

**MASARYKOVA UNIVERZITA
FAKULTA SOCIÁLNÍCH STUDIÍ**

Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií

Mezinárodní vztahy

**Česká zahraniční politika vůči Izraeli v letech
1989 – 2012**

Diplomová práce

Jana Foberová

Vedoucí práce: JUDr. PhDr. Marek Čejka, PhD.

UČO: 273 924

Obor: Mezinárodní vztahy

Imatrikulační ročník: 2011

Brno 2013

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a použila jsem pouze uvedené zdroje.

V Brně, 13. 12. 2013.

.....

Jana Foberová

Poděkování

Ráda bych poděkovala JUDr. PhDr. Marku Čejkovi, PhD. za vedení této práce, nápady, cenné rady a připomínky.

Děkuji také svému manželovi, dcerám, rodině a přátelům za jejich podporu a povzbuzení, které mě provázelo během celého studia.

Obsah

1 Úvod.....	6
2 Metodologie, prameny práce.....	9
3 Česká zahraniční politika: teorie, aktéři.....	10
4 Československo, Židé a Izrael v historii.....	12
5 Evropská unie, Izrael a blízkovýchodní mírový proces.....	16
5.1 Evropská unie a Izrael.....	16
5.2 Evropská unie a blízkovýchodní mírový proces.....	17
6 Česká zahraniční politika vůči Izraeli v letech 1989 – 2012.....	22
6.1 První vláda Mariána Čalfy.....	22
6.1.1 Československo–izraelské vztahy.....	23
6.1.2 Československo a uvažovaná participace na blízkovýchodním mírovém procesu.....	24
6.2 Druhá vláda Mariana Čalfy.....	26
6.2.1 Československo–izraelské vztahy.....	26
6.3 Vláda Jana Stráského.....	28
6.4 První vláda Václava Klause.....	29
6.4.1 Česko–izraelské vztahy a vzájemné problémy.....	29
6.4.2 Česko–palestinské vztahy.....	32
6.4.3 Česká republika a blízkovýchodní mírový proces.....	32
6.5 Druhá vláda Václava Klause.....	34
6.5.1 Česká republika a blízkovýchodní mírový proces.....	34
6.6 Vláda Josefa Tošovského.....	36
6.7 Vláda Miloše Zemana.....	36
6.7.1 Problémy židovské obce v České republice.....	37
6.7.2 Česko-izraelské a česko-palestinské vztahy: Snaha Jana Kavana o vyváženou politiku....	38
6.7.3 Politika Miloše Zemana.....	40
6.7.4 Mírový proces a činnost v multilaterálních organizacích.....	43
6.8 Vláda Vladimíra Špidly.....	45
6.8.1 Česko–izraelské vztahy.....	46
6.8.2 Česko-palestinské vztahy.....	48
6.8.3 Mírový proces.....	49
6.9 Vláda Stanislava Grosse.....	52
6.9.1 Česko-izraelské vztahy.....	52
6.9.2 Česko-palestinské vztahy.....	53
6.10 Vláda Jiřího Paroubka.....	54

6.10.1	Česko-izraelské vztahy	54
6.10.2	Mírový proces a činnost v multilaterálních organizacích.....	55
6.11	První vláda Mirka Topolánka.....	57
6.12	Druhá vláda Mirka Topolánka.....	59
6.12.1	Česko-izraelské vztahy	59
6.12.2	Česko–palestinské vztahy.....	61
6.12.3	Mírový proces.....	61
6.12.4	České předsednictví v Radě EU, agenda EU–Izrael a mírový proces	63
6.13	Vláda Jana Fischera.....	67
6.13.1	České předsednictví v Radě EU a agenda EU–Izrael: Dokončení Fischerovou vládou....	68
6.13.2	Česko- izraelské vztahy	69
6.13.3	Multilaterální jednání	70
6.14	Vláda Petra Nečase (do roku 2012).....	71
6.14.1	Česko–izraelské vztahy	72
6.14.2	Česko–palestinské vztahy a palestinská žádost o uznání v OSN	75
6.15	Výhled do budoucna.....	77
7	Česko–izraelské vztahy v ekonomické oblasti	79
8	České nevládní vztahy vůči Izraeli.....	81
9	Závěr.....	83
10	Použité zdroje.....	88
	Knížní a časopisecké zdroje	88
	Internetové zdroje.....	91
11	Přílohy	99
	Příloha I: Dotazník pro Cyrila Svobodu.....	99
	Příloha II. Dotazník pro Alexandra Vondru	99

1 Úvod

Po Sametové revoluci v roce 1989 si Československo mohlo zvolit svoji nezávislou zahraniční politiku a dále se nemuselo ohlížet na sovětský diktát. Začalo se orientovat na Západ, usilovalo o začlenění do západních mezinárodních organizací a snažilo se zbavit struktur staré předlistopadové zahraniční politiky. Jednou ze změn, která se udála krátce po sametové revoluci, bylo opětovné navázání kontaktů a diplomatických vztahů se státem Izrael, které byly před rokem 1989 utlumeny.

Tím začala nová éra vzájemných vztahů. O třiadvacet let později sdělil izraelský premiér Netanjahu vládě i českým občanům, že Česká republika je nejlepším evropským přítelem jeho země. Česká vláda naopak vyhlásila podporu mnoha krokům izraelské vlády – i těm, se kterými ostatní státy, ať už evropské nebo arabské, nesouhlasily. Tato vstřícná prohlášení, vzájemné porozumění i časté návštěvy se mohou při zběžném pohledu jevit jako těžko pochopitelné. Izrael není sousedskou zemí České republiky, dokonce ani neleží na stejném kontinentu. Žádná ze zemí není velmocí. Země na sobě nejsou ekonomicky ani energeticky závislé. Přesto, podle výše zmíněných prohlášení i podle dalších nedávných zahraničně-politických kroků obou vlád, spolu mají nadstandardní kontakty a především dobré vztahy.

Cílem této práce je analyzovat československou, později českou zahraniční politiku vůči Izraeli od roku 1989 do roku 2012. Rok 1989 je rokem, kdy Československo přestalo být závislé na přáních a požadavcích sovětské zahraniční politiky a mohlo začít utvářet zahraniční politiku podle vlastních cílů a priorit. Rok 2012 je zvolen proto, aby bylo dosaženo co největší aktuálnosti práce.

Od cíle práce se odvíjí tři výzkumné otázky, na které autorka odpoví:

- Je česká politika vůči Izraeli od roku 1989 do roku 2012 konzistentní a kontinuální?
Autorka bude analyzovat zahraniční politiku československých, později českých vlád vůči státu Izrael v daném období. Budou zkoumány československo-izraelské i česko-izraelské bilaterální vztahy. Pozornost bude věnována také českých vztahům k Palestinské národní samosprávě v oblastech, které jsou pro pochopení kontextu důležité. Rovněž se autorka bude věnovat české pozici v multilaterálních organizacích během jednání, která se týkala Izraele nebo blízkovýchodního konfliktu. Bude zkoumáno, zda byly jednotlivé vlády ve svých postojích vůči Izraeli konzistentní a zda byla celková politika vůči Izraeli kontinuální.

- Jaké důvody stojí za českou vstřícnou politikou vůči Izraeli?

Není pochyb o tom, že v posledních letech je česká zahraniční politika vůči Izraeli hodnocena jako velmi přátelská. Po analýze české politiky, která je potřebná k zodpovězení první výzkumné otázky, bude možné zjistit, zda se tak chovala většina, či dokonce všechny české vlády. Autorka si klade za cíl odpovědět, proč je česká politika vůči Izraeli tak vstřícná, z jakých postojů a názorů její představitelé vychází a co jejich názory zformovalo.

- Je česká zahraniční politika vůči Izraeli shodná se zahraniční politikou Evropské unie, a pokud ne, jaké dopady to má a může mít na Českou republiku?

Těsně po roce 1989 dalo Československo, resp. Česká republika najevo, že by se chtělo stát členem Evropských společenství. Už Evropská společenství se částečně snažila o zastávání společných postojů v oblasti zahraniční politiky. Tato snaha byla později vtělena do jednoho z pilířů Evropské unie, když vznikla tzv. společná zahraniční a bezpečnostní politika. Přesto je možné konstatovat, že i v rámci společné zahraniční a bezpečnostní politiky se projevují názory a postoje jednotlivých členských států Evropské unie a zahraniční politika tak není vždy jednotná. Autorka bude zkoumat, jak se projevovala česká diplomacie v rámci Evropské unie, jaké názory a postoje zastávala a jak se tyto postoje jevily v kontextu s dalšími členskými státy. Autorka bude také zkoumat dopady českých postojů, v případě, že se lišily od postojů jiných členských států.

Práce má následující strukturu: Po první, úvodní kapitole, se ve druhé kapitole autorka zabývá metodologií a použitou literaturou. Třetí kapitola je věnována teoretickému vymezení zahraniční politiky a aktérům české zahraniční politiky. Čtvrtá a pátá kapitola jsou úvodem do problematiky: čtvrtá kapitola se zabývá česko-izraelskými vztahy před rokem 1989 a dějinami židovské menšiny na českém území. V páté kapitole se autorka věnuje postoji Evropské unie (dříve Evropských společenství) k Izraeli a blízkovýchodnímu konfliktu. Šestá kapitola je analýzou české zahraniční politiky vůči Izraeli. Je rozdělena na podkapitoly podle období vládnutí jednotlivých českých vlád. Sedmá kapitola krátce rozebírá ekonomické vztahy České republiky i Izraeli. Osmá kapitola se věnuje nevládním vztahům České republiky vůči Izraeli. Devátá kapitola shrnuje získané poznatky.

Je na místě rovněž vysvětlit zjednodušení některých pojmů, které se v práci vyskytují. Autorka používá výraz „Československo“ místo oficiálních měnicích se názvů státu. Tento pojem je užíván po celou dobu existence tohoto státu, tedy od roku 1918 do roku 1992 (krátké

rozdělení republik během období druhé světové války není pro tuto práci důležité). Je rovněž používán jednodušší pojem „ministerstvo zahraničí“ místo „Ministerstvo zahraničních věcí České republiky“ a „ministr zahraničí“ místo „ministr zahraničních věcí“.

Je také potřeba poznamenat, že pro období 1989 – 1992 je rozhodující aktivita federálního ministerstva zahraničí, tedy oficiální československá zahraniční politika. Práce se nezabývá paralelními aktivitami slovenského ministerstva mezinárodních vztahů.

2 Metodologie, prameny práce

Předložená práce je případovou studií. K získání potřebných informací bylo využito kvalitativního výzkumu, zejména studia dokumentů.

Práce, která by se podrobně zabývala českou zahraniční politikou vůči Izraeli, zatím v České republice ani v zahraničí neexistuje. Cenným vodítkem však pro mne byla kratší kapitola o česko-izraelských vztazích v publikaci Marka Čejky „Izrael a Palestina“ nebo kapitola Zahraniční politika České republiky vůči státu Izrael a Palestinské národní samosprávě ve sborníku „Zahraniční politika České republiky vůči zemím Blízkého východu, Zakavkazska a Střední Asie“. Využila jsem také publikace „Česká zahraniční politika v roce ...“, vydávané Ústavem mezinárodních vztahů od roku 2007.

Cenným pramenem pro mě byly rovněž dokumenty ministerstva zahraniční, zejména bulletiny „Česká zahraniční politika: Data“ a „Česká zahraniční politika: Dokumenty“, které se podrobně věnuje zahraničně-politickým krokům prezidenta, vlády, Parlamentu, ministerstva zahraničí i aktivitám na nevládní úrovni. Potřebné informace poskytly také zprávy o zahraniční politice, které každoročně vydává ministerstvo zahraničí.

Abych pochopila jednotlivé zahraničně-politické kroky českých politiků, využívala jsem jejich osobní biografie, články a rozhovory v knihách nebo českých i zahraničních médiích.

Pro získání informací, které mi nebyly známé ani po studiu zmíněných dokumentů, jsem zaslala některým bývalým českým premiérům a ministrům zahraničí dotazník. Nevýhodou dotazníku je však jeho nízká návratnost, což se projevilo i v tomto případě. Z oslovených politiků vrátili dotazník jen dva bývalí ministři zahraničí: Cyril Svoboda a Alexandr Vondra. Dotazníky jsou přiloženy v příloze.

3 Česká zahraniční politika: teorie, aktéři

Drulák hovoří o čtyřech hladinách analýzy zahraniční politiky. Protože se věnuji zahraniční politice státu, bude pro tuto práci důležitá hladina analýzy státu.¹ Pozornost však bude věnována také poslední hladině analýzy, tedy jednotlivci, protože se domnívám, že osobní postoje jednotlivců (prezidenta, premiéra, ministra zahraničí) mají na tvorbu a implementaci zahraniční politiky svůj vliv, který se zakládá na jejich hodnotách, postojích, přesvědčení, analogiích, politických a osobních vazbách, osobnosti politika a mispercepcích.² Z tohoto důvodu bude u všech prezidentů, premiérů a ministrů zahraničí zkoumáno, jaký je jejich osobní názor na stát Izrael a na spojení s ním.

Co se týče aktérů české zahraniční politiky, pro účel této práce se budu věnovat zahraničně-politickým postojům těchto aktérů: prezidenta, vlády, ministerstva zahraničí, v menší míře také Parlamentu, bude-li jejich aktivita pro potřeby této práce důležitá. Krátce se také v samostatné kapitole věnuji ekonomickým a nevládním vztahům.

U prezidenta je podle Martina Hrabálka nutné zohlednit ideologicko-politickou stránku věci, protože není jeho povinností věnovat se stejně všem zahraničně-politickým otázkám bez rozdílu a může si tak vybrat témata podle svého vlastního přesvědčení.³

Vláda je nejvýznamnějším aktérem české zahraniční politiky. K jejímu uskutečňování má vláda celou řadu prostředků od ekonomických až po diplomatické a vojenské, vyčleňuje také potřebné finance a obsazuje lidské zdroje.⁴

Ministerstvo zahraničí má na starost tvorbu koncepcí zahraniční politiky, tedy určuje směr, kterým by se zahraniční politika měla ubírat. Zabezpečuje vztahy České republiky k ostatním státům, mezinárodním organizacím, dalším integračním seskupením, koordinuje dvoustrannou a mnohostrannou spolupráci. Mělo by také usilovat o to, aby vystupování České republiky v zahraničí bylo jednotné a aby dotčené instituce dodržovaly závazky vyplývající

¹ Radka Druláková and Petr Drulák, *Tvorba a analýza zahraniční politiky* (Praha: Oeconomica, 2007), 17-18.

² Podrobněji o úrovni jednotlivce např. Druláková and Drulák, *Tvorba a analýza zahraniční politiky*, 121-135.

³ Martin Hrabálek, „Prezident jako aktér zahraniční politiky,“ in *Česká zahraniční politika: Aktéři, struktura, proces*, ed. Michal Kořan and Martin Hrabálek (Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2007), 31-33.

⁴ Martin Gajdoš, „Vláda jako aktér zahraniční politiky České republiky,“ in *Česká zahraniční politika: Aktéři, struktura, proces*, ed. Michal Kořan and Martin Hrabálek (Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2007), 43-72.

z mezinárodních smluv. Koordinuje a zabezpečuje přípravu a projednávání mezinárodních dohod.⁵

⁵ Marián Belko, „Ministerstvo zahraničních věcí jako aktér české zahraniční politiky,“ in *Česká zahraniční politika: Aktéři, struktura, proces*, ed. Michal Kořan and Martin Hrabálek (Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2007), 73-98.

4 Československo, Židé a Izrael v historii

Domnívám se, že pro porozumění současných česko–izraelských vztahům je nutné znát i jejich historii. Proto zařazuji tuto kapitolu.

V Čechách a na Moravě existovala židovská komunita přibližně od desátého století. V roce 1680 žilo na území Čech a Moravy asi 13 000 Židů, v 18. století 50 až 60 000, v roce 1846 už 120 000.⁶ Za Marie Terezie zakusila pražská židovská komunita pronásledování, Josef II. naopak vyhlásil nové zákony, které přinášely Židům nové možnosti a vedly k mnohostrannému rozvoji.⁷ Židé se většinou klonili k asimilaci s vládnoucím německým jazykem a kulturou, jen někteří měli tendenci sblížit se s Čechy. Paradoxní je, že české i německé národní hnutí reagovalo na pokusy Židů o sblížení spíše odmítnutím.

Na konci 19. století propukly vlny antisemitismu. Nejznámější z nich se stala tzv. hilsneriáda. Hilsner byl mladý Žid, obviněný kvůli údajné rituální vraždě. Celý případ vzbudil velkou pozornost. Na Hilsnerovu obranu vystupoval profesor Masaryk, jehož aktivita sice vyvolala sympatie domácích a zahraničních židovských organizací, v Čechách a na Moravě však kvůli ní byl zatracován.

Tyto události pomohly Židům k uvědomění národní jednoty. Mnozí přestali usilovat o asimilaci a zvolili sionismus, tedy židovský národní proud. Zůstávala však početná skupina Židů, která se hlásila k německé kultuře i Židé, kteří zdůrazňovali svou příslušnost k československému národu.⁸ Po 1. světové válce se Židé soustředili na zlepšení své situace v nové republice. V memorandu požádali o udělení autonomie v oblasti vzdělání, možnost navazovat styky s Palestinou atd.⁹ Požadavky byly akceptovány. Československo bylo první evropskou zemí, která uznala Židy za národ.

Prezident Masaryk byl sympatizantem a zastáncem židovství, kladl důraz na mravní význam sionismu. Bojoval proti antisemitismu kvůli svým humanitárním pocitům a z obavy, aby nevrhly hanbu na český národ. Ještě před válkou vyjádřil souhlas s židovským osídlováním Palestiny, tvrdil ale, že je to utopická záležitost a židovský problém se nevyřeší vystěhovalectvím. Masarykovy kontakty se sionistickým hnutím v zahraničí pomohly k získání podpory ohledně samostatnosti Československa. Po válce se prezident kladně

⁶ Jan Křen, *Dvě století střední Evropy* (Praha: Argo, 2005) 134.

⁷ Moshe Yegar, *Československo, sionismus, Izrael* (Praha: Victoria Publishing, 1997), 5.

⁸ Kateřina Čapková, *Češi, Němci, Židé?* (Praha: Paseka, 2013), 69-201.

⁹ Yegar, *Československo, sionismus, Izrael*, 24.

vyjádřil o Balfourově deklaraci a podporoval vznik židovské domoviny v Palestině. Přesto nebyl filosemitou a za určitých okolností dovedl být k Židům kritický.¹⁰

V Československu se dařilo ztlumit projevy antisemitismu a lze říci, že prvorepublikové Československo bylo méně antisemitské než další země střední Evropy. Díky vstřícnému postoji hostilo v meziválečném období tři sionistické kongresy i sjezdy různých sionistických stran. Masaryk se dále zajímal o sionistickou práci v Palestině, i když zpočátku nevěřil, že se Židé do Palestiny budou stěhovat a překonají odpor Arabů. V roce 1926 otevřelo Československo v Palestině konzulát,¹¹ v roce 1927 ji navštívil Masaryk.

Těsně před 2. světovou válkou sympatizovali vedoucí představitelé sionistického hnutí s napadeným Československem a viděli analogii mezi sudetskými Němci a Araby v Palestině.¹² Po Mnichovu se země rychle šířil antisemitismus. Židé se snažili uprchnout, nejvíce do Palestiny.¹³ Většinou se však emigrovat nepodařilo. Po vypuknutí 2. světové války začalo v zemích obsazených Německem vyvražďování Židů.

Po skončení války jich zůstalo v Československu asi 55 000, což byla přibližně sedmina původního počtu.¹⁴ Poválečná republika zaujala nový postoj k menšinám a Židé si museli zvolit českou nebo slovenskou národnost. Vypořádat jejich zkonfiskovaný majetek se nepodařilo. Prezident Beneš prohlásil, že vytvoření židovského státu v Palestině je podle jeho názoru nejlepším řešením židovského problému. V pomoci sionismu vynikal zvláště Jan Masaryk. Československo se angažovalo i v pomoci židovským uprchlíkům.

Při jednáních v OSN o budoucnosti Palestiny bylo Československo členem Zvláštního výboru. Při hlasování Valného shromáždění OSN v listopadu 1947 hlasovalo Československo pro rozdělení Palestiny. V této době začaly v oblasti střety mezi Židy a Araby a Československo i přes embargo OSN podepsalo s Židy první smlouvu o dodávce zbraní.¹⁵ Sovětský svaz byl v té době zastáncem židovského postoje, protože doufal, že by se v Izraeli

¹⁰ Varoval například německy mluvící Židy na českém území, aby během války neprovokovali a nedonášeli na Čechy podezřelé vůči nepřátelství k Rakousku. Odmítl se rovněž spojit s německy mluvícími Židy v Čechách v protiválečné činnosti. Yegar, *Československo, sionismus, Izrael*, 41.

¹¹ Od roku 1933 povýšen na generální konzulát.

¹² Několik dopisů na toto téma rozeslal například David Ben Gurion, pozdější izraelský prezident. Yegar, *Československo, sionismus, Izrael*, 49.

¹³ V tomto období i po válce do roku 1948 se do Palestiny dostalo asi 17 000 československých Židů. Yegar, *Československo, sionismus, Izrael*, 52.

¹⁴ Křen, *Dvě století střední Evropy*, 20; Yegar, *Československo, sionismus, Izrael*, 62. Podle jiných údajů zůstalo asi 45 000 Židů, před 2. světovou válkou žilo v Československu 315 000 Židů. Eli Barnavi, *Atlas univerzálních dějin židovského národa* (Praha: Victoria Publishing, 1995), 233.

¹⁵ Yegar, *Československo, sionismus, Izrael*, 87-88. Badatelé se přou, nakolik byl už tento prodej ovládaný politikou Sovětského svazu.

mohl uchytit komunismus. I tato skutečnost se promítala do vstřícného postoje Československa.¹⁶

14. května 1948 vzniknul stát Izrael, 19. května jej Československo diplomaticky uznalo. 3. července se v Praze akreditoval izraelský velvyslanec. V té době probíhala pomoc a asistence při výcviku pilotů i další prodej zbraní a letadel, které Izraelci využívali ve válce s arabskými státy.¹⁷ Je nutné ale podotknout, že v té době prodávalo Československo zbraně i arabským zemím kvůli potřebě financí.¹⁸ Už v roce 1949 se přátelský postoj Československa k Izraeli začal měnit. Pomoc byla radikálně omezena. Podle Yegara se tak nestalo kvůli protestům západních a arabských zemí, ale na pokyn Moskvy, která svůj postoj k Izraeli přehodnotila.¹⁹

Od začátku padesátých let panovalo mezi oběma zeměmi nepřátelství. V Československu začaly politické procesy, ve kterých byli souzeni a popraveni dřívější vysoce postavení lidé komunistické strany, z nichž většina byla židovského původu.²⁰ Bylo použito i svědectví dvou zatčených izraelských občanů Orena a Orensteina, kteří byli rovněž později odsouzeni.²¹ Procesy byly antisemitské a silně protiizraelské. V roce 1952 odešel izraelský velvyslanec. Dodávky zbraní arabským zemím pokračovaly. Během padesátých a šedesátých let se občas objevila snaha o normalizaci vztahů, bývala však odmítána československou vládou.²²

V důsledku Šestidenní války přerušilo Československo i další východoevropské satelity Sovětského svazu kromě Rumunska diplomatické vztahy s Izraelem. Od té doby zastupovalo československé zájmy v Izraeli Rakousko a izraelské zájmy v Československu Švédsko.²³ Kritika Izraele československou vládou však pobouřila některé občany i intelektuály, kteří přirovnávali tehdejší Izrael k Československu po Mnichovské dohodě. Oba státy byly viděny jako malý národ, ohrožený silným agresorem.²⁴ Ke krátkému uvolnění došlo v době pražského jara, po sovětské okupaci v roce 1968 se však československá

¹⁶ Marek Čejka, *Dějiny moderního Izraele* (Praha: Grada, 2011) 46- 47.

¹⁷ Podrobněji o počtu, druhu a ceně zbraní např. Čejka, *Dějiny moderního izraele*, 45-46 nebo Yegar, *Československo, sionismus, Izrael*, 86-115.

¹⁸ Yegar, *Československo, sionismus, Izrael* 92, srov. Petr Zídek and Karel Sieber, *Československo a Blízký východ v letech 1945-1989* (Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009), 129.

¹⁹ Yegar, *Československo, sionismus, Izrael*, 109-110.

²⁰ Např. Otto Šling, Rudolf Slánský, Bedřich Geminder, Otto Fischl a další.

²¹ Po několika letech ve vězeních došlo k jejich propuštění.

²² Zídek and Sieber, *Československo a Blízký východ v letech 1945-1989*, 132- 143.

²³ František Zbořil, *Československá a česká zahraniční politika: minulost a současnost* (Praha: Leges, 2010), 279.

²⁴ Yegar, *Československo, sionismus, Izrael*, 178-179.

zahraniční politika vrátila ke svému nepřátelskému postoji. Československo a Sovětský svaz byly jedinými zeměmi, které nepovolovaly vstup izraelských občanů na své území. Výjimkou byl rok 1987, kdy se izraelské mužstvo zúčastnilo tenisového turnaje u Prahy.

Až v roce 1987 došlo při zasedání Valného shromáždění OSN ke schůzce ministrů zahraničí obou států. Československá obchodní delegace pak navštívila Izrael, aby podepsala dohody mezi podniky. Izraelští turisté dostali povolení navštívit Československo.²⁵ Těsně před sametovou revolucí měla být podle KSČ zachována podpora Palestiň, zároveň však měly být uvolněny kontakty s Izraelem v oblasti hospodářské, vízové, kulturní i v turistice.²⁶ Toto zlepšení vztahů je možné vysvětlit uvolněním napětí v bipolárním světě, souvisejícím s celkově liberálnější politikou Michaila Gorbačova v Sovětském svazu a tedy možností východoevropských satelitů začít pozvolna s vlastními aktivitami v zahraniční politice.

Na základě této kapitoly lze konstatovat, že vztahy s Izraelem měly vždy potenciál být velmi dobré. Už před vznikem samostatného Československa k Židům projevovala vstřícnost jedna z předních osobností národa, profesor a později prezident Masaryk. Díky svému humanismu Masaryk nesl rychlé odsouzení a omezení, které se projevovaly v antisemitských procesech na konci 19. století, a pomohl tak zlepšení postavení Židů. Nově vzniklé Československo prosazovalo demokratické hodnoty a práva menšin. Židé za doby první republiky nebyli ohroženi antisemitismem, který propukal v jiných zemích. To položilo základ pro přátelský postoj k Židům v Palestině, respektive Izraeli, po druhé světové válce, kdy na Masarykovu práci navázal Beneš i Jan Masaryk, i pro pozdější vztahy s Izraelem po sametové revoluci. Problematictější je hodnotit dodávky zbraní Izraeli v letech 1948, které sice byly realizovány za podpory Jana Masaryka, zároveň však není jasné, jak velkou roli v nich hrála politika Sovětského svazu a zda by se podobnou spoluprací dařilo dohodnout, kdyby byl Sovětský svaz proti. Pozdější nepřátelská politika Československa vůči Izraeli byla nařízením Sovětského svazu a lze ji považovat za anomálii ve vzájemných vztazích, protože nebyla dílem demokraticky zvolených československých politiků.

²⁵ V té době se konala také schůzka československých politiků s izraelskou Stranou práce a schůzka československého ministra zahraničního obchodu s generálním tajemníkem Světového židovského kongresu. Zidek and Sieber, *Československo a Blízký východ v letech 1945-1989*, 147-148.

²⁶ Zidek and Sieber, *Československo a Blízký východ v letech 1945-1989*, 148.

5 Evropská unie, Izrael a blízkovýchodní mírový proces

Aby byly české postoje a názory na izraelskou politiku v Evropské unii (dále EU) srozumitelnější, je nutné znát politiku EU vůči Izraeli a blízkovýchodnímu mírovému procesu. K lepšímu porozumění slouží tato kapitola.

5.1 Evropská unie a Izrael

Podle Evropské unie se EU a Izrael zavázaly uzavřít partnerství, které bude znamenat užší spolupráci v oblasti obchodu a investic a povede k ekonomické, finanční, sociální, vědecké, technologické a kulturní kooperaci.²⁷ Toto se děje prostřednictvím asociační dohody EU a Izraele, která vstoupila v platnost v roce 2000. Zřídila dva hlavní orgány izraelsko – evropského dialogu: asociační radu Izraele a EU na ministerské úrovni a asociační komisi Izraele a EU na úrovni vyšších úředníků. Na základě asociační dohody je uskutečňován vzájemný obchod. EU je nejdůležitějším obchodním partnerem Izraele.

V rámci Evropské politiky sousedství byl rovněž s Izraelem uzavřen tzv. Akční plán EU – Izrael, který zahrnuje účast na klíčových aspektech evropských politik a programů, např. otevření evropského trhu dalším zemím, přiblížení izraelského práva k evropskému, liberalizaci hospodářství.

Občas se hovoří o možnosti přistoupení Izraele do EU. Tato úvaha má však několik překážek. Podle Smlouvy o Evropské unii je EU charakterizována jako polootevřená organizace. Pro přistupující stát jsou závazná Kodaňská kritéria, která mají ekonomickou, politickou a geografickou složku. Jedinou oblastí, kde by Izrael neměl problém, je ekonomika. Politická složka by byla problematická kvůli probíhajícímu izraelsko–palestinskému konfliktu. V této souvislosti se rovněž nabízí otázka, jak by byly členské státy ochotné přijmout mezi sebe zemi, která se léta nedokáže vypořádat s konfliktem na svém území a může kvůli tomu destabilizovat celou Evropu. Geografická složka kritérií je rovněž problémem. V neposlední řadě ústřední myšlenka při založení Izraele – být vlastní pro všechny Židy na světě – a fakt, že mnoho obyvatel Izraele nemá své původní kořeny v Evropě, se

²⁷ European Union, „Israel,“ accessed December 8, 2013, http://eeas.europa.eu/israel/index_en.htm.

nezdají být slučitelné se vstupem Izraele do EU. Myšlenka vstupu do EU je v Izraeli populární, nezdá se však, že by v dohledné době mohlo dojít k realizaci tohoto nápadu.²⁸

5.2 Evropská unie a blízkovýchodní mírový proces

EU se zabývá Izraelem většinou v souvislosti s blízkovýchodním konfliktem. EU i její předchůdci se už od svého založení snažili participovat na jeho řešení. Předchůdce EU, Evropské hospodářské společenství, se snažilo vydat společné prohlášení už k Šestidenní válce v roce 1967. To se však nezdařilo. Prohlášení každého ze států se lišilo, zejména kvůli národním zájmům, různým zájmům na Blízkém východě, rozdílným vztahům s Izraelem a arabskými státy, i kvůli neschopnosti dohodnout se, jakou roli by měl Západ hrát vedle Spojených států amerických (dále USA).²⁹ Později došlo k vydání Schumanova prohlášení (Schuman paper). Politiky států se nadále rozcházely, lze ale vidět postupnou tendenci států více podporujících Izrael k proarabským postojům, což vítala zejména Francie. Společné prohlášení k válce na Jom Kippur bylo ovlivněno různě vysokým ropným embargem vůči zemím Evropského společenství a rovněž vykazovalo spíš proarabské postoje. Poprvé mj. hovořilo o legitimních nárocích Palestinců a vyzývalo Izrael k ukončení okupace území, která zabral v roce 1967. Kodaňského summitu Evropských společenství v roce 1973 se účastnili i zástupci arabských států, kteří se s ES domluvili na kooperaci v oblasti ekonomiky, průmyslu a investic (tzv. Euro – arabský dialog). Dialog však zhoršil euroatlantické vztahy a navíc se od počátku potýkal s neshodami, protože arabské státy se jej snažily využít pro politické účely. Dále se prohlubovaly rozpory mezi Evropskými společenstvími (dále ES) a Izraelem, zvláště po izraelských volbách v roce 1977, ve kterých zvítězil Beginův anti-západoevropský Likud. Izrael se snažil rozvíjet vztahy se Spojenými státy a tamními židovskými komunitami.

V tomtéž roce zveřejnila ES nové společné prohlášení (tzv. Londýnské prohlášení). Jedinou cestou k vyřešení blízkovýchodního konfliktu bylo podle nich legitimní právo Palestinců na domovinu. Konflikt měl být řešen reprezentanty jednotlivých stran včetně Palestinců. Palestinský problém byl považován za ústřední bod celého konfliktu. Prohlášení se

²⁸ Marek Čejka, „Evropa, Evropská unie a blízkovýchodní konflikt,“ in *Evropská unie a její bezpečnost*, ed. Michal Závěšický (Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2006), 200-202; Gerald G. Sander, „Vztahy Evropské unie k Izraeli,“ *Mezinárodní vztahy* 35, no. 3 (2000): 72.

²⁹ Constanza Musu, *European Union policy towards the arab-israeli peace process* (Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2010), 23-24.

setkalo s odmítnutím Izraelců, kteří za největší problém považovali neuznání Izraele arabskými státy.

Po podepsání dohod mezi Izraelem a Egyptem v Camp Davidu v roce 1979 se ES od procesu mírně distancovala, protože ten podle nich nevyřeší palestinský problém. ES chtěla vyvinout vlastní mírovou iniciativu, to se však nesetkalo s pochopením Izraele a Spojených států. V roce 1980 vydala ES tzv. Benátskou deklaraci. Bylo v ní zakotveno právo Palestinců na sebeurčení a prohlášení, že Organizace pro osvobození Palestiny se musí dohod účastnit. Izraelská reakce byla negativní, spokojení nebyli ani Palestinci.

Osmdesátá léta znamenala paralýzu evropské účasti na Blízkém východě. Nadále byly vidět rozpory mezi politikami jednotlivých členských států. Nepodařilo se oživit euro-arabský dialog, byl však ustanoven dialog se zeměmi Zálivu. Ani jeden z dialogů ale nebyl evropským úspěchem.

Konec studené války znamenal další rozšíření vlivu USA na Blízkém východě a mohl být příležitostí pro zvětšení vlivu ES, která by zaplnila vakuum po SSSR. Po válce v Zálivu byl připraven prostor pro mírová jednání mezi Izraelem a arabskými státy. ES již před rokem 1991 mluvila o potřebě uspořádat mírovou konferenci, nebyla však schopna toto přání naplnit. Idea evropského blízkovýchodního procesu tak byla opuštěna ve prospěch madridské konference, uspořádané USA. ES chtěla být na konferenci participantem, což se setkalo s odporem jak Izraele, který nevěřil evropským vládám a nesouhlasil s mnoha jejich postoji týkajícími se mírového procesu, tak USA, které nechtěly poskytnout prostor evropským vládám, které společně nezastávaly koherentní postoj. ES nakonec hrála spíš marginální roli.

Změny na konci devadesátých let v Evropě rovněž vyvolaly potřebu znovu definovat roli ES jako mezinárodního aktéra, což vyústilo v jednání o Maastrichtské smlouvě o Evropské unii. Na základě Maastrichtské smlouvy byla definována společná zahraniční a bezpečnostní politika (SZBP) jako jeden z pilířů EU. Měla posílit roli EU jako mezinárodního aktéra, který by mluvil „jedním hlasem.“

Po madridské mírové konferenci začala jednání mezi Izraelem a Palestinci a také mezi Izraelem a dalšími arabskými státy. Ani v nich EU nehrála významnější roli, začala se však angažovat v pracovních skupinách zabývajících se regionálním ekonomickým rozvojem (REDWG). Jednání mezi Izraelem a Palestinci vyústila v podpis tzv. Deklarace principů a byla následována podpisem dalších dohod jak s Palestinci, tak s Jordánskem. EU opět hrála

pouze minimální roli. Po uspořádání donorské konference v roce 1993 se ale zapojila do finanční podpory Palestinské autonomie, protože se domnívala, že ekonomický rozvoj palestinských území je cestou k udržení bezpečnosti v oblasti a pokračování mírového procesu. V letech 1993 – 2000 byla EU i členské státy samotné největšími dárci finanční a technické pomoci Palestinské autonomii i celému blízkovýchodnímu mírovému procesu.³⁰

V roce 1995 se konala konference EU v Barceloně, která zakotvila vytvoření euro-středomořského partnerství. Mezi participanty patřily rovněž státy Blízkého východu včetně Izraele a Palestinské autonomie. Partnerství mělo za úkol vytvořit v oblasti zónu míru a stability, zónu volného obchodu a přispět k porozumění mezi kulturami. Ukázalo se nicméně, že snaha EU podporovat ekonomickou kooperaci a izolovat ji od problémů mírového procesu příliš nefunguje. Navíc se v polovině devadesátých let bezpečnostní situace v Izraeli a Palestině prudce zhoršila.

Ve druhé polovině devadesátých let začala být politika EU přece jen více aktivní. V roce 1996 EU dohlížela na palestinské volby a dařilo se jí rovněž mluvit jednomyslně. Výsledkem bylo ustanovení Speciálního reprezentanta EU pro Blízký východ, který měl za úkol redukovat nekonzistenci evropských politik, zlepšit koordinaci mezi nimi a také být prostředníkem v jednáních. I finanční pomoc EU začala přinášet žádoucí výsledky v palestinské ekonomice.

V roce 1999 hrozil palestinský vůdce Arafat vyhlášením nezávislosti palestinského státu. USA a EU vyvinuly snahu, aby se tak nestalo, protože by to podle nich mohlo zhoršit situaci v regionu. Poté ale EU obnovila svou podporu palestinského práva na sebeurčení včetně možnosti vytvoření vlastního státu, který by byl založen po vzájemných dohodách s Izraelem.

Dalšímu zapojení EU mělo pomoci také přidání zodpovědnosti Generálnímu tajemníkovi Rady, který by byl nově také vysokým reprezentantem pro SZBP. Nový generální tajemník Solana se spolu se Speciálním reprezentantem snažili zlepšit roli EU a přesvědčit další aktéry, zejména Izrael, že i EU může být vhodným mediátorem a přispět ke zprostředkování mírových dohod.

³⁰ Muriel Asseburg, *The European Union and the crisis in the Middle East* (Paris: Institute for security studies, 2003), 12.

Po selhání mírových jednání v Camp Davidu v roce 2000 vypuklo další násilí, tzv. druhá intifáda. Po teroristických útocích z 11. září se k Blízkému východu obrátila pozornost americké administrativy. V roce 2000 EU přijala novou strategii pro Středozeří, selhání rozhovorů v Camp Davidu však Barcelonský proces negativně ovlivnilo. V průběhu druhé intifády se EU začala angažovat v krizovém managementu, měla nicméně jen omezenou roli a vliv a nebyla schopna shodnout se na společné strategii v mírovém procesu. Po selhání blízkovýchodní mise vedené vysokými zástupci SZBP se EU přestala snažit o vlastní mírovou iniciativu a zapojila se do diplomacie vedené USA.

V roce 2002 se americký ministr zahraničí Powell se v Madridu sešel se zástupci EU, OSN a Ruska. Utvořili tzv. Kvartet, který rozvinul společnou agendu, založenou na mírovém procesu z Madridu, jejímž cílem bylo mírové uspořádání založené na nestranném řešení konfliktu, zmírnění humanitární krize v Palestině, dvoustátním řešení konfliktu se zapojením vnějších aktérů. Tyto návrhy byly pak zpracovány do tzv. Cestovní mapy. Cestovní mapa znamenala úspěch EU, protože ta dokázala prosadit svůj postoj.

V souvislosti s vypuknutím druhé intifády byla palestinská autonomie na pokraji finančního kolapsu, čemuž se EU svou finanční pomocí snažila zabránit. Kvartet následně participoval např. při dohodě o přechodu hranic mezi Gazou a Egyptem v Rafahu, EU souhlasila, že bude hrát roli třetí strany (EUBAM Rafah), což dále posílilo její roli na Blízkém východě. Dalším krokem byla asistence Palestinské autonomii při založení a tréninku policistů (EUPOL COPPS). Během libanonské krize v roce 2006 byla díky snaze Itálie a Francie přijata rezoluce Rady bezpečnosti OSN, která vytvořila zásady pro řešení konfliktu. Vojenské síly z členských zemí EU se rovněž účastnily peacekeepingové mise.

Palestinské volby v roce 2006 překvapivě vyhrál Hamás, organizace, která byla zařazena na list teroristických organizací v EU i v USA. EU se rozhodla Hamás bojkotovat a pokračovala s finanční pomocí Palestině. Skončily mise EUBAM i EUPOL COPPS. Vítězství Hamásu vyvolalo spory i uvnitř Kvartetu. Bylo rozhodnuto o pořádání mírové konference v Annapolisu. Konference neznamenała průlom v jednáních a mnoho otázek zůstalo nedořešených. Během izraelské operace Lité olovo na konci roku 2008 se opět ukázala nekonzistence členských států EU. Po nástupu Obamovy administrativy se zdálo, že to znovu bude americká diplomacie, která bude mít jako jediná schopnost dosáhnout hmatatelných výsledků. EU si přesto díky Kvartetu udržuje pozici v mírovém procesu.

Dlouhodobě Evropská unie kritizuje především teroristické aktivity palestinských organizací a v případě Izraele výstavbu židovských osad, která je v rozporu s mezinárodním právem. Požaduje kompromis v případě Jeruzaléma a spravedlivé vyřešení situace uprchlíků.³¹

Přes mnohé deklarace o roli EU a o společné zahraniční a bezpečnostní politice je potřeba uvést, že na Blízkém východě zatím EU dosáhla jen malých úspěchů. Její role není aktivní, ale spíš pasivně reagující na nastalé události. Constanza Musu k této skutečnosti uvádí tři důvody.

- Ačkoli byl izraelsko-arabský mírový proces vždy v agendě společné zahraniční a bezpečnostní politiky, je nutné uvést, že zájmy států hrají velkou roli a jejich zahraniční politika má tendenci spadat do jejich kompetence. Například Francie měla vždy tendenci být na Blízkém východě aktivní, měla vazby na arabské státy a snažila se provádět politiku nezávislou na Spojených státech, což často vedlo k neshodám mezi evropskými spojenci. Německo a Nizozemsko měly historicky dobré vztahy s Izraelem, i když ty se pozvolna kvůli společné evropské politice měnily. Velká Británie měla tendenci následovat politiku Spojených států. Italská politika preferovala široký rámec středozevní politiky.
- Evropské unii chybí potřebné nástroje. Ačkoli smlouvy nástroje utvořily, jejich role je limitovaná a politika je spíš deklaratorní
- Evropská unie zaostává za jasnou politikou Spojených států. Rozpory mezi politikou Spojených států a Evropské unie byly patrné už od Šestidenní války. USA nepřiliš nadšeně sledovaly evropské tendence zapojit se na Blízkém východě, zvláště když ES podle Spojených států favorizovaly arabské státy, ale zároveň si chtěly udržet bezpečnostní garance USA. Spojené státy navíc viděly neschopnost ES dohodnout se na společném postupu a v zásadě nechtěly, aby se do blízkovýchodní politiky ES (resp. EU) příliš zapojovaly.³²

³¹ Constanza Musu, *European Union policy towards the arab-israeli peace process*, 10-223; Muriel Asseburg, *The European Union and the crisis in the Middle East*, 3-94; Čejka, „Evropa, Evropská unie a blízkovýchodní konflikt, 193-206.

³² Constanza Musu, *European Union policy towards the arab-israeli peace process*, 10-34.

6 Česká zahraniční politika vůči Izraeli v letech 1989 – 2012

Tato kapitola detailně analyzuje českou zahraniční politiku vůči Izraeli v letech 1989 – 2012. V listopadu a prosinci 1989 v Československu proběhla sametová revoluce, která vedla k pádu komunistického režimu. Země se mohla začít řídit demokratickými principy a zbavila se své závislosti na Sovětském svazu. To mělo vliv i na zahraniční politiku, jejíž tvorba a implementace se vrátila do kompetence českých a slovenských politiků. Tato změna měla zásadní vliv i na československou (později českou) zahraniční politiku vůči Izraeli, která byla v období komunistického režimu zásadně změněna podle příkazů Sovětského svazu.

6.1 První vláda Mariána Čalfy

V Československu se 10. prosince 1989 ujala vlády tzv. vláda národního porozumění v čele s Mariánem Čalfou. Ministrem zahraničí se stal disident a novinář z nově zformovaného Občanského fóra Jiří Dienstbier. Prezidentem republiky byl 29. prosince 1989 zvolen Václav Havel.

Dienstbier začal hned praktikovat aktivní a ambiciózní zahraniční politiku. Výrazná byla také role Václava Havla, který se v zahraniční politice vysoce angažoval a v zahraničí byl uznáván kvůli své disidentské minulosti a důrazu na mravní hodnoty, demokratické principy a lidská práva. Oba muži se v názorech na zahraniční politiku v zásadních věcech shodovali, politika proto mohla být konzistentní a nebyla poznamenána rozpory.

Její základem měly být zájmy republiky, které vycházejí z demokratických evropských tradic a respektu k právům občana, spojené se zajištěním míru a prosperující společnosti. Toto pojetí bylo nazýváno „návratem do Evropy“.³³ Mezi tři hlavní okruhy úkolů patřilo obnovení suverenity Československa a napravení důsledků minulého režimu, spojené s rušením struktur z minulosti (zejména Varšavské smlouvy a RVHP), úsilí o zakotvení Československa do demokratických institucí (Rady Evropy, jednání o integraci do ES a dalších institucí), spolupráce se sousedy a aktivní působení na východ a jihovýchod.³⁴

³³ Jiří Dienstbier, *Od snění k realitě* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999), 31.

³⁴ Dienstbier, *Od snění k realitě*, 32; Vláda České republiky, „Programové prohlášení vlády,“ accessed December 8, 2013, <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1990-1992-csfr/marian-calfa-1/prehled-ministru-24628/>.

6.1.1 Československo–izraelské vztahy

Napравování vztahů s Izraelem nepatří ani do jednoho okruhu úkolů, vytyčených Dienstbierem. Přesto se o nich hned v novoročním projevu, tedy tři dny po svém zvolení, zmínil prezident Havel. Prohlásil, že by byl šťasten, kdyby se ještě do voleb podařilo obnovit diplomatické styky s Izraelem.³⁵ Později ve svém rozhovoru s Karlem Hvižďalou přiznal, že toto prohlášení bylo spíš „střílení od boku“, ohledně kterého se s nikým příliš neradil.³⁶ Lze tedy usuzovat, že na obnovení diplomatických styků s Izraelem Havlovi osobně záleželo.

Kontakty mezi oběma zeměmi se rozvíjely velice rychle. Československá delegace v lednu navštívila Izrael, aby dohodla podrobnosti o obnovení diplomatických styků. Československo naopak soukromě navštívil vicepremiér Šimon Perés, v únoru přiletěl i izraelský ministr zahraničí Moše Arens, který potvrdil zájem o spolupráci. 9. února 1990 byl podepsán protokol o obnovení diplomatických styků a memorandum o kulturní, školské a vědecké spolupráci.³⁷ Prvním československým velvyslancem v Izraeli se stal Miloš Pojar, prvním izraelským velvyslancem v Československu Joel Šer.³⁸

Havel přivítal navázání diplomatických styků, protože „jako nově se tvořící demokracie sympatizujeme s izraelskou demokracií. Dalšími důvody jsou: historický vztah našich národů k židovské komunitě, zejména v Praze, kde po staletí žilo významné židovské etnikum, tvořící společně s českým a německým živlem zvláštní kulturní atmosféru, ... a pokojný charakter naší revoluce, jemuž chceme zůstat věrní i v zahraniční politice, která by měla být prodchnuta duchem tolerance a ekumenismu.“³⁹ Jinde Havel prohlásil, že „Židé spoluvytvořili českou a slovenskou kulturu“⁴⁰ a zamýšlel se nad tím, co mají oba národy společné: byla to podle něj jejich samotná existence, která čelila věčnému zápasu o přežití, úcta ke knize, ve které se uchovával jazyk a tradice, zejména pak úcta k Bibli, obracení se do minulosti, rodiny a soukromí a smysl pro legraci. Havel vysoce oceňoval Masaryka, který se nebál vystupovat v Hilsnerově a Bejlisově aféře a vystupoval proti antisemitismu.⁴¹ Masarykův příklad následoval Havel hned v únoru 1990, když ujistil Židy, že je proti rezoluci

³⁵ Knihovna Václava Havla, „Novoroční projev,“ accessed December 8, 2013, <http://archive.vaclavhavel-library.org/viewHavelWork.php?sort=1&q=izrael&itemDetail=898>.

³⁶ Knihovna Václava Havla, „Prosím, stručně,“ accessed December 8, 2013, <http://archive.vaclavhavel-library.org/viewHavelWork.php?sort=1&q=izrael&itemDetail=1224>.

³⁷ Rovněž byla naplánována spolupráce v mnoha dalších oblastech, viz např. Yegar, *Československo, sionismus, Izrael*, 194-197.

³⁸ Čejka, *Dějiny moderního Izraele*, 211-212.

³⁹ Dienstbier, *Od snění k realitě*, 81.

⁴⁰ Dienstbier, *Od snění k realitě*, 88.

⁴¹ „Dva národy,“ *Roš chodeš* 74, no. 2 (2012), 14, <http://www.fzo.cz/ros-chodes/archiv-ros-chodes/ros-chodes-%E2%80%93-rocnik-2012/> (accessed December 8, 2013).

OSN č. 46/86 z roku 1975, která označovala sionismus za rasismus.⁴² Rezoluce byla zrušena v prosinci 1991.

Dienstbier v později proneseném projevu k výročí navázání diplomatických styků obou zemí shrnul, proč je jemu i jeho bývalým kolegům z disentu Izrael blízký: důvodem je přítomnost židovské kultury v Praze („... setkávání české, židovské a německé kultury vytvářelo atmosféru Prahy a Česka jako jedné z nejvýznamnějších komponent kulturního fenoménu střední Evropy“), Masarykův příklad boje proti antisemitismu, vstřícná politika první republiky („... k našim dobrým tradicím patří pohostinnost Československa, nabídnutá ve třicátých letech lidem pronásledovaným v hitlerovském Německu, z nichž mnozí byli persekvováni také z rasových důvodů...“), spolupráce a pomoc Izraeli v době jeho vzniku (rychlé diplomatické uznání, umožnění průjezdu vlaků s Židy směřujícími do Izraele přes české území, zbrojní dodávky), solidarita s malým státem, který stejně jako Československo musel čelit většímu a silnějšímu nepříteli, odpor k Sovětským svazem vnucené protiizraelské politice a skutečnost, že Izrael je vlastí mnoha Čechů.⁴³

V kontextu tohoto prohlášení je pochopitelné, že diplomatické vztahy s Izraelem byly navázány i první vzájemné návštěvy proběhly velmi brzy po nastoupení Dienstbiera a Havla do úřadu. V souladu s myšlenkou ambiciózní a aktivní zahraniční politiky a rovněž kvůli euforii doby, kvůli které bylo Československo často považováno za zemi zvláštního významu, se oba politici domnívali, že Československo může přispět k izraelsko-palestinskému politickému dialogu a k úspěšnému završení mírového procesu.

6.1.2 Československo a uvažovaná participace na blízkovýchodním mírovém procesu

Už v únoru během návštěvy Mošeho Arense v Praze se Havel i Dienstbier zajímali, zda by Československo mohlo mít podíl na řešení situace na Blízkém východě, protože mělo dobré vztahy s arabskými zeměmi a nyní je má i s Izraelem. Arens československý podíl nevyloučil.⁴⁴

V dubnu 1990 přijel do Prahy na Havlovo pozvání předseda Organizace pro osvobození Palestiny Jásir Arafat. Československo ujišťovalo, že se bude snažit o vyváženou politiku vůči Blízkému východu, podporovat jak právo Palestinců na sebeurčení, tak právo Izraele na mír a bezpečí. Bude protestovat proti porušování lidských práv na okupovaných

⁴² Asher Wallfish, „Arens predicts Israeli-czech love story,“ *The Jerusalem post*, February 25 (1990).

⁴³ Jiří Dienstbier, „My a Izrael,“ *aktuálně.cz*, February 09 (2010), <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/jiri-dienstbier.php?itemid=8879> (accessed December 8, 2013).

⁴⁴ Dienstbier, *Od snění k realitě*, 87.

územích. Podle Arafata mohl Havel se svou mezinárodní prestiží a při stycích s oběma stranami přispět k zahájení dialogu.⁴⁵

Koncem dubna 1990 přiletěla česká delegace na třídenní návštěvu do Izraele.⁴⁶ Jednalo se o první oficiální návštěvu československého prezidenta v Izraeli,⁴⁷ Havel byl zároveň prvním prezidentem země z bývalého východního bloku, který Izrael navštívil po přerušení diplomatických styků v roce 1967.⁴⁸ Havel informoval izraelskou stranu o tom, že Arafat je připraven zahájit mírová jednání, která se mohou konat v Praze. Premiér Jicchak Šamir však na tuto nabídku nereagoval.⁴⁹ Dienstbier byl v prohlášeních opatrnější a připustil, že po dvou desetiletích absence nemůže Československo předstírat, že je v této oblasti specialistou a radit oběma stranám. Není prostředníkem, nabízí však možnost jednání v Praze přímo a o čemkoli.⁵⁰ Havel dále přislíbil, že bude urgovat debatu o možnosti transportu sovětských Židů do Izraele přes Prahu,⁵¹ ačkoli proti tomu lídři Organizace pro osvobození Palestiny protestovali. Havel pouze chtěl ujistění, že emigranti nebudou osídlovat okupovaná území.⁵²

Lze tedy konstatovat, že politika první československé polistopadové vlády byla, co se týče vztahů s Izraelem, velmi aktivní. Došlo k navázání diplomatických styků, vzájemným návštěvám, podpisu smluv s příslibem zvětšení vzájemného obchodu i kulturních událostí.

Příčinou této politiky byla možnost vytvářet vlastní, nikým nekontrolovanou a neovlivňovanou zahraniční politiku i snaha Dienstbiera a Havla spolupracovat se státem, který podle nich měl pro Československo zvláštní důležitost. Pro Havla i Dienstbiera nebyly dobré vztahy s Izraelem nutnou a pragmatickou politikou. Izrael pro ně nebyl jedním z mnoha států, s kterými byly po sametové revoluci navázány diplomatické styky, ani jedním

⁴⁵ Dienstbier, *Od snění k realitě*, 87.

⁴⁶ Více o návštěvě např. David Makovsky, „Havel’s historic visit,” *The Jerusalem post*, April 25 (1990). Havel mj. obdržel čestný doktorát Jaruzalémské univerzity a spolu s ním přiletěli na návštěvu Izraele rovněž čeští Židé.

⁴⁷ Předtím byl na území Izraele Masaryk, tehdy však šlo o návštěvu mandátu Palestina.

⁴⁸ Po roce 1967 přerušily všechny země východního bloku kromě Rumunska diplomatické styky s Izraelem.

⁴⁹ Dienstbier, *Od snění k realitě*, 87. Podle *Jerusalem post* se izraelské ministerstvo zahraničí obávalo, že Havel použije svou morální autoritu a vyzdvihne palestinské důvody. Snažilo se proto, aby Havel vnímal prohlášení některých západních státníků jako jednostranná a aby považoval blízkovýchodní arabské státy za totalitární. Havel však spíše akcentoval svou roli mírotvůrce. David Makovsky, „Havel’s historic visit.“

V prohlášeních rovněž existují rozpory, například *The Jerusalem post* tvrdí, že Havel od Arafata žádnou zprávu nepřinesl a že Arafát připravenost na konferenci nepotvrdil. David Makovsky, „First eastern european leader to visit Shamir tells Havel: Arafat remains implacably hostile,” *The Jerusalem post*, April 26 (1990).

⁵⁰ Dienstbier, *Od snění k realitě*, 87.

⁵¹ David Makovsky, „Havel’s historic visit.“ Existovala varianta, že sovětské Židé by mohli jet do Československa, opačným směrem sovětské vojáky stěhující se z Československa. Problémem však byla pomalost sovětských vojáků ve vystěhování.

⁵² „Don’t aid Soviet Jews, Havel asked,” *The Toronto star*, April 27 (1990).

z přirozených spojenců. Oba však kladli důraz na společnou minulost, kulturní hodnoty i na svůj pohled, podle něhož s Izraelem sdílíme společný úděl utlačovaného státu.

Doba se navíc vyznačovala euforií. Bipolarita zanikla, v mnoha státech střední a východní Evropy probíhaly změny režimu. Zdálo se, že klidné a demokratické změny se nemusí omezit jen na oblast Evropy. Zvláště Československo bylo viděno jako vzor poklidného přechodu k demokracii a byla do něj vkládána naděje, že díky svým zkušenostem může leccos změnit, navíc prezident Havel byl v zahraničí velmi respektován a měl velkou mezinárodní autoritu. Bylo tedy snadné věřit, že i blízkovýchodní mírový proces může být s pomocí Československa úspěšně završen.

6.2 Druhá vláda Mariana Čalfa

V červnu 1990 se konaly první svobodné volby po sametové revoluci. Marian Čalfa sestavil vládu, která řídila federaci do 2. 7. 1992. Ministrem zahraničí zůstal Jiří Dienstbier.

Bylo tedy možné pokračovat v dosavadní zahraniční politice, která se vyznačovala mnoha úspěchy. Relativně rychle se podařilo dojednat odchod sovětských vojsk. Došlo k rozpadu Varšavské smlouvy i RVHP. Československo podepsalo asociační dohody s Evropskými společenstvími, vstoupilo do Rady Evropy a angažovalo se v regionálních multilaterálních organizacích. Také se aktivně zapojilo do debaty o uspořádání evropské bezpečnosti a navrhlo zřízení Evropské bezpečnostní komise.

Přesto se však euforie doby začala ztrácet. Vývoj v Sovětském svazu nebyl příznivý, v Jugoslávii došlo k destabilizaci i rozpadu federace, probíhala válka v Zálivu.⁵³ Také vnitropolitická situace v Československu se zhoršovala: obyvatelstvo procházelo změnami, které nevyhnutelně musely nastat po rozpadu východního bloku a ukončení centrálně plánované ekonomiky. Na Slovensku navíc sílily nacionalistické tendence.

6.2.1 Československo–izraelské vztahy

Světový a domácí vývoj ovlivnil i československé vztahy s Izraelem. Během dvou let navštívil Izrael premiér Čalfa, Československo naopak izraelský prezident Chaim Herzog.

⁵³ Havel vyslovil Herzogovi své sympatie, když Izrael čelil možnému iráckému útoku. „Havel writes Herzog to express his sympathies,“ *The Jerusalem post*, February 20 (1991).

Pozitivně hodnotili Izraelci fakt, že po dořešení potřebných otázek se Československo stalo tranzitní zastávkou pro Židy, kteří se navraceli do Izraele ze Sovětského svazu.⁵⁴

V roce 1991 se však začaly velmi přátelské vztahy s Izraelem zhoršovat. Po rozpadu východního bloku přišlo Československo o svůj odbyt vojenské techniky. Vedení státu usilovalo o to, aby byl vývoz zbraní výrazně redukován a zbrojní závody, které na Slovensku zaměstnávaly asi 80 000 lidí,⁵⁵ prošly konverzí na civilní výrobu. Na to však byly potřeba investice. Záležitost se protahovala a Československo oznámilo svůj záměr prodat do Sýrie 300 tanků T-72. Izrael i Spojené státy protestovaly. Izrael oficiálně vyjádřil „zklamání a zděšení“, protože pokládal Sýrii za svého nepřítele a navíc stát podporující terorismus. Varoval, že prodej nastartuje závody ve zbrojení na Blízkém východě, zhorší dobré československo–izraelské vztahy a poškodí obraz Československa v zahraničí. Spojené státy se navíc obávaly ztížení pozice svého ministra zahraničí Bakera, který jednal o míru na Blízkém východě. Československo však namítalo, že v sázce je transformace ekonomiky a zachování pracovních míst. K vzájemnému nepochopení navíc přispěl tisk a zmatení americké delegace během návštěvy v Československu. Na Slovensku využili situace populističtí politici.⁵⁶ Tanky byly Sýrii prodány.

Izrael navíc kritizoval československé vztahy s Organizací pro osvobození Palestiny. Podle Mariána Čalfy se však vztahy s OOP spíš zhoršily, země organizaci oficiálně neuznává ani s ní nesouhlasí.⁵⁷

Zapadla i myšlenka československého podílu na řešení situace na Blízkém východě. V době návštěvy Arese a Arafata v dubnu 1990 neměla izraelská vláda o zprostředkování zájem. Později se už nemohlo zapojit Československo. Na Slovensku stoupaly tendence osamostatnit se. Debaty o možné úpravě federativního uspořádání a kompetencích pronikly i do zahraniční politiky. Mnoho času začalo zabírat řešení dalších vztahů ve federaci. Vše bylo navíc vyhroceno, protože v červnu 1992 se měly konat další volby.

⁵⁴ Bill Hutman, „Czech okay transit point for Olim“, *The Jerusalem post*, May 7 (1991).

⁵⁵ Odhady se zde různí.

⁵⁶ Podrobněji Mary Battiata, „Czechoslovakia considers selling tanks to Syria, Iran; battling unemployment and ethnic tension, Havel reconsiders plan to end arms sales despite US protests“, *The Washington post*, May 7 (1991); Charles T Powers, „Czechoslovak still turning out arms despite outbreak of peace weapons: Conversion of a plants in on a slow track amid enormous pressure to retain manufacturing jobs“, *Los Angeles Times*, March 21 (1992); Dienstbier, *Od snění k realitě*, 257- 258.

⁵⁷ Wallfish, Asher, „PM tells Czech leader: Halt arms sales to Arabs“, *The Jerusalem post*, May 7 (1991), 2. Arafat byl v té době zastáncem Saddáma Husajna, který napadl Kuvajt.

Problémem té doby bylo, že mnohé západní země neměly pro zcela změněnou střední a východní Evropu dostatek porozumění a pochopení a často zůstávaly v zajetých stereotypch studené války. Západ nechápal, že rozpustit staré sovětské struktury chce Československo ihned, zatímco na transformaci průmyslu bude potřeba více času. Ačkoli Havel s Dienstbierem těsně po revoluci prohlašovali, že chtějí dodávky zbraní na Blízký východ ukončit a zbraně jde přestat vyrábět ihned, ukázalo se, že situace nebude tak jednoduchá. Havlův důraz na mravnost musel ustoupit pragmatické politice. To se však na vztazích s Izraelem negativně odrazilo.

6.3 Vláda Jana Stráského

Krátce po volbách v červnu 1992 bylo o dalším směřování společného státu rozhodnuto. Premiér nově zvolené české vlády Václav Klaus a premiér nově zvolené slovenské vlády Vladimír Mečiar se dohodli, že federace zanikne k 31. 12. 1992. Do konce roku vedl federální vládu Jan Stráský, který vykonával rovněž pravomoci prezidenta, protože Václav Havel v červenci 1992 rezignoval na svou funkci. Vláda byla v podstatě udržovací a měla za úkol řídit zánik federace.

Federálním ministrem zahraničí se stal Slovák Jozef Moravčík. Ministerstvo se v tomto období staralo především o negociace o uznání právního nástupnictví obou republik po zanikající federaci, rozdělení personálu a majetku zahraniční služby.⁵⁸

Nová česká vláda zřídila ministerstvo mezinárodních vztahů v čele s Josefem Zieleniecem, které se mělo po rozpadu federace transformovat na ministerstvo zahraničních věcí samostatné České republiky. Jeho úkolem bylo vytvoření legislativy pro přechod od československé k české diplomacii.⁵⁹

Z těchto přechodných podmínek vycházela i československá i česká diplomacie. Tvorbou a implementací zahraniční politiky na čas ustoupila do pozadí, zvláště v oblastech, které nepatřily mezi priority.

⁵⁸ Jindřich Dejmek, *Diplomacie Československa díl I.: Nástin dějin ministerstva zahraničních věcí a diplomacie* (Praha: Academia, 2012), 254-259.

⁵⁹ Slovenské ministerstvo mezinárodních vztahů bylo vytvořeno už v lednu 1990, Česká republika měla v období 1990-1992 pouze Výbor pro mezinárodní vztahy České republiky.

6.4 První vláda Václava Klause

První vládou samostatné České republiky se stala poslední česká vláda v rámci federace, jmenovaná 2. 7. 1992. Jejím předsedou byl Václav Klaus z Občanské demokratické strany (ODS). Funkci ministra zahraničí České republiky v Klausově vládě vykonával Josef Zieleniec (také z ODS), který už od června 1992 vedl české ministerstvo mezinárodních vztahů. Prezidentem České republiky byl v lednu 1993 zvolen opět Václav Havel.

Nová vláda znamenala změnu v dosavadní zahraniční politice. Zatímco Dienstbier s Havlem kladli důraz na kooperaci na bázi multilaterálních institucí, lidská práva a morálku politiky, Klaus se Zieleniecem byli ovlivněni ekonomickým liberalismem a do popředí se tak dostaly české národní zájmy na ekonomickém základě. Multilateralismus byl nahrazen bilateralismem. Probíhala složitá jednání o česko-německé smlouvě, naopak ustoupila spolupráce v rámci Visegrádské čtyřky. Ministerstvo se rovněž soustředilo na jednání o vstupu do NATO. Ambivalentní vztah měli zahraničně-političtí představitelé k Evropské unii, na jednu stranu se netajili svým euroskepticismem, na druhou stranu opakovali, že Česká republika bude na vstup připravena velmi brzy.

Na zahraniční politiku měl velký vliv i prezident Havel, a to především kvůli svému renomé. Lze však tvrdit, že se v zahraničně-politických otázkách s premiérem a ministrem shodnul méně, než dříve s Jiřím Dienstbierem.

6.4.1 Česko–izraelské vztahy a vzájemné problémy

Václav Klaus jako obdivovatel národního státu oceňoval Izrael. Ačkoli přiznal, že Blízkému východu příliš nerozumí, při návštěvě Izraele sdělil, že se tam přijel učit a pochopit morální odvahu židovského národa.⁶⁰ Podle jeho zápisků „... Izrael žije více než kterákoli jiná země, kterou jsem dosud navštívil, svou minulostí, svým heroickým bojem o vytvoření vlastního státu. ... Izrael stále ještě žije zápasem o zajištění nejzákladnějších podmínek své vlastní existence, žije úsilím o své hranice, žije každodenními zprávami o počtu zabitých a zraněných, žije mírovými jednáními, žije rozpolceností, zda je vůbec vést, či setrávat na pozici síly, ... z Izraele se vracíte obohaceni o nový zorný úhel, ... oceňujete nesmírné úsilí Izraelců o vybudování silného izraelského, tedy národního státu, pomáhá vám to uvědomit si, kde jsme my sami...“⁶¹ Podobně se vyjádřil také ministr Zieleniec, který podotkl, že izraelská

⁶⁰ *Zahraniční politika České republiky: Data a dokumenty 1994* (Praha: Ministerstvo zahraničních věcí, 1994), 69.

⁶¹ Václav Klaus, *Česká cesta* (Praha: Profile, 1994), 159-160.

politika se vyznačuje étosem, který se projevuje tím, že se Izraelci naučili spoléhat sami na sebe.⁶²

S uznáním nového státu nebyl problém. Izrael uznal Českou republiku 1. 1. 1993 a ten den došlo i k navázání diplomatických styků.⁶³ V České republice se v září 1993 akreditoval nový izraelský velvyslanec Moše Yegar, v listopadu 1994 zahájí misi izraelský velvyslanec Rafi Gvir. Českým velvyslancem v Izraeli byl od ledna 1995 Jiří Schneider.⁶⁴

Ve vládní koncepci v oblasti mezinárodní politiky České republiky se ministr Zieleniec o vztahu s Izraelem ani o blízkovýchodním mírovém procesu nezmínil.⁶⁵ Pokračoval však v řešení problematických oblastí, které mezi sebou oba státy měly z doby předchozích vlád. Ministr průmyslu a obchodu Vladimír Dlouhý oznámil, že vláda ruší své rozhodnutí o omezení zbrojní výroby z roku 1991 a bude se naopak snažit inovovat zbrojní průmysl, aby mohl vyrábět zbraně podle standardů NATO. Podle neoficiálních informací plánovala Česká republika vývoz zbraní do Libye a Íránu, což vyvolalo protesty především USA, ale také Izraele. Podle zpráv v médiích navázal plzeňský podnik Škoda kontakty s Íránem ohledně dostavby a opravy dvou jaderných reaktorů v Búšéhru a také českého know-how v oblasti jaderného inženýrství. V komentářích této informace nebyli zástupci podniku a ministerstva průmyslu a obchodu jednotní. Při své návštěvě Izraele v prosinci 1994 byl ministr Zieleniec předsedou vlády Jicchakem Rabinem požádán, aby od prodeje jaderné technologie Česká republika ustoupila. Zieleniec Rabina uklidnil, že republika nemá v úmyslu učinit jakékoli nepřátelské kroky vůči Izraeli a prohlásil, že obchod se neuskuteční. Navíc oznámil, že bude ukončen prodej zbraní Sýrii.⁶⁶

V lednu 1994 přinesla média informace, že Írán projevil zájem i o české zbraně. Ministr Dlouhý i ředitel podniku, který zbraně vyráběl, ujišťovali, že vše se děje v mezích mezinárodních norem, za přísné kontroly a při morální odpovědnosti. I tento potenciální obchod byl projednáván při návštěvě premiéra Klause v Izraeli v únoru 1994. Klaus prohlásil, že přijel, aby dále zlepšil izraelsko-české vztahy,⁶⁷ Česká republika neučiní nic, co by

⁶² *Zahraniční politika České republiky: Data a dokumenty 1993* (Praha: Ministerstvo zahraničních věcí, 1993), 550.

⁶³ *Zahraniční politika české republiky: Data a dokumenty 1993* (Praha: Ministerstvo zahraničních věcí, 1993), 20.

⁶⁴ Čejka, *Dějiny moderního Izraele*, 241.

⁶⁵ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, „Vládní koncepce v oblasti mezinárodní politiky České republiky“, accessed December 8, 2013, <http://www.psp.cz/cgi-bin/win/eknih/1993ps/stenprot/008schuz/s008019.hmt>

⁶⁶ Yegar, *Československo, sionismus, Izrael*, 202-204.

⁶⁷ „Czech prime minister arrives“, *The Jerusalem post*, February 7 (1994).

uškodilo Izraeli a česká vláda povolení k vývozu zbraní nevydává. Přesto mělo mezinárodní společenství kvůli kontaktům České republiky a Íránu obavy. Podle USA by toto chování mohlo problematizovat český vstup do NATO.⁶⁸ Podmínky pro vývoz zbraní byly později upraveny v zákoně č. 38, který nedovoloval vyvážet zbraně do zemí se sankčním režimem, vývoz do rizikových a konfliktních oblastí byl pečlivě zkoumán a podléhal přísnému schvalovacímu řízení a vývoz do dalších zemí se řídil ekonomickými zájmy státu.⁶⁹ Problematika české účasti na opravě a výstavbě jaderné elektrárny v íránském Búšéhru byla definitivně uzavřena v roce 2000 zákonem, který účast českých subjektů zakazoval.⁷⁰

Vztahy komplikovalo i nedořešené navrácení židovského majetku, který byl zabaven během okupace a komunistické éry. Šlo o miliardy dolarů jen za majetek zabavený po 2. světové válce.⁷¹ Ačkoli byly v letech 1990 a 1991 přijaty dva restituční zákony, nebylo možné vznášet nároky na majetek zabavený před 25. únorem 1948. Důvodem byla obava z nároků sudetských Němců. To však vyloučilo z restitucí celý židovský majetek, zabavený v době okupace. Proti této úpravě zákona protestovali jak Židé, tak například Václav Havel. Představitelé židovské obce navrhli, aby vláda přijala zvláštní právní úpravu, která by mohla situaci vyřešit. Sněmovna ji však nepřijala. Do věci se vložili představitelé Světové židovské organizace pro navrácení majetku a také stát Izrael. Problematikou se zabývali ministr zahraničí Zieleniec a premiér Klaus během svých návštěv Izraele. V roce 1994 došlo k navrácení malé části majetku, který vlastnil stát (tzv. exekutivní vydávání) a mělo dojít k navrácení majetku, který vlastnily města a obce. Mnoho z nich však majetek nevydalo. Problematické a nepřehledné byly i individuální restituce. Nejasnosti a zdlouhavá jednání vyvolávala protesty ze strany židovských organizací, státu Izraele i členů amerického Kongresu.⁷²

V lednu 1996 přijel do České republiky izraelský prezident Ezer Weizman. Havel znovu hovořil o zájmu České republiky rozvíjet dobré vztahy s Izraelem ještě více, a doufal, že tak ušlechtilého cíle, jakým je blízkovýchodní mírový proces, bude dosaženo. Uvedl, že

⁶⁸ Yegar, *Československo, sionismus, Izrael*, 204-206; Zbořil, *Československá a česká zahraniční politika: minulost a současnost*, 403-404.

⁶⁹ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, „Předpis 38,1994 Sb.“, accessed December 8, 2013, <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?o=1&t=756>.

⁷⁰ Jaroslav Bureš, „Česká zahraniční politika vůči Středomoří a Blízkému východu,“ in *Zahraniční politika České republiky 1993-2004: Úspěchy, problémy a perspektivy*, ed. Otto Pick and Vladimír Handl (Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2004), 122.

⁷¹ Steve Rodan, „Czech FM tells how separation into two states is workable,“ *The Jerusalem post*, December 14 (1993).

⁷² Yegar, *Československo, sionismus, Izrael*, 207-214; Marek Čejka, *Izrael a Palestina* (Brno: Barrister & Principal, 2007), 267.

Praha se opět stává křižovatkou duchovních proudů a ten židovský opět obohacuje českou společnost.⁷³

6.4.2 Česko–palestinské vztahy

V roce 1996 začala dlouhodobá rozvojová pomoc České republiky Palestině. Začal se realizovat projekt na elektrifikaci zemědělské oblasti Tubbás na Západním břehu Jordánu a finanční pomocí se republika podílela na pomoci uprchlíkům.⁷⁴

6.4.3 Česká republika a blízkovýchodní mírový proces

V roce 1993 došlo k pokroku v mírovém procesu. Mírová konference v Madridu otevřela cestu k budoucím bilaterálním rozhovorům mezi Izraelem a Palestinci a také k multilaterálním jednáním s Jordánskem, Sýrií a Libanonem. Podle Deklarace principů, uzavřené mezi Izraelem a Palestinou, měla být na pět let ustanovena Palestinská národní samospráva. O dalších oblastech vzájemných vztahů se mělo dále jednat. Součástí Deklarace bylo uznání práva Izraele na existenci v míru a bezpečí a uznání Organizace pro osvobození Palestiny (dále OOP) jako zástupce palestinského lidu. Později byla podepsána Smlouva o odchodu izraelských jednotek z Gazy a Egypta (květen 1994) i izraelsko-jordánská mírová smlouva (říjen 1994). V září 1995 došlo k podepsání další izraelsko-palestinské dohody, tzv. Oslo II. Další území měla přejít pod palestinskou samosprávu. Slibně se rozvíjející mírový proces však zkomplikovala vražda izraelského premiéra Jicchaka Rabina. Po ní se mírový proces dále komplikoval, až se téměř zastavil.⁷⁵

Podle ministra Zieleniece měla Česká republika rovněž zájem o dosažení pokroku v blízkovýchodním mírovém procesu. Podporovala rezoluci Rady bezpečnosti č. 242 a 338,⁷⁶ nově Deklaraci principů a princip výměny území za mír. Aktivně se zprostředkování blízkovýchodních mírových jednání neúčastnila. Stala se však členem Pracovní skupiny pro vodní zdroje a Pracovní skupiny pro regionální ekonomický rozvoj (REDWG) a na tzv. MENA konferencích projevila zájem o ekonomický rozvoj regionu (viz výše).

Situace v Izraeli a na Blízkém východě byla rovněž předmětem jednání Rady bezpečnosti OSN, jejímž nestálým členem se Česká republika stala v letech 1994 – 1995. Podle Jaroslava Bureše Česká republika odmítala nebo se zdržovala hlasování o jakýchkoli

⁷³ *Zahraněční politika České republiky: Data 1/1996* (Praha: Ministerstvo zahraničních věcí, 1996), 3.

⁷⁴ Styčný úřad České republiky v Ramalláhu, „Projekty rozvojové pomoci ČR Palestinským územím, accessed December 8, 2013,

http://www.mzv.cz/ramallah/cz/rozvojova_spoluprace/projekty_rozvojove_spoluprace_na_pau.html.

⁷⁵ Podrobněji např. Čejka, *Izrael a Palestina*, 183-197.

⁷⁶ Obsah rezolucí např. zde: Čejka, *Izrael a Palestina*, 117; 147.

návrzích, které ostřeji kritizovaly Izrael kvůli okupaci, lidským právům nebo jadernému zbrojení. Postoj k této problematice byl shodný se zeměmi Evropské unie.⁷⁷ Až na výjimku, kterou byla rezoluce požadující neplatnost izraelského rozhodnutí o vyvlastnění arabské půdy ve východním Jeruzalémě, hlasovala česká delegace shodně i s USA. Tuto rezoluci Česká republika podpořila, USA ji však vetovaly.⁷⁸ V zásadě bylo působení české delegace v Radě bezpečnosti hodnoceno kladně, je však nutné podotknout, že vliv České republiky byl omezen menším mezinárodním významem země i faktem, že Česká republika patřila pouze mezi nestálé členy Rady bezpečnosti. Kroky i hlasování delegace byly předvídatelné a v souladu s politikou EU a USA.

O blízkovýchodní mírový proces se zajímal i prezident Havel, který deklaroval, že „politika České republiky je založena na podpoře všech mírových procesů na světě,“ a dokud bude prezidentem, bude toto platit.⁷⁹ Neshody vznikly kvůli plánované návštěvě Jásira Arafata, kterého Havel pozval, podle svých slov na přání ministerstva zahraničí. S Arafatovým příjezdem však nesouhlasili členové vládní koalice a rezervovaně se vyjádřil i premiér Klaus. Havel odsoudil kritiku Arafatovy návštěvy jako kritiku blízkovýchodního mírového procesu, protože podle něj je v zájmu českého státu zajímat se o tento region a o mírový proces, a ten vzniká mezi dvěma nebo více partnery.⁸⁰ Havel, stejně jako další političtí představitelé, ostře odsoudil vraždu izraelského premiéra Jicchaka Rabina v listopadu 1995. Později Havel obdržel pamětní medaili Jicchaka Rabina z rukou Rabinovy vdovy Ley.⁸¹

První vláda Václava Klause znamenala pro Českou republiku a Izrael především četné kontakty v obchodních oblastech. Předmětem jednání byly také problematické oblasti vzájemných vztahů, zejména prodej zbraní arabským zemím a vypořádání zabaveného židovského majetku. Čeští představitelé vždy ujistňovali Izrael, že neudělají nic, co by jej

⁷⁷ Český delegát vystoupil třikrát s projevem týkajícím se situace v Izraeli: Česká delegace odsoudila Hebronský masakr a vybídla Izrael, aby podnikl kroky, které zabrání osadníkům v dalším násilí a zaručí bezpečí a ochranu palestinským civilistům na okupovaném území a zároveň ocenila kroky, které už Izrael v tomto úsilí podnikl. Záležitost izraelských osad na okupovaných územích označila za obtížnou a jejich výstavbu za ilegální, ale zároveň tuto problematiku označila jen za jeden aspekt složitých izraelsko – palestinských vztahů, která by měla být předmětem dvoustranných jednání. Ocenila, že Izrael později deklaroval dále nepokračovat ve vyvlastňování půdy pro bytovou výstavbu ve východním Jeruzalémě a doufala, že tak tomu bude i v budoucnu. „Vystoupení českých delegátů v RB OSN 1994-95“ in *Česká zahraniční politika: Česká republika v Radě bezpečnosti OSN*, ed. Karel Krátký (Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1997), 65-66.

⁷⁸ „Vystoupení českých delegátů v RB OSN 1994-95,“ 62.

⁷⁹ *Zahraniční politika České republiky: Data 11/1995* (Praha: Ministerstvo zahraničních věcí, 1995), 665.

⁸⁰ *Zahraniční politika České republiky: Dokumenty 11/1995* (Praha: Ministerstvo zahraničních věcí, 1995), 662-663.

⁸¹ *Zahraniční politika České republiky: Data 5/1996* (Praha: Ministerstvo zahraničních věcí, 1996), 160.

poškodilo a není známo, že by se v rozhovoru s Izraelci vyjadřovali ke sporným oblastem izraelské politiky, například k výstavbě židovských osad na okupovaných územích. Česká republika podporovala mírový proces, avšak oproti očekáváním z počátku devadesátých let do něj nijak aktivně nezasáhla. Výjimkou byl prezident Havel, který se snažil o dojednání návštěvy Jásira Arafata v Praze. V Radě bezpečnosti jednala česká delegace v souladu s politikou Evropské unie a Spojených států. Lze tedy konstatovat, že česká zahraniční politika se přikláněla spíše na stranu Izraele. Je také nutné podotknout, že vztahy s Izraelem ani blízkovýchodní mírový proces nebyly mezi prioritami a stály spíše na okraji zájmů.

6.5 Druhá vláda Václava Klause

Z voleb na přelomu května a června 1996 byla v červenci sestavena vláda opět pod vedením Václava Klause z ODS. Ve funkci ministra zahraničí setrval Josef Zieleniec. Kvůli tomu zůstaly zahraničně-politické cíle vlády stejné, země se měla orientovat na vstup do Evropské unie, NATO, soustředila se na hospodářskou spolupráci a propagovala zóny volného obchodu. Vše bylo zastřešeno důrazem na české národní zájmy. Byla podepsána česko-německá deklarace, ve které bylo zakotveno i právo na odškodnění obětí nacistického Německa (tzv. Česko-německý fond budoucnosti). To znamenalo i odškodnění za zabavený židovský majetek. V prosinci 1997 byl podepsán protokol o vstupu do NATO.⁸²

6.5.1 Česká republika a blízkovýchodní mírový proces

Mírový proces se prakticky zastavil kvůli smrti Jicchaka Rabina. Ačkoli se vládě Rabinova následovníka Šimona Perese zpočátku dařilo implementovat ustanovení dohody Oslo II, nepodařilo se dojednat mírovou dohodu se Sýrií a Izrael si navíc uškodil operací „Hrozný hněvu“ proti Hizballáhu, během které zahynulo množství civilistů. Po dalších volbách obsadil premiérské křeslo Benjamin Netanjahu, který chtěl omezit dopad činnosti předchozích vlád a začal se odklánět od smluv z Osla. Je však nutné podotknout, že i během Netanjahuovy vlády byly podepsány mírové dohody. Jednalo se o Hebronský protokol (většina města přešla pod palestinskou správu) a později Memorandum od Wye River.⁸³

⁸² Vláda České republiky, „Programové prohlášení vlády Václava Klause,“ accessed December 8, 2013, <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/vaclav-klause-2/prehled-ministru-24632/>.

⁸³ Podrobněji Čejka, *Izrael a Palestina*, 199-206.

Návštěva Jásira Arafata v Praze, kterou domlouval Václav Havel a která měla podle jeho plánů pomoci blízkovýchodnímu mírovému procesu, se nakonec neuskutečnila. Havel se s Arafatem setkal až při své další návštěvě Blízkého východu.

Havel během své návštěvy na Blízkém východě v září 1997 navštívil Jordánsko, Libanon, Izrael i území kontrolovaná Palestinci. Jednal s jordánským králem Husajnem, libanonským prezidentem Hrávím, izraelským premiérem Netanjahuem, prezidentem Weizmanem i s palestinským předákem Jásirem Arafatem. Havel ocenil, že může během své návštěvy navštívit Izrael i arabské země. Předtím to podle něj nebylo možné. Návštěva měla být symbolickým přínosem ke stagnujícímu blízkovýchodnímu mírovému procesu, který má podle Havla plnou podporu České republiky. Havel nepřijel s konkrétními návrhy, rozhodl se však apelovat na všechny zúčastněné strany. Podotkl jen, že součástí mírového uspořádání musí být stažení izraelských jednotek z libanonských území podle rezoluce OSN č. 425 a kritizoval výstavbu židovských osad.⁸⁴ Zdůraznil, že teroristické útoky nemohou být příčinou zastavení mírového procesu. Při návštěvě Izraele měl Havel dojem, že Netanjahu má zájem o pokračování mírových rozhovorů, i když jeho metody se liší od metod jeho předchůdců. Netanjahu ocenil Havlův zájem a přínos pro mírový proces a uvedl, že i když roli zprostředkovatele hrají USA, mohli by být zapojeni i evropští státníci. Havel ujistil Arafata, že Česká republika má zájem o prohloubení politických a hospodářských vztahů s palestinskými autonomními územími a hodlá na nich otevřít zastupitelství. Také Arafat ocenil Havlovu roli v mírovém procesu.⁸⁵

Krátkou dobu poté, na konci října 1997, oznámil ministr Zieleniec svou rezignaci. Zdůvodnil ji nemožností prosadit své návrhy proti Václavu Klausovi a neprůhledným stavem financí v ODS. Klaus za Zieleniece ihned našel náhradu. Novým ministrem zahraničí se stal dlouholetý pracovník ministerstva zahraničí, velvyslanec Jaroslav Šedivý, který na ministerstvo zahraničí přišel hned po sametové revoluci jako spolupracovník Jiřího Dienstbiera. Po svém uvedení do funkce zhodnotil, že Zieleniecová politika byla celkem dobře posazená, přesto se chtěl více soustředit na multilaterální spolupráci, evropský rozměr bezpečnostní politiky, vztahy s Francií, Ruskem, baltskými státy a nechtěl opomíjet také

⁸⁴ Čejka, *Dějiny moderního Izraele*, 257.

⁸⁵ „Vaclav Havel begins Mideast tour,“ *The Jerusalem post*, September 21 (1997); David Yudelman and Batsheva Tsur, „Havel tells press conference: Netanyahu sincere about peace,“ *The Jerusalem post*, September 24 (1997); *Zahraniční politika České republiky: Data 9/1997* (Praha: Ministerstvo zahraničních věcí, 1997), 298-300.

středomoří a USA.⁸⁶ Šedivý se zmínil také o Palestině, protože Česká republika má v oblasti jednak obchodní zájmy, jednak se účastní mírového procesu.⁸⁷ V listopadu 1997 dosáhly rozpory uvnitř vládní koalice vrcholu. Premiér Klaus byl vyzván k demisi a s ním padla celá vláda.

Druhá Klausova vláda byla u moci jen krátkou dobu. Vztahy s Izraelem a blízkovýchodní mírový proces nebyl pro ministra Zieleniece prioritou. To však neplatilo pro Václava Havla, který svou cestou na Blízký východ potvrdil svůj zájem o mírové rozhovory. I když tvrdil, že na procesu má zájem celá Česká republika, je však pravděpodobné, že to bylo spíš jeho přání než popis skutečnosti.

6.6 Vláda Josefa Tošovského

V lednu 1998 byla jmenována polouřednická vláda Josefa Tošovského, která měla dovést zemi k předčasným volbám. Ministrem zahraničí zůstal nestraník Jaroslav Šedivý. Předpokládaná délka jeho funkce se zkrátila, očekával totiž, že bude členem Klausovy vlády až do řádných voleb. V Tošovského vládě mu však zbývalo jen půl roku. Ministr Šedivý se soustředil na zahájení přístupových jednání do Evropské unie, zřízení česko-německého fondu budoucnosti, aktivitu České republiky v mezinárodních organizacích i bilaterální vztahy se sousedy.⁸⁸ Byl velmi aktivní a jeho působení v úřadě si vysloužilo uznání další vlády, Blízký východ však nepatřil mezi jeho priority.

6.7 Vláda Miloše Zemana

Vláda Miloše Zemana (z České strany sociálně demokratické) byla jmenována 22. 7. 1998. Ve funkci ministra zahraničí působil Jan Kavan (také z ČSSD). Vláda ocenila zahraničně-politické kroky předchozí vlády Josefa Tošovského, naopak se vymezila proti politice Klausovy vlády. Snažila se vrátit k multilateralismu a zdůrazňovala roli Evropské unie, aby se distancovala od Klausova euroskepticismu. Důraz byl kladen také na regionální spolupráci, což se projevilo obnovením jednání v rámci Visegrádské čtyřky, a v neposlední řadě na bilaterální vztahy. Navzdory původnímu spíše skeptickému postoji uvnitř ČSSD převládla

⁸⁶ Jaroslav Šedivý, *Diplomacie je uměním kompromisu* (Praha: Mladá fronta, 2009), 86-87.

⁸⁷ „Ministr Šedivý klade důraz na Rusko, Afriku i Palestinu,“ *Mladá fronta Dnes*, November 12 (1997), 2.

⁸⁸ Vláda České republiky, „Programové prohlášení vlády Josefa Tošovského,“ accessed December 8, 2013, <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/josef-tosovsky/prehled-ministru-24633/>; Šedivý, *Diplomacie je uměním kompromisu*, 118-120.

preferenci NATO v rámci zajištění české bezpečnosti. Proces vstupu do Aliance byl úspěšně završen 12. března 1999. Dva týdny poté začala akce NATO v Kosovu, která názorově rozdělila jak českou vládu, tak veřejnost. 11. září 2001 zaútočili teroristé na budovy Světového obchodního centra v New Yorku i další americké cíle. To významně změnilo mezinárodní situaci a zahájilo válku proti terorismu.

V Izraeli zahájil v květnu 1999 činnost nový český velvyslanec Daniel Kumermann, v České republice naopak v červenci téhož roku izraelská velvyslankyně Erela Hadar, po ní v říjnu 2001 Arthur Avnon.⁸⁹

Nový český premiér Zeman se netajil se svými sympatiemi k Izraeli. Otevřeně deklaroval, že nesdílí Fukuyamův názor o konci dějin, ale spíše se přiklání k Huntingtonově Střetu civilizací. Ve své knize Zeman otevřeně napsal, že „krvavé hranice islámu, o nichž mluví Huntington, ... mě vedly k podpoře Izraele jako jediné demokratické země na Blízkém východě.“⁹⁰ Tento postoj byl atraktivní i v americké administrativě George Bushe mladšího. Podle Zemana byl jeho názor na tuto problematiku jedním z mála postojů, ve kterých se odlišoval od svého ministra zahraničí Jana Kavana.

6.7.1 Problémy židovské obce v České republice

Zemanova vláda řešila dva problémy, se kterými se potýkali čeští Židé. Rozsah těchto sporů přesáhl hranice a svým způsobem ovlivnil i vztahy České republiky a Izraele.

Novým problémem, který zasáhl česko – izraelské vztahy, byl spor okolo židovského pohřebiště v Praze. Ve Vladislavově ulici měla Česká pojišťovna postavit svůj nový komplex. Při archeologickém průzkumu místa bylo nalezeno středověké židovské pohřebiště. Česká pojišťovna zprvu nabídla Židovské obci kompromis, aby byly hroby spuštěny ve stavební jámě asi deset metrů pod povrchem a nad nimi se postavila plánovaná stavba. Proti tomu však protestovaly zahraniční židovské instituce. Český zemský rabín Sidon se obrátil na vrchního rabína Izraele, který rozhodl, že na místě pohřebiště nesmí vzniknout žádná stavba. V březnu 2000 se proto do věci vložila i česká vláda. Situace byla provázena protesty českých a zahraničních Židů i řadou nedorozumění, kdy si Židé mysleli, že se jedná o starý židovský hřbitov na Novém Městě a na toto téma psali rozhořčené dopisy ministrovi kultury. Ve věci se rovněž angažovali američtí senátoři. Česká vláda se navíc obávala finančních náhrad, které by pojišťovna mohla nárokovat kvůli náhradě za rozestavěnou budovu a znehodnocený pozemek.

⁸⁹ Čejka, *Dějiny moderního Izraele*, 267, 277.

⁹⁰ Miloš Zeman, *Jak jsem se mýlil v politice* (Praha: Ottovo nakladatelství, 2005), 209.

Strany se nakonec dohodly na kompromisním řešení zabudovat hřbitov do komplexu pojišťovny a prostor pohřebiště vyhlásit za kulturní památku. I po tomto rozhodnutí však neustávaly demonstrace. Výbor pro zachování židovských hřbitovů v Evropě podal žalobu k Evropskému soudu pro lidská práva kvůli údajnému znesvěcování. Tu podpořili i někteří členové Evropského parlamentu. Od žaloby se naopak distancovala Česká židovská obec s tím, že oceňuje kroky české vlády, a vyzvala angažující se instituce, aby od sporu ustoupily. Ostatky, nalezené na místě pohřebiště, byly uloženy na židovském hřbitově v pražském Novém Městě a tímto považovala česká židovská obec problém za uzavřený.⁹¹

Během Zemanovy vlády byla, alespoň z větší části, dořešena otázka restitucí a odškodnění židovského majetku zabaveného během nacistické okupace. V květnu a červnu 2000 schválil Parlament zákon o zmírnění některých majetkových křivd obětem holocaustu. Zákon umožňoval navrátit židovským obcím nemovitosti, které jim zabavil nacistický režim od 29. září 1938 do 8. května 1945 a které byly k datu schválení zákona v rukou státu. Umožnil také jednotlivcům získat zpět umělecká díla, jež vlastnily státní instituce, a požádat o restituci zemědělského majetku včetně půdy.⁹² Rovněž podle Česko–německé deklarace byl vytvořen Fond budoucnosti, který odškodňoval oběti nacismu a z kterého bylo možné žádat o finanční dávky.⁹³

6.7.2 Česko-izraelské a česko-palestinské vztahy: Snaha Jana Kavana o vyváženou politiku

V lednu 2000 navštívil Českou republiku izraelský předseda vlády a ministr zahraničí David Levy. Jednání odrážela aktuální témata. Levy žádal české představitele, aby pomohli mírovému procesu.⁹⁴ Kavan ho ujistil, že navzdory limitovaným zdrojům a vzdálenosti od

⁹¹ Benjamin Kuras, „Czech-jewish relations and the state of czech jewry ten years after the fall of communism“, *European judaism* 34, no. 1 (2001), 131-141; „Pražský památkový ústav obnoví jednání o židovském hřbitově“, *iDNES.cz*, January 14 (2000), http://kultura.idnes.cz/prazsky-pamatkovy-ustav-obnovi-jednani-o-zidovskem-hrbitove-pt9-vytvarne-umeni.aspx?c=990928_194810_vytvarneum_toy (accessed December 8, 2013); „Protestující Židé blokovali stavbu“, *iDNES.cz*, June 6 (2000), http://zpravy.idnes.cz/protestujici-zide-blokovali-stavbu-dbr-/domaci.aspx?c=A000608201912domaci_mhk (accessed December 8, 2013); „Federace židovských obcí se od žaloby na Českou republiku distancuje“, *iDNES.cz*, April 7 (2000), http://zpravy.idnes.cz/federace-zidovskych-obci-se-od-zaloby-na-ceskou-republiku-distancuje-1iy-/domaci.aspx?c=A000807125827praha_dky (accessed December 8, 2013); „Židé pochovají sporné ostatky na Novém židovském hřbitově“, *iDNES.cz*, September 8 (2000), http://zpravy.idnes.cz/zide-pochovaji-sporne-ostatky-na-novem-zidovskem-hrbitove-poz-/domaci.aspx?c=A000908144407praha_ton (accessed December 8, 2013).

⁹² Federace židovských obcí ČR, „Odškodnění a restituce“, accessed December 8, 2013, <http://www.fzo.cz/projekty-fzo/odskodneni-a-restituce/>. Znění zákona např. zde: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=212&r=2000>.

⁹³ Židovské obce se dotkne také Zákon o církevních restitucích, schválený 8. 11. 2012. Naturální restituce budou v případě židovské obce minimální, relevantní pro ně však bude část zákona o finančních kompenzacích.

⁹⁴ „Czech republic ready to assist in Middle East peace process – premier“, *BBC Monitoring European*, January 26 (2000).

Blízkého východu Česká republika proces velmi podporuje. Politici ocenili, že vztahy mezi oběma zeměmi jsou na velmi dobré úrovni.

V politice Jana Kavana byla vidět snaha o větší rovnováhu ve vztazích k Izraeli a Palestině. V březnu navštívil Českou republiku palestinský ministr zahraničí pro plánování a mezinárodní spolupráci Nabíl Šás, v červenci 2000 naopak navštívil Izrael a palestinská území ministr zahraničí Kavan. Snažil se o aktivní roli v blízkovýchodním mírovém procesu a před Izraelem a Palestinou navštívil i Egypt. Jak ale sám přiznal, není možné roli České republiky přeceňovat, protože má omezené možnosti. Podle Kavana by nebylo možné, aby Česká republika hrála v mírovém procesu podobnou roli jako Norsko, protože na to nemá ani finanční prostředky.⁹⁵

Na palestinských územích otevřel Kavan v Rammaláhu Styčný úřad České republiky.⁹⁶ Tím skončila dosavadní nevyhovující situace, kdy byly styky s Palestinskou národní samosprávou udržovány skrze zastupitelství v izraelském Tel Avivu. Česká republika byla první zemí ze střední a východní Evropy, která styčný úřad na palestinském území otevřela, což zlepšilo vzájemné vztahy s Palestinci.⁹⁷ Také přístup Izrael versus Palestina se tímto aktem stal vybalancovanějším. Palestínští politici ocenili roli České republiky v mírovém procesu. Kavan uvedl, že „jsme nikdy nezpochybňovali právo Palestiny na sebeurčení a na demokratický, mírový a životaschopný státní útvar“⁹⁸ a doufal, že Palestinský stát by mohl vzniknout už tento rok.⁹⁹ To se však nesplnilo kvůli neúspěchu jednání v Camp Davidu.

Při jednání s Izraelem byly jako tradičně oceněny vzájemné výborné vztahy a diskutovalo se o možnostech a příležitostech českých firem v Izraeli a izraelských firem v České republice. Kavan sympatizoval především s izraelským ministrem spravedlnosti Jossim Beilinem, který byl horlivým stoupencem míru mezi Izraelem a Palestinou.¹⁰⁰

11. září 2001 došlo k teroristickým útokům na americké cíle. To zásadně ovlivnilo celou mezinárodní politiku. USA se rozhodly zaujmout vůči arabským teroristům tvrdý

⁹⁵ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraniční politika České republiky: Dokumenty 7/2000,“ accessed December 8, 2013, http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

⁹⁶ Styčný úřad má podobnou náplň činnosti jako ambasáda, podle mírových dohod z roku 1993 se tak ale nemůže nazývat.

⁹⁷ Čejka, *Izrael a Palestina*, 271.

⁹⁸ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraniční politika České republiky: Data 7/2000,“ accessed December 8, 2013, http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

⁹⁹ „Zahraniční politika České republiky: Data 7/2000.“

¹⁰⁰ „Zahraniční politika České republiky: Data 7/2000.“

postoj, což se odrazilo i v přístupu k palestinské samosprávě. Evropská unie byla umírněnější. Česká republika se stavěla spíš na stranu EU, mezi veřejností nicméně vzrůstala obava z terorismu, Arabů, arabských zemí a islámu všeobecně, a někteří politici začali zastávat nekompromisní postoje.

6.7.3 *Politika Miloše Zemana*

V říjnu 2001 navštívil Českou republiku izraelský ministr zahraničí Šimon Peres, který přiletěl na zasedání Fora 2000. V rozhovoru s ním připustil Zeman možnost, že by Česká republika mohla hrát roli v mírovém procesu, i když ji nechce přeceňovat, je na tuto roli ale připravená. To potvrdil i ministr Kavan, podle kterého by Česká republika mohla hrát rovněž roli mediátora, pokud bude příležitost. Jejich prohlášení však kritizoval Václav Klaus, který označil tyto ambice jako snahu o globální politiku, která se už tolikrát ukázala být směšná a nesplnitelná.¹⁰¹

Ve zjitřené atmosféře po útocích z 11. září a zahájení války proti terorismu navštívil Izrael premiér Miloš Zeman. Podle jeho slov tam nepřijel vyjednávat, ale podpořit solidaritu mezi dvěma národy.¹⁰² Při jednání s izraelskými představiteli Zeman projevil svůj názor, že jednání s jakoukoliv teroristickou organizací jsou zbytečná. Odpovědí na ně je jen vydírání. Zeman také odsoudil politiku appeasementu vůči teroristům. Těmito výroky potvrdil své dřívější postoje.

Další premiérova jednání s izraelskými představiteli ale zcela zastínil rozhovor, který Zeman poskytl izraelskému deníku Haarec. V rozhovoru Zeman hovořil o paralele mezi současnou situací na Blízkém východě a postavením německé menšiny v předválečném Československu a srovnal Jásira Arafata s nacistickým vůdcem Adolfem Hitlerem,¹⁰³ což izraelské deníky komentovaly slovy, že i tvrdá politika George Bushe ml. by se od Zemana měla co učit. Prohlášení vzbudilo mnoho negativních reakcí především mezi arabskými státy, zvláště v Palestině, ale také v Německu, Rakousku, orgánech Evropské unie a v neposlední řadě mezi českými politiky, z nichž někteří požadovali Zemanovu demisi.

Zemanovy výroky „hluboce znepokojily“ prezidenta Václava Havla. Podobné srovnávání a uplatňování principu kolektivní viny bylo podle něj nepřípustné a může jen

¹⁰¹ „Czech republic ready to assist in Middle East peace process – premier,“ *BBC Monitoring European*, January 26 (2000).

¹⁰² Yossi Melman, „Czech PM compares Arafat to Hitler,“ *Haarec*, February 18 (2002), <http://www.haaretz.com/print-edition/news/czech-pm-compares-arafat-to-hitler-1.52606> (accessed December 8, 2013).

¹⁰³ Melman, „Czech PM compares Arafat to Hitler.“

zvýšit napětí na Blízkém východě. Předseda Poslanecké sněmovny Václav Klaus označil Zemanovy výroky za šílené a absurdní a obvinil ho z poškozování České republiky. Rada ministrů zahraničí EU prohlásila, že takové výroky jsou nepřijatelné a vyzvala Českou republiku, aby jednala v souladu s politikou EU.¹⁰⁴

Někteří naopak se Zemanovými výroky v podstatě souhlasili, například senátor Michael Žantovský nebo místopředseda Senátu Zdeněk Vojtíš. Upozorňovali však, že bylo na místě diplomatičtější vyjádření. Zemanova slova přivítali čeští Židé, kteří v nich viděli příslib lepších vzájemných vztahů České republiky a Izraele. Místopředseda vlády Vladimír Špidla upozornil, že slova Miloše Zemana nejsou projevem vládní politiky a vznikla jako nedorozumění.

Premiér Zeman důrazně popřel, že by Arafata s Hitlerem srovnával. Podle něj jeho slova izraelští novináři zkreslili. K problému došlo kvůli neobratné angličtině a celé nedorozumění způsobila záměna tečky a čárky.¹⁰⁵ List Haarec si ale za svou interpretaci stál, což víceméně potvrdil i záznam rozhovoru pořázený BBC. Zeman ubezpečil Evropskou unii, že se hlásí k její blízkovýchodní politice, uznává právo na vytvoření palestinského státu a považuje Jásira Arafata za palestinského lídra.

Zemanova interpretace však neuspokojila prezidenta Havla, který Zemanovi vzkázal, aby se k problému postavil čelem a nesváděl jej na novináře, angličtinu nebo interpunkci. Stejného názoru byl Václav Klaus. Pobouřena byla Liga arabských států, která podala kvůli Zemanovu vystoupení formální protest a vysvětlení odmítla. Egypt a Tunisko požádaly o odložení premiérové cesty do země. Na protest proti Zemanovým výroky odřekly palestinské nevládní organizace a intelektuálové svou účast na diskusi u kulatého stolu, kterou měla uspořádat Nadace Forum 2000 a London School of Economics. V minulosti se Forum 2000 snažilo přispět k mírovému procesu. Zemanovo vysvětlení nepřijali velvyslanci arabských států ani palestinská menšina v České republice.

¹⁰⁴ Kathleen Knox, „Zeman stirs controversy with Arafat remarks,“ *Middle East news*, February 22 (2002).

¹⁰⁵ Zemanovo vysvětlení zde: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraniční politika České republiky: Dokumenty 2/2002,“ accessed December 8, 2013, http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

Ministr zahraničí Kavan byl naopak spokojen, že premiér svá slova vysvětlil a ujistil představitele Evropské unie, že Česká republika chce dále aktivizovat své ekonomické a politické vztahy s blízkovýchodními státy.¹⁰⁶

Ze situace je patrné, co může způsobit pár slov vyřčených jedním politikem. Jaroslav Bureš se domnívá, že Zeman chtěl získat podporu Izraele a možná i amerických Židů pro své postoje k požadavkům sudetských Němců, případně posílit české ekonomické zájmy.¹⁰⁷ Je ale možné se také domnívat, že premiér byl jen upřímný a sdělil, co si o situaci doopravdy myslí, zvláště když bylo známé, že jeho postoje vůči arabskému světu a válce proti terorismu jsou konstantní a zastávají tvrdou linii. Následné vysvětlování k uklidnění stejně nepřispělo, protože arabští představitelé ho odmítli. I kdyby však bylo pravdivé, je zřejmé, že i tak dal Zeman najevo, s kým ve sporu Izrael versus Palestina sympatizuje. I v dalších prohlášeních premiér především kritizoval Jásira Arafata za zmaření šance při jednáních v Camp Davidu. Podle Zemana byl požadavek Arafata, aby se do Izraele mohli vrátit všichni uprchlíci i jejich potomci nereálný, protože by se Izrael stal druhým palestinským státem. Poté, co byl tento požadavek jako jediný odmítnut, vyhlásil podle Zemana Arafat intifádu, která se vyznačuje teroristickými útoky proti nevinným osobám. Zeman proto konstatoval, že „právě zkušenost českého národa by měla vést k naší solidaritě vůči Izraeli a k pomoci při hledání takového řešení, kde by podmínkou pro vytvoření nezávislého palestinského státu bylo ukončení teroristických akcí, protože žádný stát nelze dlouhodobě budovat na teroru. V tomto smyslu jsme s Izraelem. Jsme s Izraelem tehdy, pokud si přejeme být sami se sebou.“¹⁰⁸

Na květen byla naplánována návštěva ministra zahraničí Kavana v Izraeli i na palestinském území. Návštěvu však lze hodnotit jako zmatenou především kvůli neustálým změnám programu. Po rozhovoru s palestinským ministrem plánování a mezinárodní spolupráce Nabílem Šásem oznámil Kavan zrušení schůzky s Jásirem Arafatem, o které prý sám požádal. Jasně však prohlásil, že Česká republika ho považuje za legitimního zástupce palestinského lidu, stejně jako jeho následovníka, kterého si lidé zvolí. V Izraeli se sešel s premiérem Šaronem i ministrem zahraničí Peresem, i když dříve oznámil, že hodlá jednat jen s Peresem, aby byla politika vybalancovaná. Později dal Kavan najevo své obavy, aby

¹⁰⁶ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraniční politika České republiky: Data 2/2002,“ accessed December 8, 2013,

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html; „Zahraniční politika České republiky: Dokumenty 2/2002.“

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

¹⁰⁷ Bureš, „Česká zahraniční politika vůči Středomoří a Blízkému východu,“ 127.

¹⁰⁸ Zahraniční politika České republiky: Dokumenty 2/2002.“ Srov. Článek Miloše Pojara (tamtéž), který má v podstatě stejné názory jako Miloš Zeman.

kvůli zrušení schůzky s Arafatem nebyla česká politika viděna jako nevyvážená a snažil se své kroky Palestincům vysvětlit. Schůzku s Arafatem prý zrušil proto, že si přál jednat jen se svými protějšky, s premiérem Šaronem se sešel z důvodu, že jeho návrh na zrušení této schůzky by mohl vyvolat pochybnosti o izraelsko-českých vztazích. Podle spekulací z médií, které stavěly na informacích nejmenovaných diplomatů, však bylo zrušení Kavanovy schůzky s Arafatem dílem premiéra Zemana.¹⁰⁹ Kavan později v rozhovoru uvedl, že podle premiéra spočívá konzistence zahraniční politiky v tom, že pokud se v únoru premiér sešel s izraelským premiérem a ne s palestinským prezidentem, pak by i během další návštěvy měla být dodržena tato praxe.¹¹⁰ Podle vedoucího styčného úřadu v Ramalláhu Radima Pecla ale nesli Palestinci s nelibostí fakt, že slíbená vyváženost nebyla dodržena. Ministr zahraničí navíc už v té době sháněl podporu pro svou kandidaturu na předsedu Valného shromáždění OSN a objevily se spekulace, že Liga arabských států může zrušit svou dříve deklarovanou podporu.¹¹¹ Kavanův protikandidát však nakonec odstoupil a Kavan se tak stal předsedou Valného shromáždění automaticky.

6.7.4 Mírový proces a činnost v multilaterálních organizacích

Po memorandu od Wye river padla Netanjahuova vláda. Novou izraelskou vládu sestavil Ehud Barak, do kterého byly vkládány naděje jako do politika, který by mohl znovu oživit mírový proces. Mírové rozhovory v Camp Davidu v roce 2000, zprostředkované USA, během kterých Barak jednal s Arafatem, však nepřinesly výsledky. Naopak eskalovalo napětí, když opoziční politik Šaron vystoupil na Chrámovou horu. Jeho návštěva byla záminkou k novému násilí (tzv. Druhá intifáda nebo intifáda Al-Aksá), které vypuklo v srpnu 2000 a rozšířilo se na palestinská i izraelská území. Po dalších volbách přišel nový premiér Šaron s různými návrhy, jak se vypořádat s mírovým procesem, byl však znám jako odpůrce dohod z Osla a jeho nápady nevzbudily u Palestinců nadšení. Další komplikací byl teroristický útok na USA z 11. září. V důsledku toho se americká administrativa George Bushe ml. sblížila s tvrdým postojem Šaronovy vlády a naopak se odchýlila do evropského postoje. Na jaře 2002 začal Izrael budovat tzv. bezpečnostní bariéru, která měla oddělit Západní břeh od Izraele. Problémem bylo, že na mnoha místech přesáhla hranice Západního břehu.

¹⁰⁹ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky: „Zahraníční politika České republiky: Data 5/2002,“ accessed December 8, 2013,

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

¹¹⁰ Renata Kalenská, „Ve vládě s ODS bych se zdiskreditoval,“ *Lidové noviny*, June 8 (2002), 11.

¹¹¹ „Kandidatura Kavana na předsedu OSN dostala ránu,“ *Právo*, May 28 (2002), 1,3.

V zahraničně-politické koncepci z roku 1998, kterou nová vláda vypracovala, se uvádí, že vláda na Blízkém východě podporuje mírový proces a deklaruje vyvážený přístup ke všem zemím v oblasti.¹¹² Český přístup k blízkovýchodnímu mírovému procesu byl stále založen na rezolucích Rady bezpečnosti č. 242 a 338 a principu výměny území za mír, který „představuje jedinou možnou cestu k dosažení míru.“ Vláda přivítala dohody, uzavřené v rámci mírového procesu a zdůrazňovala potřebu dosažení příměří, potřebu implementovat do praxe Mitchellovu zprávu a Tenetův plán a potřebu jednání mezi Izraelem a palestinskou samosprávou s cílem dosáhnout přijatelného řešení včetně vytvoření samostatného, životaschopného a demokratického palestinského státu.¹¹³ V období násilí vydala množství prohlášení, vyzývajících ke zdrženlivosti, odpovědnosti a dodržování dohod. Mírového procesu se účastnila prostřednictvím panelů pro regionální ekonomický rozvoj a vodní zdroje.

Na počátku září 2011 se česká delegace účastnila konference o rasismu v Durbanu. V deklaraci o Blízkém východě měla být pasáž obviňující Izrael z rasismu. Ta byla později vymazána, což Česká republika uvítala.¹¹⁴

V dubnu 2002 OSN hlasovalo o rezoluci odsuzující Izrael za masové zabíjení Palestinců a vyzývající Izrael k zastavení vojenské akce na Západním břehu. Česká reprezentace hlasovala proti přijetí rezoluce. Český velvyslanec při OSN Alexandr Slabý hodnotil rezoluci jako nevybalancovanou, protože neodsuzuje stejné chování u Palestinců. Stínový ministr ODS toto rozhodnutí podpořil, stejně tak Lubomír Zaorálek, předseda Zahraniční komise Poslanecké sněmovny, ten však upozornil, že i přesto považuje Izrael za hlavního viníka zhoršující se situace na Blízkém východě.¹¹⁵

Vláda Miloše Zemana byla ve svých vztazích k Izraeli aktivní. Uskutečnily se návštěvy v České republice, v Izraeli a také na palestinských územích. Jan Kavan měl potenciál přistupovat k Blízkému východu vyváženě, o blízkovýchodním mírovém procesu jednal nejen v Izraeli a Palestině, ale také s dalšími arabskými státy. V posledních dvou letech

¹¹² Vláda České republiky, „Koncepce zahraniční politiky vlády Miloše Zemana,“ accessed December 8, 2013, <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/-konceptce-zahranicni-politiky-ceske-republiky-2156/#44>.

¹¹³ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zpráva o zahraniční politice České republiky 1998-1999,“ accessed December 8, 2013, http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/index.html.

¹¹⁴ „New Durban declaration on Middle East acceptable to Czechs, says minister,“ *BBC Monitoring European*, December 6 (2001).

¹¹⁵ „Most Czech MPs support vote against UN resolution on Israel,“ *BBC Monitoring European*, April 15 (2002).

vlády však byla činnost zahraničně–politických aktérů nekoordinovaná a v rozporu. Oficiálně česká vláda následovala politiku Evropské unie a zastávala názor, že je potřeba vytvořit samostatný palestinský stát. Deklarovala také, že se zajímá o mírový proces a mohla by v něm hrát aktivní roli. Situaci ale zkomplikovaly výroky premiéra Zemana. Jeho sympatie pro Izrael jsou samozřejmě věcí jeho názoru a jsou zcela legitimní, nicméně nevybíravé výroky při návštěvě Izraele, kde premiér zastupuje svou zemi, nepřispěly ani k mírovému procesu, ani k pochopení mezi stranami konfliktu. Vše navíc umocnila chaotická návštěva ministra Kavana, během které rušil a obnovoval zrušené schůzky, o pár měsíců později. Nekonzistentní politika se stala terčem kritiky dalších českých politických představitelů, což ještě více přispělo k nelichotivé bilanci Zemanovy vlády. Je také nutné podotknout, že do mírového procesu se Česká republika navzdory všem proklamacím o schopnosti a připravenosti příliš aktivně nezapojila, a po Zemanových výrociích už by to ani nebylo možné. Na druhou stranu nelze roli České republiky přeceňovat. Některé kroky zahraniční politiky sice vyvolaly v arabském světě kontroverze, jejich vliv však byl spíš krátkodobého charakteru a v konečném důsledku se projevíly jen neuzavřením některých obchodních kontraktů. Pozitivně lze hodnotit podíl vlády na vyřešení problému s židovským pohřebištem v Praze a přijetí zákona o majetkovém urovnání Židů, což však byly problémy, které se dotýkaly především českých Židů, a ne tolik vztahu s Izraelem samotným.

6.8 Vláda Vladimíra Špidly

Od 15. 7. 2002 vládla v České republice vláda Vladimíra Špidly (ČSSD). Ministrem zahraniční se stal Cyril Svoboda (Křesťansko demokratická unie – Československá strana lidová, dále KDU-ČSL). Zahraniční politika navazovala na politiku předchozí vlády, bylo vyzdvihnuto začlenění České republiky do Evropské unie, spolupráce v rámci NATO, podpora společné zahraniční a bezpečnostní politiky včetně projektu mnohonárodnostních sil a účasti na boji proti terorismu.¹¹⁶ V době Špidlovy vlády začal koaliční útok na Írák, jehož se Česká republika zúčastnila vysláním vojenské polní nemocnice. V červnu 2003 proběhlo referendum o přístupu do Evropské unie. Jejím členem se Česká republika stala 1. května 2004.

¹¹⁶ Vláda České republiky, „Programové prohlášení vlády Vladimíra Špidly,“ accessed December 9, 2013, <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/vladimir-spidla/prehled-ministru-24636/>.

6.8.1 Česko–izraelské vztahy

Své pověřovací listiny v Izraeli v únoru 2004 odevzdal český velvyslanec Michael Žantovský.¹¹⁷

Špidla i Svoboda se odlišovali od bývalého premiéra Zemana svým chápáním islámu a dalších náboženství. Zatímco Zeman zastával Huntingtonovu tezi o krvavých hranicích islámu, Svoboda byl toho názoru, že křesťanství, judaismus i islám jsou mírumilovná náboženství, která se navzájem nepotírají. Vzájemná nesnášenlivost v historii i nyní podle něj nebyla způsobena samotným náboženstvím, ale jejich zastánci s různými úmysly.¹¹⁸ Nelze však zapomínat, že Svoboda se vždy profiloval jako nábožensky založený a praktikující katolík, takže bylo možné předpokládat, že mu je židovský svět bližší než islámský. Špidla sice prvně ocenil zájem amerického prezidenta Bushe na mírovém procesu na Středním a Blízkém východě,¹¹⁹ později však uvedl, že naopak Evropa ohrožuje islámský svět. Měl obavy, že západní svět se svým technickým potenciálem a brutalitou může napadnout islámský svět a způsobit tam genocidu.¹²⁰ Co se týče vztahu k Izraeli, podle ministra Svobody je Izrael na Blízkém východě jedinou demokracií, nejbližší našemu pojetí demokracie. Česká republika by proto měla být jeho spojencem.¹²¹

2. února 2003 skončil ve funkci prezidenta Václav Havel. Nahradil ho Václav Klaus. Ačkoli se ani Václavu Havlovi nepodařilo hrát významnější roli v blízkovýchodním mírovém procesu, byl uznávaným člověkem kvůli svému důrazu na lidská práva a podporu míru jak v Izraeli, tak v arabských státech. V tom pokračoval i v době, kdy již v prezidentské funkci nepůsobil. Václav Klaus se během svého prezidentského období zaměřil na jiná témata.

V souvislosti se začátkem koaličního útoku na Írák byla přijatá bezpečnostní opatření i v České republice. Izraelské velvyslanectví bylo hlídáno a českým obyvatelům bylo doporučeno, aby na Blízký a Střední východ nejezdili. Z izraelského velvyslanectví v Tel Avivu byli staženi lidé.¹²²

¹¹⁷ Čejka, *Dějiny moderního Izraele*, 289.

¹¹⁸ Cyril Svoboda and Jana Klusáková, *Cyrl Svoboda: Nediplomatický rozhovor* (Brno: Host, 2006), 72.

¹¹⁹ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraniční politika České republiky: Dokumenty 7-8/2003,“ accessed December 9, 2013,

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

¹²⁰ Vladimír Špidla and Marek Hrubec, *Na cestě k evropské sociální unii* (Praha: Sociologické nakladatelství, 2012), 64-65.

¹²¹ Dotazník pro Cyrila Svobodu, Příloha I.

¹²² Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraniční politika České republiky: Data 3/2003,“ accessed December 9, 2013,

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

Cyril Svoboda deklaroval, že se bude snažit o vyvážený přístup k Izraeli a Palestině. V červenci 2003 navštívil pouze Izrael. To bylo součástí jeho praxe, kdy se snažil zavést oddělené návštěvy obou území. Ministr hospodářství Ehud Olmert ocenil, že Svoboda se sešel jen s izraelskými politiky a nejel na palestinská území. V srpnu měl Svoboda palestinská území navštívit, z cesty však sešlo.¹²³

Prakticky současně navštívila Izrael také delegace Poslanecké sněmovny vedená jejím předsedou Lubomírem Zaorálkem. Obě strany potvrdily zájem o rozvoj česko–izraelských parlamentních styků. Čeští zákonodárci pozvali k návštěvě České republiky předsedu palestinského parlamentu Ahmada Kuráju. Podle Zaorálka tím byla dána najevo snaha o vyrovnaný dialog a vnímání potřeb na obou stranách.¹²⁴ Ani delegace Poslanecké sněmovny nenavštívila palestinská území, důvodem prý bylo to, že do Izraele přijela na pozvání izraelského parlamentu.

Koncem září 2003 jel Cyril Svoboda na oslavy životního jubilea Šimona Perese. Při této příležitosti se opět objevily neshody českých politiků v přístupu k Blízkému východu. Bývalý ministr zahraničí Jan Kavan, který byl na Peresovu oslavu také pozván, jel ještě před ní na soukromou návštěvu palestinských území, kde se setkal s ministrem zahraničí Nabílem Šásem. Svoboda o Kavanových plánech informován nebyl. V názorech na Kavanovu cestu se politici lišili. Podle Kavana Nabíl Šás se smutkem hovořil o nevyvážené české zahraniční politice, která se projevuje tím, že Svoboda už dvakrát navštívil Izrael, ale Palestinu ani jednou. Podle stínového ministra zahraničí za ODS Jana Zahradila tyto rozpory znevýhodnily českou zahraniční politiku, ale byl toho názoru, že se spíše jedná o osobní souboj Kavana se Svobodou. Naopak předseda zahraničního výboru Sněmovny Vladimír Laštůvka Kavanovu cestu schvaloval, protože česká politika je prý skutečně nevyvážená.¹²⁵ Svoboda odsoudil Kavanovu návštěvu jako snahu získávat politické body u českých občanů.¹²⁶

Zde je nutné podotknout, že i když Svoboda deklaroval, že se bude snažit o vyváženou politiku, v té době tak nebyla viděna ani v České republice, ani v Izraeli. Izraelský komentátor Barry Rubin v té době vzpomněl na československou zkušenost před 2. světovou válkou

¹²³ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraníční politika České republiky: Data 7-8/2003,“ accessed December 9, 2013, http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

¹²⁴ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraníční politika České republiky: Data 7-8/2003.“

¹²⁵ Tomáš Menschik, Radek Nedvěd and František Šulc, „Kavan jedná na Blízkém východě na vlastní pěst,“ *Lidové noviny*, September 22 (2003), 1,3; Tomáš Menschik, „Kavan: Palestinci jsou ze Svobody smutní,“ *Lidové noviny*, September 22 (2003), 1.

¹²⁶ František Šulc, „Svoboda: Kavanova cesta byla duchařina,“ *Lidové noviny*, September 22 (2003), 1.

a v době komunismu. Právě tyto důvody prý vedou Českou republiku k tomu, že je nejvíce proizraelským státem v Evropě. Po padesáti letech zkušeností nacismu a komunismu Češi netíhnou k radikálním ideologiím, diktátorům, netolerují propagandu a netrpí iluzemi o racionalizaci terorismu.¹²⁷ Článek vyznívá tak, že zatímco západoevropské státy ještě neví, co jejich státu mohou způsobit diktátoři, radikální ideologie apod., český národ už ví, má bohatší zkušenosti a tak je jeho politika hodna následování.

Českou republiku v červnu 2004 navštívil izraelský ministr zahraničí Silvan Šalom, který vyzval Svobodu, aby se pokusil přesvědčit ostatní členy EU o nutnosti nestrannosti v nazírání na konflikt mezi Izraelci a Palestinci. Šalom vycházel z přesvědčení, že staré členské státy EU jsou spíš proarabské. Tato změna postoje EU by se měla projevit například v hlasování v OSN.¹²⁸

V té době učinil Svoboda další gesto, vstřícné k Izraeli: požádal syrského prezidenta Bašara Asada o vrácení ostatků izraelského špiona Eliho Cohena do jeho vlasti. Jeho žádost, stejně jako před ním žádosti dalších politiků, nebyla úspěšná.¹²⁹

6.8.2 Česko-palestinské vztahy

Svoboda navštívil Palestinu až v lednu 2004 v rámci své cesty po Blízkém východě. Dřívější návštěvy byly odloženy. Nelze však říci, že to byla vina České republiky, v jednom případě například mohl za zdržení Egypt, kde měl Svoboda také jednat. V Palestině se sešel s Jásirem Arafatem, ministrem zahraničí Šássem a premiérem Kurájou. Podle Svobody Česká republika uznává právo Palestinců na samostatný demokratický stát, je ale nutné, aby palestinské vedení učinilo rozhodné kroky proti teroristickým skupinám. Podle Arafata Palestinci uznávají mírové plány, zablokovány jsou však vinou Izraele. Doufal, že Česká republika by mohla využít své dobré vztahy k Izraeli a přimět židovský stát, aby začal plány plnit.¹³⁰

¹²⁷ Barry Rubin, „From Prague to London,“ *The Jerusalem post*, October 28 (2003), 14.

¹²⁸ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraníční politika České republiky: Data 6/2004,“ accessed December 9, 2013, http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

¹²⁹ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraníční politika České republiky: Data 3/2004,“ accessed December 9, 2013, http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

¹³⁰ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraníční politika České republiky: Data 1/2004,“ accessed December 9, 2013, http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

6.8.3 Mírový proces

Mírový proces v té době stagnoval, i když ostatní národy vyvíjely mírové iniciativy (iniciativa krále Abdalláha, Cestovní mapa). V izraelských volbách opět zvítězil Ariel Šaron. V průběhu roku Šaron rozhodl o jednostranné evakuaci Izraele z Gazy. Nebyl však ochotný s Palestinci diskutovat o otázkách permanentního statusu. Stažení z Gazy také ještě neznamenalo potvrzení palestinské státnosti a Gaza byla na Izraeli existenčně závislá například v otázce vody, elektřiny apod. Plán jednoznačně podpořil americký prezident Bush. Podle něj rovněž návrat k izraelským hranicím před rokem 1967 není realistický. Tím Bush podpořil ponechání židovských osad na palestinských územích.¹³¹ Politika USA a EU vůči Blízkému východu se začala rozcházet. Jásir Arafat byl marginalizován.

Česká vláda se v programovém prohlášení o Blízkém východě zmínila. Za cíl si kladla aktivně podporovat společné úsilí o vyvážené řešení izraelsko–palestinského konfliktu, snížení napětí, zajištění bezpečnosti, stability a hospodářské prosperity v regionu.¹³² Česká republika deklarovala, že podporuje rezoluce a dohody, uzavřené v rámci mírového procesu a nově i plán na znovuoživení mírového procesu, tzv. Cestovní mapu.

Ministr zahraniční Svoboda se v politice vůči Blízkému východu ihned snažil distancovat od předchozí vlády. Prohlásil, že je přesvědčen o tom, že Česká republika musí opět zaujmout v postoji ke konfliktu mezi Izraelem a Palestinci středový postoj a přesvědčit o něm arabský svět. Konstatoval, že se česká diplomacie vychýlila spíš na stranu Izraele, což dal do souvislosti s výroky premiéra Zemana.¹³³ Po vstupu do Evropské unie bude mít podle něj Česká republika šanci podílet se na řešení globálních problémů, například i na Blízkém východě. To připustil i premiér Špidla, i když uvedl, že Česká republika je jen malý hráč a od toho se bude odvíjet její role.¹³⁴

Podle Jaroslava Bureše bylo z pohledu Šarona a Bushovy administrativy žádoucí, aby evropské delegace nenavštěvovaly v rámci jedné cesty Izrael i palestinská území, protože chtěli Palestinu izolovat. Většina evropských delegací to podle Bureše nedodržovala.¹³⁵ Český ministr zahraničí Svoboda však předložil v červnu 2003 v Evropské unii návrh, aby byly

¹³¹ Viz např. Čejka, *Izrael a Palestina*, 243-246.

¹³² Vláda České republiky: „Programové prohlášení vlády Vladimíra Špidly.“

¹³³ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraníční politika České republiky: Data 7-8/2002,“ accessed December 9, 2013,

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

¹³⁴ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraníční politika České republiky: Dokumenty 7-8/2003.“

¹³⁵ Bureš, „Česká zahraniční politika vůči Středomoří a Blízkému východu,“ 127.

návštěvy Izraele a palestinských území oddělovány. Sám tuto praxi aplikoval, jak bylo naznačeno výše. Ministři zahraničí EU to vzali na vědomí jako doporučení všem členům EU. Představitelé EU dále uvažovali, zda by měli navštěvovat jen palestinského premiéra Abbáse, což si přál Izrael, nebo také Arafata, kterého Izrael nerespektoval. Rozpory vládly také v přístupu k hnutí Hamás. Svoboda a další politici ho považovali za jednoznačně negativní, jiní chtěli rozlišovat mezi teroristy a politickým křídlem.¹³⁶ Na červencovém summitu EU a přístupujících států v Soluni prosadil premiér Špidla ostřejší podobu znění evropského prohlášení, podle něhož Evropská rada „naléhavě zkoumá možnost širší akce proti financování Hamásu.“ Proti takovému znění se postavil francouzský prezident Chirac, za Špidlu se naopak postavili Britové a Nizozemci.¹³⁷ V září byl Hamás zařazen na seznam teroristických organizací EU.

V listopadu 2003 se v Bruselu uskutečnila debata izraelského ministra zahraničí Silvana Šaloma s Cyrilem Svobodou. Izraelci doufali, že noví členové EU budou ovlivňovat politiku tak, aby byla vůči Izraeli z jejich pohledu vyváženější, tedy více proizraelská, než byla mezi starými členskými státy EU. Je nutné podotknout, že se jejich očekávání aspoň částečně naplňovalo, protože zástupci kandidátských zemí se v létě sešli s izraelským premiérem Šaronem, i když na tuto dobu byla naplánována schůzka Šarona s představitelem EU pro bezpečnostní politiku Javierem Solanou. Toho Šaron odmítnul kvůli jeho dřívějšímu setkání s Arafatem. Kandidátské země kvůli tomu byly kritizovány řeckým předsednictvím EU, proti tomu se však ohradily s tím, že schůzka s Šaronem byla zcela legitimní.¹³⁸

Nejslibněji z kandidátských zemí se podle Izraelců chovala Česká republika. Šalom zdůrazňoval, že Izrael si nepřaje, aby EU jednala s Arafatem, který odmítá kompromisy a sází na terorismus. Svoboda deklaroval, že je potřeba jít vstříc řešení a vyslovil se pro aktivnější politiku EU, odmítl však postoj Izraele, který nechtěl komunikovat s činiteli EU. Ministři EU vyčetli Izraeli stavbu zdi, výstavbu židovských osad, a Palestince odsoudili za atentáty.¹³⁹

Česká republika se zapojila do řešení situace na Blízkém východě i prostřednictvím multilaterálních jednání. V únoru dostala nabídku, aby hrála roli zprostředkovatele při řešení problémů na hranicích mezi Sýrií, Libanonem a Izraelem. Svoboda oznámil, že bude přemýšlet, kde by mohla být role České republiky. V březnu česká republika oznámila, že se

¹³⁶ „Czech minister to visit Israel, Palestine,“ *BBC Monitoring European*, June 17 (2003).

¹³⁷ Tomáš Menschik and Silvie Blechová, „Premiér Špidla se střetl s Chirakem,“ *Lidové noviny*, July 27 (2003).

¹³⁸ Menschik and Blechová, „Premiér Špidla se střetl s Chirakem.“

¹³⁹ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraníční politika České republiky: Data 7-8/2003,“

chce podílet na evropských aktivitách na Blízkém východě a vyjednávala s OSN o možném zapojení na tzv. Zelené linii mezi Libanonem a Izraelem.¹⁴⁰ Bylo potvrzeno, že české velvyslanectví v Tel Avivu bude dva roky styčnou kancelář NATO v rámci středomořského dialogu (od ledna 2005). Velvyslanectví se mělo starat například o zajištění schůzek a programů delegací NATO v Izraeli.¹⁴¹

Mezinárodní soudní dvůr OSN (ICJ) odsoudil izraelskou výstavbu zdi jako porušení mezinárodního práva. Podobně rozhodlo i Valné shromáždění OSN na návrh EU. Česká republika rezoluci podpořila. O verdiktu následně debatovali ministři zahraničí v rámci EU, nicméně shody nebylo dosaženo. Některé ze zemí se snažily prosadit ostřejší odsouzení izraelského postupu. Česká republika mezi ně nepatřila. Podle českého ministerstva zahraničí byla situace spíše politickým než právním problémem. Zeď nelze stavět na okupovaných územích, jinde je legálním nástrojem. Každý stát má podle českého stanoviska právo na svém území odstranit nebezpečí terorismu. Česká republika nepřijala tvrzení, že izraelská zeď je nástrojem apartheidu a za vhodné řešení této situace pokládala diplomacii, nikoli výroky soudu.¹⁴²

2. července 2004 podal premiér Špidla demisi. V době Špidlovy vlády byla mezinárodní situace poznamenána bojem proti terorismu a zásahem v Íráku. Svobodova činnost na Blízkém východě byla aktivní, především díky vstupu do Evropské unie a další činnosti v multilaterálních jednáních. Ačkoli jde vidět snaha o vyváženou politiku, v některých případech je zřejmý proizraelský postoj. Bývalý ministr zahraničí Kavan kritizoval Svobodovu návštěvu Izraele a vynechání palestinských území, zde je možné přijmout Svobodovo vysvětlení, že se snažil navštěvovat obě území, ale návštěva Palestiny byla ne jeho vinou posunuta. Další Svobodovy kroky jsou proizraelské: snaha o oddělení návštěv nebo požadavek Sýrii na vydání Cohena.

V debatě o rezoluci OSN odmítla česká diplomacie ostré odsouzení Izraele, a lze polemizovat o tom, zda výroky států, které označily zeď za apartheid, jsou vyrovnané, či propalestinské, a mírnější postoje vyrovnané, či proizraelské. Česká diplomacie nevybočila ze

¹⁴⁰ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraníční politika České republiky: Data 2/2004,“ accessed December 9, 2013,

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

¹⁴¹ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraníční politika České republiky: Data 3/2004,“

¹⁴² Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraníční politika České republiky: Data 7-8/2004,“ accessed December 9, 2013,

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

svého standardu ostřeji neodsuzovat izraelskou politiku, což vyhovovalo Izraeli, který doufal, že po vstupu nových zemí do Evropské unie bude mít v EU větší zastání, protože západní země se k němu stavěly více kritičtěji. Blízkovýchodní politika byla především věcí ministra Svobody, premiér Špidla se zásadněji neangažoval. I proto zřejmě nebyla politika poznamenána vážnějšími neshodami, s menší výjimkou, kterou byla návštěva Jana Kavana na palestinském území. Je však nutné podotknout, že Kavan tam jel jako soukromá osoba.

6.9 Vláda Stanislava Grosse

Vláda Stanislava Grosse (ČSSD) byla jmenována 4. 8. 2004. Ministrem zahraničí zůstal Cyril Svoboda. Podle něj by se státy měly soustředit na evropské zájmy a ne tolik na národní. Vybídl ke spolupráci se Spojenými státy v oblasti boje proti terorismu. Zastával také názor, že je možné, že NATO bude jednou muset operovat i na Blízkém východě, a podotkl také, že nelze jen „lomit rukama, pokud některý stát v Radě bezpečnosti použije právo veta.“¹⁴³ Zahraniční politika vůči Blízkému východu byla kontinuální.

6.9.1 Česko-izraelské vztahy

Opozice s některými kroky dřívější vlády v oblasti blízkovýchodní politiky nesouhlasila a dala to najevo Grossově vládě. Miroslava Němcová z ODS obvinila Grosse, že zahraniční politika České republiky postrádá koncept a je bezpáteří. Nekritizovala to, že Česká republika podpořila rezoluci odsuzující Izrael kvůli výstavbě zdi, ale fakt, proč se k podpoře rozhodla. Podle Němcové česká diplomacie čeká na to, co řekne majorita v EU, a pak s ní souhlasí. To Gross odmítnul. Česká republika podle něj uznává právo Izraele na vypořádání se s terorismem a bude jej v tom podporovat. Nechce ale další eskalaci konfliktu. Ani s tímto vysvětlením však Němcová nebyla spokojena. Českou podporu rezoluce zkritizoval také předseda ODS Mirek Topolánek.¹⁴⁴

V prosinci 2004 ministr zahraničí Svoboda opět navštívil Izrael. Podpořil ho v návrhu zařadit libanonské militantní hnutí Hizballáh na seznam teroristických organizací, který sestavuje Evropská unie. Podle Svobody je mír a přežití svobodného a demokratického Izraele nezbytné pro mír a přežití svobodné a demokratické Evropy. Jako tradičně se oba politici shodli, že vzájemné vztahy obou zemí jsou na velmi dobré úrovni a Svoboda uvedl, že je pro

¹⁴³ „Perspektivy české zahraniční politiky,“ *Mezinárodní politika*, no. 1 (2004), 4-6.

¹⁴⁴ *Co si myslí Topolánek* (Praha: CEVRO, 2005), 125-126; „Czech premier support Israel's right to defend itself,“ *BBC Monitoring European*, September 23 (2004).

větší roli EU a NATO v mírovém procesu.¹⁴⁵ Podpořil Šaronův plán na stažení Izraele z Gazy. Svoboda byl podle deníku Jerusalem Post zklamaný postupem EU v OSN ohledně odstranění zdi, kterou Izrael stavěl a uvedl, že se příště pokusí o dosažení více vyrovnaných rezolucí. Vyzval, aby EU přijala jeden standard chování, který bude uplatňovat vůči všem stranám konfliktu. Svoboda označil za chybný postup, že EU prvně odsoudí teroristický útok a pak izraelskou odpověď na něj.

Na dotaz, proč česká veřejnost není protiizraelská, Svoboda odpověděl, že v Evropě jsou dvě „anti“, antiamerikanismus a antisemitismus. Antiamerikanismus v České republice podle něj není tak velký jako v ostatních evropských zemích, a antisemitismus už vůbec ne. Podle izraelských představitelů, citovaných deníkem Jerusalem Post, by bylo složité najít na světě zemi, která je tak konzistentně přátelská k Izraeli.¹⁴⁶

Epizodou v česko–izraelských vztazích byla válka izraelských mafiánských gangů v Praze. 1. srpna 2004 hodil útočník granát na auto izraelského mafiána Assafa Abutbula, vlastníka pražského Casina Royal. Zraněno bylo 18 turistů, Abutbul nikoli. V únoru 2005 rozhodl izraelský soud o vydání podezřelého Jakova Mošajlova z Izraele do České republiky. Mošajlov se rozhodl odvolat, nebylo mu však vyhověno. Konečné slovo měl izraelský ministr spravedlnosti.¹⁴⁷

6.9.2 Česko-palestinské vztahy

V listopadu 2004 zemřel Jásir Arafat. České ministerstvo tuto zprávu komentovalo diplomaticky. Podle Svobody odešel člověk, který se „definitivně zapsal do dějin palestinského lidu a k jeho činnosti se mohou objevovat i rezervované komentáře.“¹⁴⁸ Palestinci si museli zvolit nového prezidenta, což by podle Svobody mohla být příležitost k oživení blízkovýchodního mírového procesu.

¹⁴⁵ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahranicni politika České republiky: Data 12/2004,“ accessed December 9, 2013,

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahranicni politika České republiky: Data 3/2004,“ accessed December 9, 2013,

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

¹⁴⁶ „Czech minister in Israel critical of EU Mideast policy,“ *BBC Monitoring European*, December 21 (2004).

¹⁴⁷ Čejka, *Dějiny moderního Izraele*, 290; Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahranicni politika České republiky: Data 2/2005,“ accessed December 9, 2013,

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

¹⁴⁸ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahranicni politika České republiky: Data 11/2004,“ accessed December 9, 2013,

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

Kvůli aféře s neprůhledným stavem svého majetku odstoupil premiér Stanislav Gross. Vláda Stanislava Grosse byla v přístupu k Blízkému východu konzistentní. Zatímco Gross se o něj příliš nezajímal, Svoboda navštívil Izrael potřetí během dvou let. Dal tím najevo svůj zájem o dobré vztahy s Izraelem a vyřešení blízkovýchodního konfliktu, ke kterému však nebylo dostatek příležitostí. I v této vládě byla Svobodova politika spíš proizraelská.

6.10 Vláda Jiřího Paroubka

Po rezignaci Stanislava Grosse se do čela vlády 25. dubna 2005 postavil další sociální demokrat Jiří Paroubek. Ministrem zahraničí opět zůstal Cyril Svoboda. Vláda chtěla zachovat proevropský kurz. Orientace zahraniční politiky měla být euroatlantická, s přihlédnutím ke snaze o rozvíjení spolupráce se zeměmi BRIC. Politika vůči Blízkému východu se neměla měnit, a vláda tradičně deklarovala vycházet z rezolucí a Cestovní mapy.¹⁴⁹

6.10.1 Česko-izraelské vztahy

V srpnu 2005 zahájil činnost v České republice izraelský velvyslanec Arje Arazi.¹⁵⁰

Svoboda ocenil stažení Izraele z pásma Gazy a části Západního břehu. Toto izraelské rozhodnutí považoval za historické, pragmatické a traumatické, a mohlo by podle něj přispět k rozhýbání mírového procesu.¹⁵¹ Podle Svobody tak Izraelci splnili to, co EU celou dobu požadovala, a apeloval, aby EU byla významným hráčem v regionu.

Stažení z Gazy ocenil také prezident Klaus, který navštívil Izrael v září 2005. O rok předtím byl v Libanonu a Jordánsku a tak se podle svých slov snažil o vyrovnaný přístup. Ve svém projevu v Jeruzalémě Klause mimo jiné připomenul, že pro věřící tři náboženství je Izrael zemí blízkou, k níž mají citový vztah a není jim lhostejná. Tak tomu je i pro mnoho obyvatel České republiky. Vznik Izraele jako reakce na pronásledování a holocaust je rovněž spojen s mnoha lidmi, pocházejícími z českých zemí. Tito lidé a rozsáhlé židovské kulturní dědictví na území České republiky, které je součástí kulturního bohatství, tvoří mezi Izraelem

¹⁴⁹ Vláda České republiky, „Programové prohlášení vlády Jiřího Paroubka,“ accessed December 9, 2013, <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/jiri-paroubek/prehled-ministru-24635/>.

¹⁵⁰ Čejka, *Dějiny moderního Izraele*, 297.

¹⁵¹ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraníční politika České republiky: Dokumenty 7-8/2005,“ accessed December 9, 2013, http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

a Českou republikou pevné pouto. Proto podle Klause ani období komunismu nemohlo zničit pevné a spontánní přátelství, které mezi oběma zeměmi existuje.¹⁵²

Klaus v rozhovoru pro deník Haarec odsoudil terorismus, připustil ale, že se v definici terorismu ani v problematice Blízkého východu příliš neorientuje.¹⁵³ Česká republika by se podle Klause měla snažit o vyrovnaný přístup k izraelsko–palestinskému konfliktu při řešení v rámci Evropské unie. Řešení by se mělo ubírat mírovou cestou. Stejně jako dříve prezident odmítnul, že by Česká republika mohla hrát při řešení konfliktu významnější roli. Klaus navštívil také palestinské území, konkrétně město Nazaret, kde vedle sebe pokojně žijí Židé i Arabové. To považoval za uspořádání budoucnosti. Vyzdvihnul rovněž výborné hospodářské vztahy.

V prosinci 2005 měl do Izraele odjet premiér Jiří Paroubek. Návštěva ale byla zrušena, Paroubek by se nemohl sejít s premiérem Šaronem, který onemocněl.¹⁵⁴ Do Izraele v květnu 2006 zavítal exprezident Havel, který převzal čestný doktorát Haifské univerzity.¹⁵⁵ V červenci 2006 poskytla Česká republika Izraelské humanitární pomoc ve výši 2 milionů Kč.¹⁵⁶

6.10.2 Mírový proces a činnost v multilaterálních organizacích

Na půdě Evropské unie se ministr zahraničí Svoboda snažil diskutovat, jak se postavit k eventuálnímu úspěchu Hamásu v nadcházejících palestinských volbách. Podle Svobody je Hamás na seznamu teroristických organizací a zatím neudělal nic pro to, aby byl vyškrtnut. Neodzbrojil, neuznává existenci Izraele a tím popírá Cestovní mapu. Na druhou stranu byli jeho zástupci zvoleni ve volbách. Svoboda navrhoval, aby EU v žádném případě s Hamásem nekomunikovala, ale omezila se jen na dialog se zvolenými poslanci. Podle Svobody však jeho slovům nebyla v EU věnována pozornost.¹⁵⁷

¹⁵² Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraniční politika České republiky: Dokumenty 9/2005,“ accessed December 9, 2013,

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

¹⁵³ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraniční politika České republiky: Dokumenty 9/2005.“

¹⁵⁴ Ministerstvo zahraničí České republiky, „Zahraniční politika České republiky: Data 12/2005,“ accessed December 9, 2013, http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

¹⁵⁵ Ministerstvo zahraničí České republiky, „Zahraniční politika České republiky: Dokumenty 6/2006,“ accessed December 9, 2013, http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

¹⁵⁶ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zpráva o zahraniční politice ČR za rok 2006,“ accessed December 9, 2013,

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/zprava2006.html.

¹⁵⁷ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraniční politika České republiky: Data 5/2005,“ accessed December 9, 2013,

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

Evropská unie v Palestině zprovoznila kancelář na podporu výcviku a fungování palestinské policie (EUPOL COPPS). V té době byla také projednávána možnost, že by se Česká republika účastnila pozorovatelské mise dohlížející na hraniční přechody kolem pásma Gazy.¹⁵⁸ V listopadu 2005 navštívil ministr Svoboda Palestinu. O mírovém procesu a možnosti zapojení České republiky do podpory palestinské policie i do střežení hraničního přechodu jednal s ministrem zahraničí Násirem Kidvou, premiérem Ahmadem Kurájou a prezidentem Mahmúdem Abbásem. Podle Svobody byla republika připravena vyslat pracovníky, kteří by pomohli palestinským policistům, další rok. Plán EU o střežení hraničního přechodu Rafáh (EUBAM Rafah) mezi pásmem Gazy a Egyptem však Svoboda příliš nepodpořil, tvrdil, že to není věcí EU. Poté, co operace začala, s ní souhlasil, pochyboval ale o mandátu. Podle jeho názoru by EU měla jen situaci monitorovat, ostatní by mělo být v rukou Palestinců. Většina evropských představitelů však operaci uvítala.¹⁵⁹

V lednu 2006 se v Palestině konaly volby. Skončily překvapivým vítězstvím hnutí Hamás, které odmítá uznat izraelský stát a nevyloučilo násilné akce na podporu vytvoření palestinského státu. Krátce poté byly volby i v Izraeli, kde zvítězila strana Ehuda Olmerta. EU poté pozastavila přímou pomoc palestinským úřadům do doby, než Hamás splní tři podmínky: musí uznat právo Izraele na existenci, zřící se násilí jako prostředku politického boje a přihlásit se k dohodám, kterých už bylo dosaženo v rámci mírového procesu. Jinak s ním nebude možné vést politický dialog. I v tomto případě však byla Unie v možném přístupu k Hamásu rozdělena. Některé státy připouštěly možnost určité úrovně jednání s Hamásem, jiné ji vylučovaly. Česká republika dialog vylučovala.¹⁶⁰ EU poté pokračovala jen v humanitární pomoci a zvažovala, jak ji do Palestiny posílat tak, aby nebyla využita Hamásem, ale putovala přímo k lidem. Ministr Svoboda byl pro přísnou kontrolu vynaložených humanitárních prostředků. Patřil mezi odpůrce návrhu, který radil využít jako prostředníka prezidenta Abbáse. Svoboda si nebyl jistý, zda by v tomto případě byla kontrola prostředků zaručena.

¹⁵⁸ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraníční politika České republiky: Data 9/2005,“ accessed December 9, 2013, http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

¹⁵⁹ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraníční politika České republiky: Data 11/2005,“ accessed December 9, 2013, http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

¹⁶⁰ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraníční politika České republiky: Data 4/2006,“ accessed December 9, 2013, http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

Po volbách se začaly vzájemné vztahy Izraele a Palestiny více vyostřovat. Nejhorší situace byla v pásnu Gazy, které Izrael vyklidil. Vliv Hamásu tam posílil. Ani izraelská vláda, ani Hamás nedali najevo jakoukoli snahu o kompromis nebo řešení zhoršujících se problémů. V červenci 2006 navíc zaútočilo libanonské hnutí Hizballáh na izraelské cíle. Izrael odpověděl vojenskou operací a zahájil bombardování Libanonu. Operace postihla zejména civilisty na obou stranách a vyvolal kritiku mezinárodního společenství. Konflikt byl nakonec zastaven rezolucí OSN.¹⁶¹

Zahraniční politika České republiky vůči Izraeli a Blízkému východu celkově byla opět aktivní. Svoboda diskutoval jak bilaterálně s Izraelci a Palestinci, tak na půdě Evropské unie. Premiér Paroubek naopak v této oblasti aktivní nebyl, ale zastával názor, že vládní politika vůči Izraeli a Palestině byla po odchodu Miloše Zemana mnohem více vyrovnaná. Jak ale uvedu níže, je potřeba toto prohlášení trochu poopravit. Prezident Klaus, ačkoli Blízký východ nepatřil mezi jeho priority, ve svém jeruzalémském projevu vyzdvihl společnou historii a kulturu a vzájemné vztahy, což upomnělo na podobné Havlovy projevy.

Pokud bychom měli souhrnně hodnotit působení Cyrila Svobody jako ministra zahraničí a jeho blízkovýchodní politiku, je třeba připustit, že ač se Svoboda snažil a deklaroval vyváženost, jeho politika vykazovala spíše proizraelské rysy, které můžeme vidět jak podle postojů na půdě multilaterálních organizací (mírnější přístup k Izraeli při debatě o rezoluci OSN ohledně výstavby zdi, tvrdý postup vůči Hamásu po volbách do palestinské samosprávy v Evropské unii), tak podle unilaterálních kroků (Svobodův návrh zavést oddělené návštěvy Izraele a Palestiny, návrh zařadit Hamás na seznam teroristických organizací EU, požadavek vůči Sýrii o vydání Cohena). Vzhledem k tomu, že tyto své kroky považoval Svoboda za své úspěchy,¹⁶² je zřejmé, že proizraelský postoj mu byl bližší.

6.11 První vláda Mirka Topolánka

První vláda Mirka Topolánka (ODS) byla jmenována 4. září 2006. Ministrem zahraničí se stal nestraník Alexandr Vondra. Vláda však nedostala důvěru Poslanecké sněmovny a byla tak v podstatě udržovací. Vláda se zavázala k prosazování zájmů České republiky, k podpoře

¹⁶¹ Podrobněji Marek Čejka, *Izrael a Palestina* (Brno: Barrister & Principal, 2013), 274-283.

¹⁶² Dotazník pro Cyrila Svobodu, Příloha I.

otevřené, demokratické a svobodné Evropské unie, využívání ekonomické diplomacie, aktivní účasti v NATO. Chtěla se připravovat na plánované české předsednictví v EU v první polovině roku 2009.¹⁶³ Na rozdíl od předchozích vlád byla Topolánkova vláda více orientována na spojenectví se Spojenými státy a naopak nesouhlasila s hlubší integrací EU. To se projevilo i ve vztahu k Izraeli a blízkovýchodnímu konfliktu. Vystupování české diplomacie ve vztahu k Izraeli a blízkovýchodnímu konfliktu se blížilo postoji americké vlády.

Už dříve Mirek Topolánek vystupoval spíše proizraelsky (viz např. výše jeho kritika Svobodova akceptování rezoluce OSN o izraelské zdi). Podle Vondry je Izrael „jediný opravdu demokratický stát na Blízkém východě, a proto si zaslouží naši úctu a podporu. Je to pro nás i výhodné, protože Izrael je země s velkým inovativním potenciálem, takže se v něm máme kde inspirovat. Navíc Evropa jako taková by měla cítit spoluodpovědnost za budoucnost země, která kdysi vznikla v přímé reakci na katastrofu, která byla tragickým selháním některých významných evropských zemí, zejména Německa.“¹⁶⁴

Předseda Senátu Přemysl Sobotka přijal mimořádného velvyslance Izraele Arie Araziho, který vyzval Českou republiku, aby odsoudila nedávnou konferenci o holocaustu v iránském Teheránu. Na konferenci se sešly kontroverzní osobnosti, které holocaust popíraly, případně zlehčovaly. Po setkání s izraelským velvyslancem navrhl Sobotka, aby Senát přijal deklaraci odsuzující snahy popírat holocaust. O deklaraci hlasoval Senát o týden později a přijal ji. Česká republika se tak zařadila po bok západních států, OSN i nevládních organizací, které konferenci ostře odsoudily.¹⁶⁵

Aktivita vlády byla omezena kvůli domácí situaci, která byla poznamenána nevyslovením důvěry vládě, opětovným jmenováním Topolánka premiérem a jeho dalším hledáním členů příští vlády.

¹⁶³ Vláda České republiky, „Programové prohlášení vlády Mirka Topolánka,“ accessed December 10, 2013, <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/mirek-topolank-1/prehled-ministru-24638/>.

¹⁶⁴ Dotazník pro Alexandra Vondru, Příloha II.

¹⁶⁵ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraniční politika České republiky: Data 12/ 2006,“ accessed December 10, 2013, http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

6.12 Druhá vláda Mirka Topolánka

Druhá vláda Mirka Topolánka byla jmenována 9. ledna 2007. Důvěru Poslanecké sněmovny tentokrát získala. Ministrem zahraničí se stal nestraník Karel Schwarzenberg. Nově byl jmenován místopředseda vlády pro evropské záležitosti, který měl na starost přípravu na předsednictví České republiky v Radě EU. Tuto funkci zastával Alexandr Vondra. Programové prohlášení vlády se v oblasti zahraniční politiky v zásadě nelišilo od předchozího. Důraz byl kladen na ekonomickou diplomacii, roli v EU, NATO a dalších mezinárodních organizacích. Vyzdvihnuta byla role lidských práv. Ministr zahraničí Karel Schwarzenberg prohlásil, že Česká republika je malým státem, nemůže konkurovat v šíři svého záběru velmocím a měla by si najít nitky svého zvláštního působení, kterou by měla být po historických zkušenostech právě lidská práva.¹⁶⁶ Za vzor si vzal Norsko a jeho roli při zprostředkování izraelsko–palestinských mírových dohod. Vláda si dala za jeden z cílů českého předsednictví v Radě EU v roce 2009 rozvíjet vztahy mezi EU a Izraelem. Blízkovýchodní mírový proces měl být jednou z priorit.¹⁶⁷

6.12.1 Česko-izraelské vztahy

V dubnu 2008 zahájil misi nový izraelský velvyslanec v České republice Jaakov Levy.¹⁶⁸

Jak již bylo uvedeno, Mirek Topolánek byl Izraeli nakloněn. Podobně na tom byl Karel Schwarzenberg, který už dříve vyvíjel aktivity spojené s židovstvím (uvedl, že provozoval různé aktivity směřující ke křesťansko–židovskému smíření a byl předsedou společnosti přátel univerzity v Jeruzalémě¹⁶⁹) a v jednom z rozhovorů pro deník Jerusalem Post uvedl, že Česká republika má k podpoře Izraele čtyři důvody: Izrael podporuje proto, že k němu má přátelské historické vazby, které se datují už od doby první republiky a prezidenta Masaryka, který byl obhájcem sionismu. Druhým důvodem je společný osud nevelkých zemí, jež jsou ohroženy většími sousedy. Třetím důvodem je reakce na sovětskou nadvládu Československa, kdy Československo mělo dlouho obtížné vztahy se sousedními státy a nesouhlasilo s jejich politikou a tak dělalo pravý opak. Proto když sovětská politika byla

¹⁶⁶ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Názory Ministra zahraničních věcí Karla Schwarzenberga,“ accessed December 10, 2013, http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/clanky_a_projevy_ministra_schwarzenberga/nazory_ministra_zahranicnich_veci_karla.html.

¹⁶⁷ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraníční politika České republiky: Data 5/2007,“ accessed December 10, 2013, http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html. Je ale nutné dodat, že navzdory této proklamací nebyla v materiálu „Prioritní oblasti předsednictví ČR v Radě EU“ o Blízkém východu ani zmínka.

¹⁶⁸ Čejka, *Dějiny moderního Izraele*, 310.

¹⁶⁹ Karel Hvízdala, *Vzpouří II Rozhovory* (Praha: Galén, 2012), 210.

protiizraelská, chtěla být ta československá proizraelská. Čtvrtým důvodem je fakt, že součástí české kultury je mnoho lidí židovského původu.¹⁷⁰

Posun české diplomacie ještě více na stranu Izraele byl patrný hned na začátku úřadování vlády. V bulletinu vydávaném ministerstvem zahraničí a mapujícím zahraničně-politické aktivity prezidenta, Parlamentu, vlády a ministerstva zahraničí, se už na počátku února objevilo prohlášení, že česká diplomacie dlouhodobě zaujímá v palestinsko–izraelském konfliktu stanoviska vstřícná Izraeli. Prosazuje je také v Evropské unii.¹⁷¹ V dřívějších letech však v bulletinech naopak bývalo uvedeno, že česká diplomacie se vždy snaží dodržovat vyvážený postoj. Zmíněné prohlášení se objevilo hned po první schůzce ministra Schwarzenberga s izraelskou ministryní zahraničí Cipi Livniovou, která poděkovala České republice za podporu při posilování bezpečnosti židovského státu a při řešení blízkovýchodního konfliktu. Karel Schwarzenberg toto prohlášení okomentoval slovy, že „izraelská ministryně ví, že jsme spolehliví přátelé.“¹⁷² V podobném duchu se neslo i setkání Topolánka, Vondry a Livniové v květnu 2007.

Při příležitosti vyhlášení Dne nezávislosti Izraele přednesl premiér projev, jehož slova opět vyjadřovala značnou sympatii k Izraeli. Podle Topolánka je „stát Izrael nositelem týchž hodnot, jaké vyznáváme i my, a pevně je hájí v regionu, kde svoboda a demokracie nemají snadný život. ... Když sleduji vytrvalý a úspěšný boj Izraelců za udržení civilizace v náporech barbarství, vzbuzuje to ve mně optimismus.“ Formulace vzbudila v arabských státech rozčarování, oficiální protest však podán nebyl. Svá slova vysvětloval Mirek Topolánek i v Parlamentu, kde se hájil, že barbarstvím rozhodně nemyslel arabské státy, ale teroristické organizace.¹⁷³

V Izraeli jednala také ministryně obrany Vlasta Parkanová. Plánovaný americký radar, jehož část měla být umístěna v České republice, by podle Parkanové mohl přispět k obraně Izraele proti Íránu. Ujistila izraelského ministra obrany Baraka o podpoře v jeho boji proti

¹⁷⁰ Herb Keinon, „Czech FM to Post: Israel needs to engage EU, not call it irrelevant,“ *The Jerusalem post*, February 2 (2012), 1.

¹⁷¹ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraniční politika České republiky: Data 2/2007,“ accessed December 10, 2013, http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

¹⁷² „Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraniční politika České republiky: Data 2/2007.“

¹⁷³ „Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraniční politika české republiky: Dokumenty 4/2007,“ accessed December 10, 2013, http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

terorismu a projevila zájem o větší vojenskou spolupráci mezi oběma zeměmi a možných dodávkách izraelských obranných systémů do České republiky.¹⁷⁴

6.12.2 Česko–palestinské vztahy

Situace v Palestině se zhoršila po volbách v roce 2006 kvůli neshodám mezi Fatahem a Hamásem. V pásmu Gazy bylo napětí největší, od prosince 2006 do ledna 2007 tam probíhaly tvrdé boje. Vláda národní jednoty, kde byli zastoupeni poslanci z Hamásu i Fatahu, byla rozpuštěna. Prezident Abbás jmenoval nového premiéra Saláma Fajjáda. Pásmo Gazy se dostalo prakticky pod úplnou kontrolu Hamásu, zatímco Západnímu břehu dominoval Fatah. Západ i Izrael podporovali Fatah.

Česká republika podporovala palestinského prezidenta Abbáse a jeho umírněné úsilí o hledání cesty k míru i proreformní balíček palestinského premiéra Fajjáda. Nadále odmítala extrémní postoje Hamásu.

Česká republika a Německo v roce 2007 předložili společnou iniciativu, která počítala s navýšením obchodních koncesí na dovoz izraelského a palestinského zboží do EU. Oba státy se rovněž dohodly na spolupráci při realizaci rozvojových projektů na palestinských územích a spolupráci při budování kapacit palestinské samosprávy v rámci mise EU POL COPPS. Česká republika přislíbila pokračovat v rozšiřování projektu týkajícího se rozvodů elektrické sítě v palestinském Tubásu i v dalších projektech rozvojové pomoci.¹⁷⁵

6.12.3 Mírový proces

Izraelská politika se v letech 2007 a 2008 potýkala s vnitřními problémy. Rezignoval prezident Moše Kacav, kterého vystřídal Šimon Peres, i premiér Ehud Olmert. Sestavením vlády byla pověřena Cipi Livniová, nepodařilo se jí ale sestavit novou koalici a v únoru 2009 se tak konaly nové volby. Premiérem se stal Benjamin Netanjahu. V listopadu 2007 se konala konference v Annapolisu, která si kladla za cíl oživit tzv. Cestovní mapu. Ke zlepšení vzájemných izraelsko-palestinských vztahů však nedošlo. Pásmo Gazy, ovládané Hamásem, se radikalizovalo. Hamás zintenzivnil odpalování raket na izraelská sídla v okolí pásma Gazy, Izrael zesílil ekonomické sankce a vojenské operace. Problémem zůstávaly také židovské

¹⁷⁴ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraniční politika České republiky: Data 3/2008,“ accessed December 10, 2013,

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

¹⁷⁵ Jaroslav Bureš, „Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice,“ in *Česká zahraniční politika v roce 2007*, ed. Michal Kořan (Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008), 277-278. Podrobněji o české rozvojové pomoci Palestině např. zde:

http://www.mzv.cz/ramallah/cz/rozvojova_spoluprace/projekty_rozvojove_spoluprace_na_pau.html.

osady na Západním břehu. Po další eskalaci napětí Hamás prohlásil, že ukončil příměří s Izraelem a posílil ostřelování izraelského území. Izrael zahájil v prosinci 2008 třítydenní vojenskou operaci „Lité olovo.“ Cílem mělo být zastavení ostřelování a zničení nebo oslabení infrastruktury Hamásu. Operace se však významně dotkla civilistů v Gaze a vyvolala humanitární krizi, což vyústilo v protesty po celém světě. OSN požadovalo ukončení násilí, USA však neumožnily vydání rezoluce Rady bezpečnosti. Izrael operaci ukončil a Hamás vyhlásil příměří, nadále však pokračovaly menší střety.¹⁷⁶

Na schůzce Izraele se zástupci visegrádské čtyřky žádal Izrael o povýšení vztahů, intenzivnější politický dialog a větší integraci do evropského jednotného trhu. Česká republika přislíbila této žádosti podporu.¹⁷⁷

V únoru 2008 se europoslankyně Zuzana Roithová veřejně postavila proti společné rezoluci Evropského parlamentu týkající se situaci v pásmu Gazy.¹⁷⁸ Rezoluci podle svých slov nemohla podpořit, protože nebyl odstraněn článek vyzývající k jednání mezi palestinskou samosprávou a Hamásem. Roithová byla toho názoru, že s Hamásem se jednat nedá a nechtěla se podle svých slov podílet na legitimizaci teroristické organizace.¹⁷⁹

Na návštěvě premiéra Topolánka v Jordánsku v březnu 2008 ho jordánský král Abdalláh II. požádal, aby Česká republika hrála zprostředkovatelskou roli na Blízkém východě, zejména ve vztahu k Izraeli. Podle Topolánka žádost souvisela s blížícím se českým předsednictvím v Radě EU a také s českými dobrými vztahy s Izraelem i arabskými zeměmi.¹⁸⁰ To Topolánek připustil i na návštěvě Izraele, kde se pozastavil nad tím, že Evropská unie zatím není v mírovém procesu příliš aktivní, což by česká diplomacie chtěla změnit. Nepřítelem jsou podle Topolánka teroristé a ani Česká republika nebude během svého předsednictví v EU měnit pohled na Hamás. Topolánek dal najevo, že souhlasí s obrannou rolí Izraele a řekl, že Izrael fakticky reaguje na útoky. To, že tyto reakce často vyvolávají ve světě větší ohlas než útoky teroristů, je spíš dotaz na světové společenství. Odpovědností

¹⁷⁶ Čejka, *Izrael a Palestina*, 283-286.

¹⁷⁷ Bureš, „Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice,“ 278.

¹⁷⁸ Rezoluce mj. vyzývá Izrael k ukončení blokády v pásmu Gazy a zastavení vojenských akcí, které mohou ohrozit civilisty, vyzývá Hamás k ukončení ostřelování raket atp. Viz <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0064+0+DOC+XML+V0//CS>.

¹⁷⁹ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraníční politika České republiky: Data 2/2008,“ accessed December 10, 2013, http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

¹⁸⁰ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraníční politika České republiky: Data 3/2008,“ accessed December 10, 2013, http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

České republiky je v mírovém procesu pomáhat jako akcelerátor změn k lepšímu, protože většina obyčejných lidí si přeje mír, bezpečí a prosperitu. Návštěvu Palestiny podle svých slov nestihl, ale hodlá to co nejdříve napravit.¹⁸¹

V rozhovoru pro deník MF Dnes Topolánek opakoval, že vztahy České republiky k Izraeli i Palestině jsou vyvážené. Jeho další prohlášení však vykazují rozpory. Za pozitivní příklad mírového procesu považoval Západní břeh Jordánu, i když právě tam se nacházely problematické židovské osady. Sice prý Topolánek Izraelce varoval, že „by si na své osady měli dát pozor, pokud chtějí zachovat důvěryhodnost mírového procesu“¹⁸², to však stěží lze brát jako kritiku. Zeď, která odděluje Izrael od Palestiny, považoval za dobrou věc, a kdyby se o ní nyní v Evropské unii hlasovalo, Topolánek by výstavbu zdi podpořil. Dále deklaroval, že během předsednictví EU by Česká republika chtěla být v mírovém procesu aktivní, zároveň však připustil, že EU navzdory proklamacím společnou zahraniční politiku nemá.

6.12.4 České předsednictví v Radě EU, agenda EU–Izrael a mírový proces

Při přípravě na evropské předsednictví místopředseda vlády pro evropské záležitosti Alexandr Vondra tvrdil, že se bude snažit povýšit vztahy Evropské unie a Izraele na vyšší úroveň. Shodl se na tom se zástupci Francie a Švédska, tedy zeměmi, které předsednictví České republiky v Radě EU předcházely a následovaly. Francouzské, české a švédské předsednictví chtělo usilovat o prohloubení vztahů s Izraelem a podporovat mír na Blízkém východě pomocí procesu zahájeného v Annapolisu a v souladu s Cestovní mapou a rezolucemi Rady bezpečnosti OSN. Vyjádřilo také podporu vzniku životaschopného palestinského státu.¹⁸³ Tzv. upgrading vztahů odsouhlasila také Rada EU v prosinci 2008.¹⁸⁴

Konkrétními kroky v případě České republiky byla například Vondrova účast na konferenci European friends of Israel v listopadu 2008, kde na toto téma uspořádal přednášku,¹⁸⁵ nebo schůzky mezinárodní expertní komise, která chtěla jak rozšířit agendu

¹⁸¹ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahranicní politika České republiky: Data 3/2008.“

¹⁸² Viliam Buchert, „Topolánek: Chceme dobré vztahy s Izraelem. A Hamas jsou teroristé,“ *iDNES.cz*, March 26 (2008), http://zpravy.idnes.cz/topolanek-chceme-dobre-vztahy-s-izraelem-a-hamas-jsou-teroriste-pwi-zahranicni.aspx?c=A080326_115243_zahranicni_ad (accessed December 10, 2013).

¹⁸³ České předsednictví Evropské unie, „Společný program Francie, České republiky a Švédska,“ accessed December 10, 2013, <http://www.eu2009.cz/cz/czech-presidency/pesidency-trio/trio-predsednictvi-775/index.html>.

¹⁸⁴ Pavel Barša, „Izraelská akce v Gaze a my,“ *Mezinárodní politika*, no. 2 (2009), 31, <http://ustavmezinarodnichvztahu.cz/article/mezinarodni-politika-2-2009-globalni-financni-krize> (accessed December, 2013).

¹⁸⁵ Vláda České republiky, „Avízo: Vicepremiér A. Vondra se zúčastnil konference European Friends of Israel v Paříži, 7. 11. 2008,“ accessed December 10, 2013, <http://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/aktualne/avizo-vicepremier-a-vondra-se-zucastnil-konference-european-friends-of-israel-v-parizi--7-11-2008--45014/>.

evropsko-izraelských vztahů (v oblastech ekonomiky, obchodu, bezpečnosti atd.), tak vztahy více formalizovat.¹⁸⁶ Česká republika rovněž tvrdila, že by ráda během svého předsednictví uspořádala první summit EU–Izrael. Tyto kroky však kritizovali Palestinci. Palestinský ministr zahraničí Rijád Malkí prohlásil, že je znepokojen, když český vicepremiér Vondra „kudy chodí, tudy vypráví“ o prohloubení vztahů EU–Izrael jako o jedné z největších priorit českého předsednictví. Podle Malkího by bylo mnohem lepší uvažovat o společném summitu i s Palestinci.¹⁸⁷ Nezdá se však, že česká diplomacie tyto úvahy jakkoli zohlednila.

Těsně před začátkem českého předsednictví v Radě EU, 27. prosince 2008, zahájil Izrael operaci Lité olovo. Úkolem české diplomacie proto bylo především obnovení klidu zbraní. Pozornost na sebe upoutal zejména mluvčí českého předsednictví Jiří Potužník, který sdělil agentuře Reuters, BBC a ČTK, že „české předsednictví vnímá z dlouhodobého pohledu vstup pozemních sil izraelské armády do pásma Gazy jako součást defenzivní, nikoli ofenzivní politiky židovského státu.“ Prohlášení Potužník sestavil z neověřených informací a navíc sám zastával proizraelský postoj.¹⁸⁸ Ačkoli se později snažil své prohlášení poupravit, do médií se dostala zjednodušená zpráva „české předsednictví považuje izraelský útok na Gazu za defenzivní.“ Česká republika se za prohlášení omluvila, i tak ale vyvolalo mezinárodní kritiku především z palestinské strany i od představitelů Evropské unie.

Ministr zahraničí Karel Schwarzenberg považoval za hlavního viníka konfliktu Hamás. Vyzval k zastavení bojů a okamžité humanitární pomoci civilistům. Následovat by podle něj měla donorská konference.¹⁸⁹ Schwarzenberg spolu s delegací EU hned na počátku ledna 2009 odjel na Blízký východ, aby se pokusil situaci vyřešit. Výsledek cesty zástupců EU byl podle něj nejistý, měla by ale plnit humanitární roli.¹⁹⁰ Mise na Blízkém východě příliš neuspěla. Ministryně zahraničí Cipi Livniová odmítla návrhy EU na rozmístění monitorovací mise v pásmu Gazy. Schwarzenberg zdůraznil, že EU trvá na dojednání okamžitého příměří mezi Izraelem a Hamásem a nesouhlasí s tím, že příměří je možné uzavřít až tehdy, kdy armáda splní úkoly v Gaze. Livniová odmítla i tyto požadavky. Slíbila však, že

¹⁸⁶ Dotazník pro Alexandra Vondru, Příloha II.

¹⁸⁷ Pavel Novotný, „Česko by mohlo zorganizovat setkání Palestiny s Izraelem, tvrdí palestinský ministr,“ *iDNES.cz*, November 20 (2008), http://zpravy.idnes.cz/cesko-by-mohlo-zorganizovat-setkani-palastiny-s-izraelem-tvrdi-palastinsky-ministr-gag-/zahranicni.aspx?c=A081120_193920_zahranicni_lpo (accessed December 10, 2013).

¹⁸⁸ Jiří F. Potužník, *Mirek Topolánek: Sto dní v čele Evropy* (WWA Photo, 2009), 21–23.

¹⁸⁹ Jiří F. Potužník, *Mirek Topolánek: Sto dní v čele Evropy*, 23.

¹⁹⁰ „Schwarzenberg: Viníkem konfliktu v Gaze je Hamas,“ *iDNES.cz*, January 4 (2006), http://zpravy.idnes.cz/schwarzenberg-vinikem-konfliktu-v-gaze-je-hamas-ftp-/domaci.aspx?c=A090104_125647_domaci_jte (accessed December 11, 2013).

bude řešit humanitární krizi v Gaze. V Palestině Schwarzenberg opakoval, že EU trvá na dosažení příměří. Zástupci Hamásu ho však obvinili z otevřeně proizraelského postoje.¹⁹¹ S řešením blízkovýchodního konfliktu přišel také předseda Sněmovny Miloslav Vlček, který navrhnul vytvoření monitorovací mise EU, která zabrání pašování zbraní do Gazy, zajistí jednání Hamásu s palestinskými představiteli, ukončení izraelské blokády Gazy a prošetření, zda Izrael nespáchal válečné zločiny. Své návrhy chtěl Vlček přednést v EU. Poslance však Vlčkova iniciativa rozdělila. Část ji podpořila, část se naopak postavila proti.¹⁹²

1. března 2009 Izrael akci Lité olovo ukončil. Ačkoli se česká vláda kritice Izraele vyhnula, ze strany opozice tomu bylo jinak. Stínový ministr zahraničí Lubomír Zaorálek z ČSSD oznámil, že s ohledem na předchozí akci Izraele nevidí budoucí roli České republiky v jeho podpoře, ale spíš v podpoře lidských práv. Zmínil také možnost, že EU bude muset přerušit svá jednání o posílení vztahů s Izraelem. Podobně se vyjádřil také předseda Strany zelených Ondřej Liška, který byl pro odložení posilování vztahů s Izraelem a soustředění se na mírový proces a aktivnější roli EU v něm.¹⁹³ Předseda Zahraničního výboru Poslanecké sněmovny Jan Hamáček z ČSSD kritizoval Topolánkovu vládu za dlouhodobě proizraelské postoje, které jsou handicapem v blízkovýchodní politice, a neschopnost zaujmout jasnou představu o mírovém řešení, což se podle něj projevilo i v neúspěchu Schwarzenbergovy blízkovýchodní mise.¹⁹⁴

V únoru jednala česká diplomacie s palestinským prezidentem Mahmúdem Abbásem. Abbás označil Hamás za součást palestinského lidu a informoval o svém záměru přizvat ho do budoucí vlády národní jednoty, což český ministr zahraničí uznal jako legitimní krok. EU si podle Jaroslava Bureše skrytě přála jednat s Hamásem, ale pouze na nízké úrovni nebo prostřednictvím třetích zemí. Některé z členských států usilovaly o změkčení podmínek pro účast Hamásu v palestinské vládě, proti čemuž česká diplomacie ostře protestovala.¹⁹⁵

24. března vyslovila Poslanecká sněmovna vládě Mirka Topolánka nedůvěru, čímž se předsednictví Evropské unie zkomplikovalo. Topolánková vláda tedy vládla v demisi

¹⁹¹ „Schwarzenbergova mise neuspěla. Izrael nechce pozorovatele v Gaze,“ *iDNES.cz*, January 5 (2009), http://zpravy.idnes.cz/schwarzenbergova-mise-neuspela-izrael-nechce-pozorovatele-v-gaze-1c4-zahranicni.aspx?c=A090105_131559_zahranicni_ad (accessed December 11, 2013).

¹⁹² Adam B. Bartoš, „Vlček sepsal mírový plán pro Blízký východ, poslanci se od něj distancují,“ *iDNES.cz*, February 19 (2009), http://zpravy.idnes.cz/vlcek-sepsal-mirovy-plan-pro-blizky-vychod-poslanci-se-od-nej-distancuji-141-domaci.aspx?c=A090219_153132_domaci_adb (accessed December 11, 2013).

¹⁹³ Barša, „Izraelská akce v Gaze a my,“ 31.

¹⁹⁴ Jaroslav Bureš, „Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice,“ in *České zahraniční politika v roce 2009*, ed. Michal Kořan (Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2010), 238.

¹⁹⁵ Bureš, „Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice,“ 234-235.

a pokračovala ve svých úkolech v rámci předsednictví EU do doby, než byla jmenována vláda Jana Fischera. Během předsednictví EU navštívil Topolánek Izrael a Palestinu ještě v dubnu 2009. Těsně před jeho návštěvou dala Evropská komise najevo, že nechce pokračovat v jednání o Akčním plánu mezi EU a Izraelem, protože nová izraelská vláda Benjamina Netanjahua se nepřihlásila k principu dvou států. Topolánek deklaroval, že nedoporučí ministrům zahraničí EU, aby přerušili jednání s Izraelem. Mimo jiné Netanjahu poděkoval české delegaci za to, že na konferenci v Ženevě během projevu iránského prezidenta Ahmadínežáda, který nazval izraelskou vládu rasistickou, opustili jednací sál. Česká delegace se rovněž sešla s palestinským prezidentem Abbásem a premiérem Fajjádem, kteří poděkovali EU a České republice za finanční i politickou podporu.¹⁹⁶ Během českého předsednictví se uskutečnila řada dalších schůzek evropských představitelů s politiky z Izraele i arabských zemí. Nadále Evropská unie chtěla humanitárně podporovat oblast pásma Gazy i Západního břehu, odsoudila ostřelování Izraele a vyzvala Izrael k dodržování principů Cestovní mapy a závazků z konference v Annapolisu.¹⁹⁷

Druhá vláda Mirka Topolánka znamenala příklon ke spíš proizraelským postojům, které můžeme vidět jak v bilaterální politice (podpora izraelské zdi, prohlášení o společném přátelství), tak na půdě Evropské unie (snaha povýšit agendu Izrael-EU na vyšší úroveň). V Topolánkových prohlášeních ohledně vztahu k Izraeli a Palestině i k mírovému procesu lze nalézt značné rozpory. Topolánek tvrdil, že Izrael má prostřednictvím České republiky v Evropské unii zastání, na druhou stranu deklaroval, že Česká republika zastává ke všem znesvářeným stranám vyvážené postoje. Podobné rozpory nalézáme i v bulletinu, vydávaném ministerstvem zahraničí. Pro své příliš proizraelské postoje byla vláda kritizována opoziční ČSSD, KSČM i dalšími politiky (Liška, Vlček, podporovatelé Vlčkova návrhu).

Díky svému předsednictví v Radě EU mohla Česká republika ovlivnit mírový proces především mezi Izraelem a Palestinou. Mohla tak splnit dlouholetá prohlášení České republiky o snaze více se v mírovém procesu angažovat. I tato příležitost však byla

¹⁹⁶ Bureš, „Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice,“ 238; Petr Štefan, „Izraelský premiér poděkoval Čechům, že odešli z Ahmadínežádova projevu,“ *iDNES.cz*, April 23 (2009), http://zpravy.idnes.cz/izraelsky-premier-podekoval-cechum-ze-odesli-z-ahmadinezadova-projevu-1ms-zahranicni.aspx?c=A090423_112724_zahranicni_ip1 (accessed December 11, 2013); Petr Štefan, „Nepodpořím restrikce vůči Izraeli, zakončil cestu Topolánek,“ *iDNES.cz*, April 24 (2009), http://zpravy.idnes.cz/nepodporim-restricke-vuci-izraeli-zakoncil-cestu-topolanek-prf-zahranicni.aspx?c=A090424_093232_zahranicni_ip1 (accessed December 11, 2013).

¹⁹⁷ České předsednictví Evropské unie, „Prohlášení jménem Evropské unie o situaci na Blízkém východě včetně palestinské otázky,“ accessed December 11, 2013, <http://www.eu2009.cz/cz/news-and-documents/statements-international-organisations/prohlaseni-jmenem-evropske-unie-o-situaci-na-bl-13545/index.html>.

promarněna, a to především kvůli eskalaci napětí v oblasti a následné operaci Lité olovo, která vztahy mezi Izraelem a Palestinou značně zhoršila. Mírová mise ministra zahraničí Schwarzenberga nebyla úspěšná kvůli vzájemné neochotě stran ke kompromisům. Kroky českého předsednictví na Blízkém východě také ovlivňovala aktivita dalších států, především Francie, která si po svém předchozím předsednictví snažila udržet si na agendu vliv. Dalšímu působení české diplomacie uškodilo hlasování v Poslanecké sněmovně a vyslovení nedůvěry vládě. Je také nutné podotknout, že hned po zahájení předsednictví se Česká republika dopustila faux pas, když mluvčí Potužník označil izraelskou akci za obrannou. Ačkoli to lze považovat za chybu jedince, prohlášení se rychle rozšířilo a zpochybnilo tak schopnost České republiky hrát v mírovém procesu významnější roli, která by měla být nestranná. I pokud pomineme Potužníkovu prohlášení, česká diplomacie i její kroky během předsednictví byly některými evropskými i arabskými státy hodnoceny jako příliš proizraelské. Z těchto důvodů se českému předsednictví nepodařilo povýšit agendu EU–Izrael na vyšší úroveň, uspořádat summit EU–Izrael a nebylo dosaženo ani pokroku v mírovém procesu.¹⁹⁸

6.13 Vláda Jana Fischera

V květnu 2009 byla jmenována vláda Jana Fischera. Ministrem zahraničí se stal Jan Kohout (ČSSD), jako ministři pro evropské záležitosti působili Štefan Füle a Juraj Chmiel. Vláda byla sestavena jako překlenovací a měla spravovat republiku do řádných voleb. Z toho vychází také programové prohlášení vlády, které si kladlo za cíl neutrální správu do voleb a nepřijímání zásadních politických rozhodnutí.¹⁹⁹

Zatímco u ostatních představitelů České republiky byla jejich podpora Izraele věcí osobního rozhodnutí, Jan Fischer byl s židovstvím přímo spjat. Po otci byl židovského původu, jeho otec a mnoho dalších příbuzných nepřežili holocaust a Jan Fischer se veřejně hlásil k praktikování židovství. Návštěvy Izraele během premiérské funkce proto pro něj měly i osobní ráz.

¹⁹⁸ Je však třeba podotknout, že vzájemných schůzek mezi představiteli EU a arabských států bylo mnoho – např. summit v Šarm aš-Šajchu, konference v Gaze, schůzky EU a Izraele, Egypta, Jordánska, Turecka, Palestiny, summit EU–Jordánsko, schůze Rad přidružení.

¹⁹⁹ Vláda České republiky, „Programové prohlášení vlády Jana Fischera,“ accessed December 11, 2013, <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/jan-fischer/prehled-clenu-vlady-9--4--2009---13--7--2010--74281/>.

6.13.1 České předsednictví v Radě EU a agenda EU–Izrael: Dokončení Fischerovou vládou

Už na počátku činnosti vlády Jana Fischera došlo během návštěvy Izraele ke kontroverzím. Na začátku června 2009 navštívila Izrael delegace politiků národních parlamentů EU vedená předsedou české Sněmovny Miloslavem Vlčkem. Skupina se přela, zda by se měla setkat s Hamásem, který EU stále považovala za teroristickou organizaci. I když dříve Vlček setkání s Hamásem přímo navrhoval, teď ho naopak odmítl. Část poslanců se však s Hamásem sešla neoficiálně, což vyvolalo Vlčkovu kritiku. Po návratu z cesty proto propustil své externí spolupracovníky, kteří se s Hamásem sešli a mezi nimiž byl i bývalý ministr zahraničí Jan Kavan. Kavan však označil jednání za úspěšné a věřil, že se znesvářené strany brzy dohodnou. Uvedl, že Hamás chce mír s Izraelem.²⁰⁰

Předseda Senátu Přemysl Sobotka označil návštěvu českých zástupců u Hamásu jako hrubé porušení české i evropské zahraniční politiky, negativně reagovala také Strana zelených i KDU-ČSL. Česká diplomacie podmiňovala jednání o normalizaci vztahu s Hamásem zastavením teroristických akcí proti Izraeli, uznáním izraelského státu a pozitivním postojem k mírovému procesu.²⁰¹

Krátce po této delegaci navštívil Izrael a Palestinu ministr zahraničí Jan Kohout, stále ještě jako ministr zahraničí předsednické země EU. Návštěva měla za úkol další vyjasnění vztahů mezi EU a Izraelem po nedávných projevech prezidenta Obamy a izraelského premiéra Netanjahua. Obama doporučil vznik samostatného palestinského státu jako řešení vleklého konfliktu a tuto možnost poté připustil i Netanjahu. Kohout Netanjahův projev ocenil a dodal, že izraelské osady na Západním břehu Jordánu jsou podle EU překážkou k mírovému uspořádání. Zmrazení výstavby osad však Izrael odmítl.²⁰²

²⁰⁰ Adam B. Bartoš and Lucie Suchá, „Delegace obešla Vlčka a za jeho zády jednala s Hamasem,“ *iDNES.cz*, June 10 (2009), http://zpravy.idnes.cz/delegace-obešla-sefa-vlčka-a-za-jeho-zády-jednala-s-hamasem-pzi-zahranicni.aspx?c=A090610_104234_zahranicni_adb (accessed December 11, 2013); „Za Hamas máte padáka, zbavil se Vlček tří poradců včetně Kavana,“ *iDNES.cz*, June 18 (2009), http://zpravy.idnes.cz/za-hamas-mate-padaka-zbavil-se-vlcek-tri-poradcu-vcetne-kavana-ptk-domaci.aspx?c=A090618_145733_domaci_adb (accessed December 11, 2013); „Vyhozený optimista Kavan: Schůzka s Hamasem byla správná. Mír je blízko,“ *iDNES.cz*, June 21 (2009), http://zpravy.idnes.cz/vyhozeny-optimista-kavan-schuzka-s-hamasem-byla-spravna-mir-je-blizko-1et-domaci.aspx?c=A090621_145532_domaci_jw (accessed December 11, 2013).

²⁰¹ Bureš, „Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice,“ 234-235.

²⁰² „Ministr Kohout v Izraeli neschválil budování v židovských osadách,“ *iDNES.cz*, June 24 (2009), http://zpravy.idnes.cz/ministr-kohout-v-izraeli-neschvalil-budovani-v-zidovskych-osadach-1d7-zahranicni.aspx?c=A090624_211611_zahranicni_ban (accessed December 11, 2013).

Na konci června skončilo české předsednictví v Radě EU. Z výše uvedených důvodů se vztahy Evropské unie a Izraele nijak významně neposunuly a Fischerova vláda jen dokončila agendu, připravenou předchozí Topolánkovou vládou.

Dohrou akce Lité olovo byla tzv. Goldstoneova zpráva, která byla výsledkem vyšetřování OSN o akci v Gaze a porušování humanitárního práva, kterého se obě strany dopustily. Valné shromáždění OSN většinou odsouhlasilo doporučení uvedená ve zprávě, Česká republika hlasovala proti jejímu schválení.²⁰³

6.13.2 Česko-izraelské vztahy

Českým velvyslancem v Izraeli se v únoru 2010 stal Tomáš Pojar, syn prvního československého velvyslance v Izraeli Miloše Pojara.²⁰⁴

Po skončení českého předsednictví v Radě EU navštívil Izrael český premiér Jan Fischer. Jednal tam především o ekonomické spolupráci a nevěnoval se politickým tématům. Fischer nenavštívil palestinská území, protože podle něj byla návštěva orientována jen na zlepšení ekonomické spolupráce s Izraelem.

Symbolickou událostí vzájemných vztahů byla konference ke dvacátému výročí obnovení diplomatických styků mezi Izraelem a Českou republikou. Konference se zúčastnili čeští politici včetně premiéra Jana Fischera či bývalého ministra zahraničí Jiřího Dienstbiera. Znovu zaznělo, že Česká republika je schopna řešit blízkovýchodní mírový konflikt.²⁰⁵ Ministr zahraničí Jan Kohout otevřel v květnu 2010 v Tel Avivu první České centrum na Blízkém východě.²⁰⁶

Událostí, která opět vyvolala světovou pozornost, byl incident z května 2010, týkající se konvoje zahraničních lodí s nákladem a propalestinskými aktivisty, kteří se pokusili prolomit izraelskou námořní blokádu (tzv. Flotila svobody). K události došlo v mezinárodních vodách, asi 50 km od břehu pásma Gazy. Aktivisté se pokoušeli přivést do pásma Gazy humanitární pomoc. Konvoj byl zastaven izraelskými jednotkami. Když izraelské jednotky vstoupily na tureckou loď Mavi Marmara, rozpoutala se potyčka mezi aktivisty a izraelskými

²⁰³ Bureš, „Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice,“ 238.

²⁰⁴ Čejka, *Dějiny moderního Izraele*, 319.

²⁰⁵ Jaroslav Bureš and Marek Čejka, „Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice,“ in *Česká zahraniční politika v roce 2010*, ed. Michal Kořan (Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2011), 245.

²⁰⁶ Bureš and Čejka, „Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice,“ 245.

vojáky, během níž vojáci zabili devět aktivistů. Incident vyvolal reakce ve světě, dohady mezi Izraelci a aktivisty ohledně zavinění a zhoršil izraelsko–turecké vztahy.²⁰⁷

Na palubě lodí směřujících do Gazy byli i čtyři čeští novináři. Izrael je deportoval nedlouho po incidentu. Ministryně zahraničí EU Catherine Ashtonová použití násilí odsoudila a vyjádřila lítost nad ztrátou životů. Zdůraznila potřebu trvalého řešení situace v Gaze a vyzvala k vyhnutí se eskalaci násilí. České ministerstvo zahraničí událost samostatně nekomentovalo a přidalo se k vyjádření Ashtonové. Akci Izraele odsoudila Rada bezpečnosti OSN.

Po incidentu uvedl předseda Senátu Přemysl Sobotka, že událost byla plánovanou provokací, která se skrývala za humanitární pomoc, a Izrael má podle něj právo k určitým krokům proti Hamásu, včetně blokády území, která Hamás kontroluje. Za toto prohlášení mu poděkoval izraelský prezident Šimon Peres. Sobotka dodal, že je potřeba „více Churchillů a méně Chamberlainů“, protože je podle něj nepředstavitelné, aby se z teroristické strany, jako je Hamás, stala legitimní politická strana v demokratické soutěži.

Odlisný postoj zaujala česká levice. Sobotkův postoj kritizoval místopředseda ČSSD Lubomír Zaorálek. Zahraniční expert ČSSD Jan Hamáček byl toho názoru, že reakce Izraele byla naprosto neadekvátní a jde o porušení mezinárodního práva. Doufal, že české ministerstvo zahraničí bude žádat důsledné vyšetření incidentu. Místopředsedkyně zahraničního výboru Sněmovny Kateřina Konečná z KSČM označila za nebezpečné, že by česká vláda neodsoudila událost, kterou považuje za pirátský akt v mezinárodních vodách. Varovala před zavíráním očí před podobnými incidenty. Zadržení čeští novináři kritizovali způsoby, jakými s nimi Izraelci jednali.²⁰⁸

6.13.3 Multilaterální jednání

V červnu 2009 se na pozvání Jana Fischera do České republiky sjeli zástupci 47 zemí. Sešli se v Terezíně na Konferenci k osudu majetku obětí holocaustu. Společně s odborníky a zástupci nevládních organizací byly projednány otázky, týkající se například sociální péče o osoby, které přežily holocaust a nacistickou perzekuci, nemovitého majetku, židovských hřbitovů a pohřebišť, uměleckých děl, kulturních statků a oblasti vzdělávání, výzkumu, připomínání a památných míst. Byla prodiskutovaná společná řešení předložených otázek. Ministerstvo

²⁰⁷ Čejka, *Izrael a Palestina*, 286-287.

²⁰⁸ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Zahraniční politika České republiky: Data 6/2010,“ accessed December 11, 2013, http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

zahraničí v návaznosti na konferenci založilo Evropský institut odkazu Šoa, který spolupracuje s vládami, nevládními organizacemi i experty a usiluje o systémová opatření na mezinárodní úrovni, které směřuje k napravení výše zmíněných problémů. Působí mezinárodně.

Fischerova vláda byla u moci déle, než se původně předpokládalo. Lze konstatovat, že ve své blízkovýchodní politice v zásadě nevybočila z linie uplatňované předchozími vládami, její představitelé se však tak otevřeně nezastávali Izraele, jako to činila například Topolánková vláda.

6.14 Vláda Petra Nečase (do roku 2012)

Vláda Petra Nečase byla jmenována 13. července 2010. Ministrem zahraničí se opět stal Karel Schwarzenberg (TOP 09).

Podle programového prohlášení chtěla vláda zajistit prosperitu a bezpečnost České republiky, jakož i stabilní mezinárodní systém. Zavázala se spolupracovat se všemi relevantními aktéry, mezi které řadila především země střední Evropy, Evropskou unii i NATO. Hlásila se také k podpoře demokracie a lidských práv i ekonomických zájmů České republiky. Zavázala se zpracovat novou koncepci zahraniční politiky.²⁰⁹ Ta byla schválena v červenci 2011. Podle koncepce se Česká republika hodlá „nadále vysoce angažovat v aktivitách EU v sousedství, mezi nimiž je jmenován i Blízký východ. Pokud o to projeví zájem, chce Česká republika podporovat evropské a euroatlantické směřování těchto regionů a snažit se, aby uplatňované nástroje EU v těchto oblastech přinesly stabilitu a prosperitu.“ Podle koncepce je pro budoucnost Evropy důležitá stabilita Blízkého východu, „Blízký východ má pro Českou republiku význam jako trh a zdroj energetických surovin, je ale také ohniskem nestability. Česká republika chce rozvíjet vztahy se státy regionu jak bilaterálně, tak multilaterálně. Česká republika deklaruje vyvážený postoj.“

Izrael je jmenován mezi zeměmi s rozvinutou demokracií jako stát s vyspělým trhem, zdrojem technologií a investic a významný pól stability ve světě, s nimiž má Česká republika

²⁰⁹ Vláda České republiky, „Programové prohlášení vlády Petra Nečase,“ accessed December 13, 2013, <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/petr-necas/prehled-byvalych-clenu-vlady-petra-necase-96390/>.

společný strategický zájem a stojí o rozšíření jeho hospodářských aktivit v České republice a střední Evropě. Ve strategickém zájmu České republiky je podle koncepce zachování bezpečnosti Izraele jako hodnotově a kulturně blízkého demokratického státu. V oblasti rozvojové pomoci se Česká republika chtěla soustředit mj. na Palestinu.²¹⁰

6.14.1 Česko–izraelské vztahy

Ačkoli Česká republika deklarovala vyvážený postoj k oblastem Blízkého východu, navázala úzké vztahy zejména s Izraelem. Schwarzenbergův spíš vstřícný postoj k Izraeli byl znám už z doby jeho předchozího působení v Topolánkově vládě.

Podobně vystupoval i premiér Nečas. Svou podporu Izraeli vysvětlil třemi důvody. Prvním důvodem je podle něj fakt, že kromě Evropy je Izrael čtvrtým největším exportním teritoriem pro českou ekonomiku. Druhým důvodem je podle Nečase sama izraelská ekonomika, založená na inovacích, která by mohla být inspirující pro Českou republiku. Jako třetí důvod uvedl Nečas hodnotové partnerství. Neznamená to podle něj, že vláda souhlasí s každým krokem, který Izrael udělá, na druhou stranu bychom si „měli být vědomi toho, že Stát Izrael je jedinou skutečně plnohodnotně fungující demokracií v tomto teritoriu, že je v mnoha ohledech po dlouhá desetiletí obklopen sousedy, kteří buďto chtějí anektovat část jeho území, anebo dokonce tento stát a jeho lid úplně zničit. Pokud to někomu něco připomíná z naší vlastní historie, to znamená z období mezi 1. a 2. světovou válkou, tak podle mého názoru to není připomínka náhodná. Právě proto bychom to měli být my, kdo má pro tento postoj pochopení, a měli bychom to být my, kdo tomu postoji rozumí. Izrael je fungující demokracií, chcete-li, je to ostrůvek západních hodnot ve svém teritoriu, a chcete-li, dokonce si troufám říci, že v mnoha ohledech Evropa začíná v Izraeli.“

Co se týče izraelsko-palestinského konfliktu, podle Nečase je vláda zastáncem mírového řešení založeného na přímém jednání obou stran. Podporuje existenci palestinského státu i státu Izrael, kooperujících v mírovém soužití. Podle Nečase vláda zastává vyváženou pozici, tedy podporu dvoustátního řešení a zároveň hodnotové partnerství s Izraelem.²¹¹

V Izraeli byla od roku 2009 u moci vláda Benjamina Netanjahua, který byl už podle své předchozí politické činnosti známý jako nekompromisní politik a zastánce tvrdé vládní

²¹⁰ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Koncepce zahraniční politiky České republiky,“ accessed December 13, 2013, http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/koncepce_zahranicni_politiky_ceske.html.

²¹¹ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, „Stenoprotokoly, 23. schůze, čtvrtek 22. září 2011,“ accessed December 13, 2013, <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/023schuz/s023094.htm>.

linie. Ani během druhé Netanjahuovy vlády nedošlo k významnému posunu v mírovém procesu. V roce 2009 sice Netanjahu oznámil zmrazení výstavby židovských osad, krátce poté však došlo k jejímu obnovení. Izrael také zdůrazňoval hrozbu iránského jaderného programu. V roce 2012 Netanjahu oznámil, že za určitých okolností sáhne k preventivnímu úderu na iránská jaderná zařízení i bez souhlasu americké administrativy. Ministrem zahraničí v Netanjahuově vládě byl Avigdor Lieberman, který byl dříve v Izraeli považován za ultrapravicového radikála, v minulosti pronesl řadu rasistických výroků na adresu Arabů a existuje podezření, že byl členem radikální strany Kach, která se v EU a USA dostala na seznam teroristických organizací.²¹² Situace na Blízkém východě byla ovlivněna revolučními procesy, tzv. arabským jarem, které v oblasti měnilo dosavadní status quo.

Tvrdý postoj Netanjahuovy vlády však Nečasovi nebránil v rozvíjení široké spolupráce. V dubnu 2011 přiletěl do Prahy izraelský premiér Benjamin Netanjahu a stal se tak prvním izraelským premiérem, který navštívil Českou republiku. Politici jednali o spolupráci v oblasti vědy a výzkumu i o mírovém procesu.²¹³

V září 2011 do Izraele přijela česká vládní delegace pod vedením premiéra Nečase. Návštěva Izraele se konala těsně před hlasováním o uznání Palestiny za stát na půdě OSN. Nečas vyjádřil Netanjahuovi podporu před nadcházejícím zasedáním Valného shromáždění. Ujistil také izraelského premiéra o tom, že Izrael je pro Českou republiku klíčovým a strategickým partnerem. Odmítnul snahy o jakýkoli bojkot Izraele. Česká republika rovněž odmítla svou účast na mezinárodním zasedání v Durbanu, protože předchozí zasedání se vyznačovala antisemitskou rétorikou.²¹⁴

Česká levice však kritizovala kroky české vlády, protože byly podle jejího názoru až příliš proizraelské. Například Jiří Paroubek upozorňoval Petra Nečase, že ačkoli v zahraničně-politické koncepci není Izrael pokládán za jakkoli preferenční stát pro Českou republiku, česká vláda a diplomacie se chová, jako by tomu tak bylo.²¹⁵ Premiér Nečas však kritiku odmítnul, podle jeho názoru jsou kroky vlády správné.

²¹² Bureš and Čejka, „Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice,“ 245.

²¹³ Jan Wirtitzer, „Šalom, pozdravil Netanjahu Česko. A na Izrael se snesly rakety z Gazy,“ *iDNES.cz*, April 7 (2011), http://zpravy.idnes.cz/netanjahu-prijel-do-prahy-0yt-/domaci.aspx?c=A110407_210212_domaci_jw (accessed December 13, 2013).

²¹⁴ Marek Čejka and Michaela Ježová, „Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice,“ in *Česká zahraniční politika v roce 2011*, ed. Michal Kořan (Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2012), 217.

²¹⁵ „Stenoprotokoly, 23. schůze, čtvrtek 22. září 2011.“

V prosinci 2011 zemřel bývalý prezident Václav Havel. Událost komentoval izraelský i český židovský tisk. Média citovala izraelské i židovské představitele a připomněla jeho boj proti totalitarismu, jeho návštěvu Izraele v roce 1990 jako prvního státníka z bývalého východního bloku, jeho protesty proti prodeji zbraním do zemí nepřátelských Izraeli i jeho trvalé odsuzování antisemitismu. Připomněla také jeho snahu angažovat se v mírovém procesu (např. skrze nadaci Forum 2000) nebo další kroky přátelské k Izraeli.²¹⁶ Podle premiéra Netanjahua byl Havel opravdovým přítelem Izraele.²¹⁷ Pár měsíců po Havlově smrti pořádal izraelský parlament Knesset ceremonii k uctění Havlovy památky.²¹⁸

Ministr zahraničí Schwarzenberg vyzval Izrael, aby se snažil o větší spojenectví s Evropskou unií tím, že zintenzivní bilaterální vztahy s jednotlivými evropskými státy a také s evropskými institucemi, a varoval, ať Izrael nepokládá EU na Blízkém východě za zbytečnou. Schwarzenberg si v rozhovoru pro list Jerusalem Post pochvaloval, že naštěstí není Česká republika v EU se svým proizraelským postojem sama, ale podporuje ji Nizozemsko, Rumunsko, Bulharsko a někdy Německo. Dodal, že EU často Izraeli nerozumí, protože Evropa už dlouho žila v míru a nedokáže si představit ohrožení.²¹⁹

V květnu 2012 se v Praze konalo první společné zasedání české a izraelské vlády, což český tisk hodnotil jako neobvyklé. Netanjahu na zasedání sdělil, že Izrael nemá v Evropě lepšího spojence než je Česká republika. Češi podle něj rozumí tomu, co je to být ohroženou

²¹⁶ James Kirchick, „Havel was friend of Israel and Jews,“ *The Jewish daily forward*, December 20 (2011), <http://forward.com/articles/148247/havel-was-friend-of-israel-and-jews/> (accessed December 13, 2013); Ron Kampeas, „For Jews, Havel wasn't just a friend but a champion of freedom,“ *JTA*, December 20 (2011), <http://www.jta.org/2011/12/20/news-opinion/world/for-jews-vaclav-havel-wasnt-just-a-friend-but-a-champion-of-freedom> (accessed December 13, 2013).

Například ještě v září 2010 V září 2010 se Havel zastal Izraele v souvislosti s bojkotem izraelského zboží, který organizovaly evropské organizace na ochranu lidských práv na protest proti izraelskému postupu vůči Palestincům. Havel se zúčastnil mezinárodní kampaně, protestující proti bojkotu a zpochybňování legitimacy Izraele. Proti Havlovu zapojení protestovaly propalestinské organizace a kritizovali ho za to i bývalý ministr zahraničí Kavan nebo komunistický poslanec Vojtěch Filip. Havel byl rovněž spoluzakladatelem Iniciativy Přátelé Izraele (Friends of Israel initiative), která bojovala proti delegitimizaci Izraele v mezinárodních institucích.

„Havel se zapojí do kampaně proti bojkotům izraelského zboží,“ *iDNES.cz*, September 14 (2010) http://zpravy.idnes.cz/havel-se-zapoji-do-kampane-proti-bojkotum-izraelskeho-zbozi-pl4-zahranicni.aspx?c=A100914_074421_zahranicni_aha (accessed December 13, 2013); Jan Wirmitzer, „Izrael bude s Havlem krýt své válečné zločiny, píše Kavan a Filip,“ *iDNES.cz*, September 20 (2010), http://zpravy.idnes.cz/izrael-bude-s-havlem-krýt-sve-valectne-zlociny-pisi-kavan-a-filip-psu-domaci.aspx?c=A100920_144011_domaci_jw (accessed December 13, 2013).

²¹⁷ „Former Czech president Vaclav Havel dies at 75,“ *JSpace.com*, December 19 (2011), <http://www.jspace.com/news/articles/former-czech-president-vaclav-havel-dies-at-75/6623> (accessed December 13, 2013).

²¹⁸ Lahav Harkov, „Knesset remembers Czech president Havel,“ *The Jerusalem post*, February 2 (2012) <http://www.jpost.com/Diplomacy-and-Politics/Knesset-remembers-Czech-president-Havel> (accessed December 13, 2013).

²¹⁹ „Czech foreign minister urges Israel to engage more intensively with EU,“ *BBC Monitoring Middle East*, February 2 (2012).

demokracií v nebezpečném regionu. Nečas uvedl, že oba národy společně sdílejí obavy z iránského jaderného programu, Česká republika odmítá jakýkoli bojkot a delegitimizování Izraele a uznává právo Izraele na bojkot proti terorismu. Dodal, že konflikt jde řešit pouze vzájemným jednáním zúčastněných stran a odmítl jednostranné kroky.²²⁰ Vlády podepsaly Společné prohlášení, ve kterém „zdůrazňují touhu dále posilovat těsné vztahy mezi vládami obou svých zemí a jedinečná pouta mezi jejich národy, založená na tisícileté spřízněnosti českého a izraelského lidu.“²²¹ Vlády dále deklarují zájem spolupracovat na mezinárodním poli, v oblasti obrany, vzdělávání, v oblasti vědy, výzkumu, kultury či sociální oblasti.

6.14.2 Česko–palestinské vztahy a palestinská žádost o uznání v OSN

Palestinský prezident Mahmúd Abbás se v roce 2011 snažil o uznání Palestiny za stát na půdě OSN. Palestinci svou žádost o uznání zdůvodnili tím, že mírové rozhovory jsou zablokovány a nevedou k žádnému výsledku. Premiér Nečas dopředu nevizoval, jak bude Česká republika v OSN hlasovat. Izraelský deník Haarec už však spekuloval, že Česká republika palestinskou žádost nepodpoří. Ministr zahraničí Schwarzenberg to nekomentoval, možné vodítko k českému postoji ale poskytl velvyslanec v Izraeli Tomáš Pojar, který prohlásil, že Palestina v současné době nemůže fungovat jako samostatný stát, protože je závislá na finanční pomoci.²²² Uznání Palestiny za stát jednoznačně podpořili poslanci ČSSD i KSČM.²²³ Palestinci se svou žádostí neuspěli, protože Spojené státy použily své veto.

V listopadu 2012 se Palestinci pokusili o uznání za nečlenský pozorovatelský stát. V tomto případě už rozhodovalo jen Valné shromáždění OSN, kde nehrozilo veto od některé z velmocí a kde měli Palestinci větší podporu. Uznáním by se rozšířily možnosti Palestiny v OSN, mohla by se také obracet na některé instituce. Pro hlasovalo 138 zemí, 41 se zdrželo hlasování a 9 bylo proti – včetně České republiky.

Krátce po hlasování v OSN se v České republice zastavil izraelský premiér Benjamin Netanjahu, aby osobně poděkoval za české hlasování, které bylo podle něj příkladem všem,

²²⁰ „Máte právo se bránit terorismu, řekl Nečas izraelskému premiérovi,“ *iDNES.cz*, May 17 (2012), http://zpravy.idnes.cz/netanjahu-a-necas-navsteva-izraelske-delegace-v-praze-p0h-domaci.aspx?c=A120517_175733_domaci_wlk (accessed December 13, 2013).

²²¹ Vláda České republiky, „Česko-izraelské mezivládní rozhovory: Společné prohlášení,“ accessed December 13, 2013, <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Ceskoizraelske-mezivladni-rozhovory.pdf>.

²²² „Samostatná Palestina teď nemůže fungovat, říká český velvyslanec,“ *iDNES.cz*, September 1 (2011), http://zpravy.idnes.cz/samostatna-palestina-ted-nemuze-fungovat-rika-cesky-velvyslanec-py2-zahranicni.aspx?c=A110901_170415_zahranicni_ipi (accessed December 13, 2013).

²²³ Jan Wirtmizer, „Čeští politici tají, zda uznají Palestinu. ČSSD a komunisté jsou pro,“ *iDNES.cz*, September 13 (2011), http://zpravy.idnes.cz/cesti-politici-taji-zda-uznaji-palestinu-cssd-a-komuniste-jsou-pro-1du-domaci.aspx?c=A110913_114305_domaci_jw (accessed December 13, 2013).

kteří podporují mír, protože toho lze dosáhnout jen vzájemnými přímými dohodami.²²⁴ Český velvyslanec v Izraeli Tomáš Pojar vysvětlil český postoj snahou podporovat přímá mírová jednání mezi oběma národy, které se České republice osvědčila při dělení státu se Slovenskem. Odkázal také na vzájemnou historii: prezidenta Masaryka, který jako první státník navštívil Jišuv, československou pomocí Izraeli ve válce za nezávislost v roce 1948 i návštěvu prezidenta Havla v Izraeli jako prvního politika ze zemí bývalého východního bloku. České hlasování je tedy jen pokračování této tradice.²²⁵

Ačkoli český ministr zahraničí Schwarzenberg navštívil Palestinu, kde se setkal s jejími představiteli, a Česká republika pokračovala v poskytování finanční podpory Palestině, české hlasování v OSN vyvolalo rozčarování palestinských představitelů.

Podle informací ČTK došlo v České republice v roce 2011 k tajnému setkání izraelské rozvědky Mossad a palestinského Hamásu. Informaci nebylo možné ověřit.²²⁶

Nečasova vláda byla, co se týče vztahu k Izraeli, velmi přátelská. Zintenzivněly vzájemné kontakty i návštěvy, v roce 2012 se konalo společné zasedání obou vlád s příslibem, že se další rok bude konat opět. Čeští představitelé ve svých prohlášeních až nekriticky přijímali izraelské vidění světa, zatímco jejich kritika kontroverzních izraelských kroků (například ve vztahu k osadám na palestinských územích) byla slabá nebo žádná. Zdá se také, že čeští představitelé nerozlišovali mezi izraelskými politiky, a kontroverzní minulost i sporné výroky například ministra zahraničí Liebermana nevyvolaly žádné reakce. Zmizely deklarace o možném českém podílu na řešení blízkovýchodního konfliktu. Je těžké zhodnotit, zda by taková česká angažovanost vyvolala kladnou reakci u palestinských a dalších arabských představitelů, kteří hodnotili českou diplomacii jako jednoznačně proizraelskou. S takovým postojem by měla při eventuálním podílu na řešení konfliktu handicap.

Premiér a ministr zahraničí obou států často upozorňovali na důležité momenty v historii, které jsou podle nich příčinou přátelství obou států, a paralely ve vzájemných vztazích (oblíbené bylo zejména přirovnání současného Izraele k Československu krátce před

²²⁴ „Netanyahu thanks Czech republic for support at UN,“ *Haaretz*, December 5 (2012), <http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/netanyahu-thanks-czech-republic-for-support-at-un-1.482658> (accessed December 13, 2013).

²²⁵ Herb Keinon, „Czech envoy: While parallels between Israel and 1938 Czechoslovakia are not exact, there are similarities. Czechs are skeptical and don't believe in 'grandiose ideas and miraculous solutions,' Tomas Pojar tells 'Post',“ *The Jerusalem post*, December 14 (2012), 5.

²²⁶ Čejka and Ježová, „Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice,“ 217.

druhou světovou válkou). Lze konstatovat, že při kritickém zkoumání lze hodnotit tyto paralely s nadsázkou, protože situace Československa před druhou světovou válkou a nynější situace Izraele ve vztahu k Palestincům i arabským sousedům přece jen není úplně srovnatelná a odpovídá výše zmíněnému izraelskému nahlížení na problémy.

Svou silnou podporu Izraeli dala Česká republika najevo i během hlasování Valného shromáždění OSN o nečlenském pozorovacím statusu Palestiny, kdy jako jediná z Evropské unie hlasovala proti. Tento přátelský postoj k Izraeli vyvolával kritiku opozice i komentáře ze stran dalších států. Český postoj však nebyl překvapivý, právě naopak.

6.15 Výhled do budoucna

Ačkoli je samozřejmě těžké předvídat, jak se bude dále vyvíjet česká politika vůči Izraeli, přesto existuje několik vodítek, které mohou pomoci k zodpovězení této otázky.

Vláda Petra Nečase podala demisi v červenci 2013, po ní vládla úřednická vláda Jiřího Rusnoka. Předčasné volby se konaly v říjnu 2013. Složení nové vlády není v době uzavření této práce známo. Z předchozích odstavců je však patrné, že poslední pravicové vlády, tedy vlády Mirka Topolánka a Petra Nečase, čelily kritice ze strany opozičních poslanců kvůli své údajné příliš proizraelské až nekritické politice. Je velmi pravděpodobné, že pokud se k moci dostanou levicové strany, a zvláště v případě jejich obsazení postu ministra zahraničí a premiéra, česká politika vůči Izraeli by se mohla modifikovat a stát se vyváženější.

Situaci ale může zkomplikovat prezident. Prezidentská volba se konala v lednu 2013, Václavu Klausovi vypršel mandát v únoru 2013. Protože byly prezidentské volby poprvé v historii Československa i České republiky přímé, předcházela jim řada debat i vystoupení politiků v médiích, které se neobešly bez vyjadřování k zahraničně-politické situaci obecně i ke vztahu České republiky k Izraeli a k blízkovýchodnímu mírovému procesu konkrétně. Mezi kandidáty, kteří měli největší šanci na vítězství, patřil bývalý premiér Jan Fischer, bývalý premiér Miloš Zeman a tehdejší ministr zahraničí Karel Schwarzenberg.

Jana Fischera označil izraelský deník Jerusalem Post za „českého Joea Liebermana“ a citoval českého prezidenta Federace židovských obcí Tomáše Krause, který se vyjádřil, že „ať už člověk Fischera podporuje nebo ne, musí být pyšný na to, jak daleko to dotáhl.“ Deník

dále připomněl, že Fischer byl vždy hrdý na to, že je Česká republika dobrým přítelem Izraele.²²⁷

Karel Schwarzenberg byl svými postoji, vstřícnými k Izraeli, dobře znám ze svého působení ve funkci ministra zahraničí.

Miloš Zeman, který se do prezidentské volby zapojil po letech v ústraní, nezměnil své postoje ohledně Izraele, arabských zemí i islámu. V debatě podpořil preventivní útok Izraele na Írán a neopomněl připomenout, že kvůli appeasementu Francie a Velké Británie došlo ke druhé světové válce.²²⁸ Média rovněž citovala jeho slova z posledních dvou let: „Umírněný muslim je něco jako umírněný nacist,“ ... „Nepřítelem je anticivilizace táhnoucí se od severní Afriky až po Indonésii. Žijí v ní na dvě miliardy lidí a financovaná je dílem z prodeje ropy, dílem z prodeje drog.“ ... „Nevěřím, že jsou umírnění muslimové a radikální muslimové. Stejně jako nevěřím, že jsou jen umírnění a radikální komunisté. Jsou jen muslimové a komunisté.“²²⁹

Prezidentem se stal Miloš Zeman. I během prvních měsíců jeho působení ve funkci se několikrát vyjádřil k problematice Izraele, například svým návrhem, že by se česká ambasáda mohla přesunout z Tel Avivu do Jeruzaléma, což opět vzbudilo nevoli mezi Palestinci a arabskými zeměmi.

Jak je tedy patrné, záleží na nové vládě, jakou zahraniční politiku vůči Izraeli zvolí. Paradoxně, pokud by se k moci dostala pravicová vláda, pravděpodobně by si se Zemanem v této otázce rozuměla více než vláda levicová. Vzhledem k tomu, že je pravděpodobnější spíše vznik levicově orientované vlády, je možné v politice vůči Izraeli očekávat nekonzistenci mezi hlavními aktéry české zahraniční politiky.

²²⁷ „Jan Fischer: Europe’s 1st Jewish president?“ *The Jerusalem post*, January 9 (2013), <http://www.jpost.com/Jewish-World/Jewish-News/Jan-Fischer-Europes-1st-Jewish-president> (accessed December 13, 2013).

²²⁸ Josef Kopecký, „Zeman podpořil preventivní útok na Írán, Fischer mírové řešení,“ *iDNES.cz*, October 15 (2012), http://zpravy.idnes.cz/prezidentsti-kandidati-zeman-sobotka-a-fischer-o-izraeli-pev-domaci.aspx?c=A121015_141210_domaci_kop (accessed December 13, 2013).

²²⁹ Martin Novák, „Zeman má muslimy za nacisty, zadělává Česku na potíže,“ *aktuálně.cz*, January 29 (2013), <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/blizky-vychod/clanek.phtml?id=769877> (accessed December 13, 2013).

7 Česko–izraelské vztahy v ekonomické oblasti

V této kapitole budou stručně probrány česko–izraelské vztahy v oblasti ekonomické, protože krátce po sametové revoluci spolu s rozvíjením politických vztahů došlo k rozvíjení ekonomické spolupráce a tato spolupráce byla a je nedílnou součástí vzájemných vztahů.

Už v roce 1994 navrhl tehdejší premiér Václav Klaus zónu volného obchodu.²³⁰ Ta začala platit počátkem roku 1997 v prozatímním režimu. Šlo o první smlouvu tohoto typu s mimoevropskou zemí. V roce 1998 a 1999 dále docházelo k postupnému odbourávání celních zatížení na oboustranné dovozy, v roce 2000 došlo téměř k naprostému odbourání cel.²³¹

V souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie byly k 1. květnu 2004 vypovězeny ty smlouvy, které byly v rozporu se závazky vyplývajícími z unijního práva. Česká republika začala uplatňovat obchodní články Asociační dohody mezi Evropskou unií, jejími členskými státy a Izraelem. Řídí se také Agrární dohodou, která řeší obchod se zemědělskými komoditami.²³² Součástí dohod jsou ujednání o volném obchodu, které odstraňují cla ve vzájemném obchodu. Zde je nutné podotknout, že z preferenčního režimu vzájemného obchodu jsou vyňaty případy, kdy zboží pochází z židovských osad nacházejících se na palestinských územích. Od roku 2012 jsou dovozci sami povinni zkontrolovat, odkud zboží pochází. Pokud z palestinských území, dovozce nesmí uplatnit výhody preferenčního režimu. Celní orgány zemí EU na ně pak v případě zájmu mohou i uvalit clo (Česká republika tak nečiní.)²³³

Mezi Českou republikou a Izraelem dále platí dohoda o letecké dopravě, dohoda o zamezení dvojího zdanění a zabránění daňovému úniku v oboru daní z příjmů, dohoda o spolupráci v zemědělství, dohoda o vzájemné pomoci v celních otázkách a dohoda

²³⁰ *Zahraniční politika České republiky: Data a dokumenty 1994*, 69-70.

²³¹ Marek Čejka, „Zahraniční politika České republiky vůči Státu Izrael a Palestinské národní samosprávě,“ in *Zahraniční politika České republiky vůči zemím Blízkého východu, Zakavkazska a Střední Asie*, ed. Pavel Pšeja (Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2001), 17.

²³² BussinessInfo.cz, „Izrael: Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR,“ accessed December 13, 2013, <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/izrael-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr-18667.html>.

²³³ BussinessInfo.cz, „Izrael: Zahraniční obchod země,“ accessed December 13, 2013, <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/izrael-zahranicni-obchod-zeme-18666.html>; BussinessInfo.cz, „Interaktivní exportní profil zájmových zemí. Izrael,“ accessed December 13, 2013, <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/interaktivni-exportni-profil-zajmovych-zemi-izrael-24127.html#!&chapter=11>.

o vzájemné podpoře a ochraně investic. V roce 2009 byla podepsána Dohoda o spolupráci při podpoře průmyslového výzkumu a vývoje v soukromém sektoru.²³⁴

Vývoz českého zboží do Izraele roste. Zatímco v roce 1993 dosahoval 37,5 mil. \$, v roce 2000 to bylo 55,8 mil. \$, v roce 2008 361,4 mil. \$ a v roce 2012 751 mil. \$. Dovoz izraelského zboží do České republiky rovněž narůstá, v roce 1993 činil 20,7 mil. \$, v roce 2000 61,1 mil. \$, v roce 2008 246,1 mil. \$ a v roce 2012 254 mil. \$. Největší položkou českého vývozu jsou automobily, a to nejen z produkce Škoda auto, ale také Hyundai z automobilek v Nošovicích a Kolíně. Další zboží se na vývozu podílí méně a patří mezi něj například položky z oblasti elektroniky a výrobky organické chemie, dále optické přístroje, holicí strojky, přípravky pro holení, deodoranty a výrobky ocelářského průmyslu. V roce 2012 Izrael z České republiky odebral parní turbíny v hodnotě více než 50 mil. \$. Do České republiky se naopak z Izraele dováží léky, hlasová zařízení, insekticidy a herbicidy, plasty, chemické prvky pro elektroniku nebo čerstvé papriky.

Na obchodní výměně se podílí Česko-izraelská smíšená obchodní komora a její partnerská organizace Czech-israeli chamber of commerce and industry.

V oblasti investic jsou důležité zejména izraelské aktivity v České republice. Mezi nejvýznamnější patří izraelská Osem group, která postavila v průmyslové zóně v Krupce továrnu na zpracování sóji nebo společnost Teva Pharmaceuticals, jež investovala do výstavby výrobního závodu v Opavě. Investují také stavební, realitní a developerské firmy.

V oblasti služeb je důležitý zejména cestovní ruch. Zatímco do České republiky každoročně zavítá přibližně 80 000 izraelských turistů, čeští turisté v Izraeli jsou marginální záležitostí. Jejich počet se pohybuje okolo 20 000, mnoho z nich navíc do Izraele jede jen na jednodenní výlet organizovaný z letovisek v Egyptě.²³⁵

V rámci rozvíjení vzájemných vztahů se rovněž koná Česko – izraelské obchodní fórum. Z výše uvedeného lze konstatovat, že i vzájemné vztahy v ekonomické oblasti jsou na velmi dobré úrovni.

²³⁴ Podrobně o uzavřených dohodách například zde:

[http://www.mzv.cz/jnp/cz/vyhledavani_smluv/index\\$45924.html?page=1&level=any&order=descending&search=1&keyword=&domain=any&type=dvoustrann%C3%A1&party=Izrael](http://www.mzv.cz/jnp/cz/vyhledavani_smluv/index$45924.html?page=1&level=any&order=descending&search=1&keyword=&domain=any&type=dvoustrann%C3%A1&party=Izrael)

²³⁵ BussinessInfo.cz, „Izrael: Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR.“

8 České nevládní vztahy vůči Izraeli

Pokládám za důležité zmínit se i o nevládních kontaktech mezi Českou republikou a Izraelem, protože je můžeme označit za rozsáhlé a jsou spojené nejen s aktivitou českých Židů, ale i dalších českých občanů, kteří s Izraelem sympatizují z jiných důvodů.

V Izraeli působí krajské organizace Hitachdut Jotsej Čechoslovakia (Sdružení Židů pocházejících z Československa) a Izraelské společnost přátel České republiky. Neformálně se sdružují lidé, kteří odešli do Izraele v roce 1968 nebo nejmladší generace přistěhovalců, zejména studentů.²³⁶

V úzkém kontaktu s Izraelem jsou zejména židovské obce České republiky. Mezi další organizace českých Židů patří například židovské komunity Bejt Praha nebo Bejt Simcha, Židovská liberální unie nebo Spolek akademiků Židů.

Aktivní jsou však také organizace, ve kterých nepůsobí přímo čeští Židé, ale sdružují české občany, kteří preferují přátelské vztahy k Izraeli. Mezi ně patří například Společnost přátel Izraele, která si klade za cíl objektivně a pravdivě komentovat dění v Izraeli, napomáhat všestranném rozvoji styků se státem Izrael, bojovat proti všem formám antisemitismu a rasismu a působit k nastolení míru na Blízkém východě.²³⁷

Jiné organizace podporují Izrael z náboženských důvodů. V České republice působí například křesťanské centrum Sion v Hradci Králové. Pobočku zde má Mezinárodní křesťanské velvyslanectví Jeruzalém (ICEJ), které založili evangelikální křesťané. Je považováno za největší křesťanskou sionistickou organizaci a jeho úkolem je „pomáhat lidem v Izraeli a snažit se informovat, vzdělávat a inspirovat křesťany po celém světě, aby se postavili do cesty vzrůstající vlně nepřátelství a antisemitismu pozvedající se proti židovskému státu.“²³⁸ Poznamenejme, že mnoho českých křesťanů, ač neaktivních ve vyjmenovaných institucích, se při hodnocení situace na Blízkém východě staví na stranu Izraele, pravděpodobně proto, že v blízkovýchodním konfliktu vidí především konflikt mezi židovstvím a islámem. Židovství jako základ křesťanství jim je pochopitelně bližší.

Organizace a iniciativy pořádají mnoho různých akcí, například lokální konference pro Izrael, dny pro Izrael, Pochod dobré vůle proti antisemitismu ve společnosti nebo pochody či

²³⁶ Čejka, *Izrael a Palestina*, 269.

²³⁷ Česká společnost přátel Izraele, „Stanovy České společnosti přátel Izraele,“ accessed December 13, 2013, <http://www.cspi-cz.estranky.cz/clanky/stanovy.html>.

²³⁸ Mezinárodní křesťanské velvyslanectví Jeruzalém, „Kdo jsme,“ accessed December 13, 2013, http://www.icej.cz/kdo_jsme/.

akce, které připomínají výročí křišťálové noci nebo reagují na pochody neonacistů. Setkání, pořádaná těmito iniciativami, nezůstávají bez odezvy u politické reprezentace a často se jich účastní představitelé měst, v některých případech i vlády nebo Parlamentu. Na předposledním ročníku Dnů pro Izrael se konala debata prezidentských kandidátů o jejich vztahu k Izraeli, hostem na posledních Dnech pro Izrael byl prezident Miloš Zeman. Tradičními a častými hosty na setkáních jsou rovněž zástupci izraelské ambasády v České republice.

I podle nevládních kontaktů je tedy patrné, že vztahy s Izraelem jsou na dobré úrovni a k proizraelským postojům se často hlásí i čeští občané, kteří nejsou s židovstvím nijak spjati.

9 Závěr

Předložená diplomová práce analyzuje českou zahraniční politiku vůči Izraeli v letech 1989 – 2012. Obecně lze konstatovat, že česko–izraelské vztahy byly po roce 1989 velmi přátelské a nevykazovaly vážnější problémy.

Na první výzkumnou otázku, zda je česká politika vůči Izraeli od roku 1989 do roku 2012 konzistentní a kontinuální, lze s menšími výhradami, které dále rozeberu, konstatovat, že ano. Všechny československé i české vlády po roce 1989 měly k Izraeli přátelské vztahy a žádná z nich nevykazovala významný výkyv z této continuity. Přesto lze konstatovat, že zájem jednotlivých vlád o Izrael či blízkovýchodní mírový proces byl rozdílný.

Krátce po sametové revoluci byly znovu navázány diplomatické vztahy s Izraelem a vzájemné kontakty se dařilo rozvíjet. Byl také deklarován zájem o roli Československa v mírovém procesu, to vše především kvůli pozornosti Václava Havla a podpoře Jiřího Dienstbiera. Postupně se však účast Československa, později České republiky v mírovém procesu ukázala jako nesplnitelná zejména kvůli vnitřním problémům dělící se republiky a rovněž mírnému zhoršení vztahů kvůli prodeji zbraní do arabských zemí. Během dvou období vlády Václava Klause nebyly vztahy s Izraelem příliš rozvíjeny. V Zemanově vládě se ministr zahraničí Kavan snažil o vyvážený pohled na Izrael a arabské státy, premiér Zeman však zastával silně proizraelské postoje a česká zahraniční politika proto v té době byla nekonzistentní a špatně čitelná. Během dalších vlád se ministr zahraničí Cyril Svoboda snažil deklarovat zájem o to, aby česká politika byla vyrovnaná, v rozhodujících chvílích se však ukazovalo, že se přiklání k proizraelským postojům, což se ukázalo i během debat a rozhodování na půdě Evropské unie, jejímž členem jsme se v té době stali. Výhodou bylo, že navzdory vystřídaní tří vlád během čtyř let zůstal ministr zahraničí tentýž a předsedové vlád se v oblasti příliš neangažovali, takže politika mohla být konzistentní. Vlády Mirka Topolánka znamenaly větší příklon k proizraelské politice, který se projevil zejména snahou diskutovat vztahy Izraele a Evropské unie na půdě Evropské unie během českého předsednictví. Ačkoli politika vlády byla ve svých postojích konzistentní, byla kritizována jak opozicí, tak Evropskou unií či arabskými státy za stranění Izraeli. Vláda Petra Nečase nevybočila z proizraelského postoje a můžeme ji označit za nejvíce proizraelskou vládu po sametové revoluci, protože vzájemné kontakty ještě více zintenzivněly, Česká republika dala najevo svou podporu i na půdě OSN, a zájem o účast v mírovém procesu poklesla kvůli českému příklonu k tvrdé linii izraelské politiky. Tento postoj si rovněž vysloužil kritiku opozice i zahraničí.

Pokud bychom měli shrnout, zda měly k Izraeli lepší vztahy české pravicové či levicové vlády, je nutné se na orientaci vlád blíže podívat. Pokud vynecháme vlády v období Československa (u nichž je složité určit, zda byly podle současného pohledu spíše pravicové nebo levicové, a s přihlédnutím, že zájem o tuto oblast měl především prezident Havel) a úřednické vlády, pak mezi pravicové vlády můžeme řadit vlády Václava Klause, Mirka Topolánka a Petra Nečase a mezi levicové vlády vládu Miloše Zemana, Vladimíra Špidly, Stanislava Grosse a Jiřího Paroubka. Vláda Václava Klause se o diskutovanou oblast příliš nezajímala, naopak vlády Mirka Topolánka a vláda Petra Nečase byly proizraelské. Během vlád Vladimíra Špidly, Stanislava Grosse a Jiřího Paroubka byl postoj vyváženější, i když v některých problémech proizraelský. Vládu Miloše Zemana nelze příliš hodnotit kvůli nekonzistentní politice a neshodám premiéra Zemana s ministrem zahraničí Kavanem. Je také nutné podotknout, že proizraelská orientace Topolánkových vlád a Nečasovy vlády byla levicovou opozicí silně kritizována, zatímco pravice sice nesouhlasila s některými kroky levicových vlád, kritika byla ale menší. Je tedy možné konstatovat, že spíše pravicové vlády znamenají příklon k proizraelské politice, je také ovšem nutné podotknout, že toto tvrzení neplatilo po roce 1989 vždy, ale především v posledních přibližně deseti letech.

Je patrné, že vliv na politiku měly osobní názory a preference jednotlivých politiků. Bez zájmu Václava Havla by patrně nedošlo k co nejrychlejšímu navázání diplomatických vztahů s Izraelem a k dalším významným kontaktům a návštěvám. Jednání a proklamace Miloše Zemana zcela změnily kurz zahraniční politiky vůči Izraeli a celému Blízkému východu, zastávaný ministrem zahraničí Kavanem. Osobní proizraelský postoj Mirka Topolánka a Alexandra Vondry vedl k rozhodnutí věnovat se vztahům s Izraelem během českého předsednictví v Radě Evropské unie.

Pokud bychom hodnotili zapojení České republiky do řešení blízkovýchodního konfliktu, je potřeba konstatovat, že navzdory mnoha deklaracím a příslibům zůstala Česká republika poměrně neaktivní. Osobou, která mohla pro mírový proces udělat pravděpodobně nejvíce, byl Václav Havel. Ačkoli se hned na počátku devadesátých let snažil, v první chvíli neměla zájem izraelská vláda a pak byla příležitost promarněna kvůli vnitřním problémům v Československu. Premiéři a ministři zahraničí dalších vlád se sice pak během většiny kontaktů s izraelskou, palestinskou či arabskými vládami vyjádřili, že by se Česká republika mohla zapojit, nikdy ale nedošlo k vážnějšímu uvažování, jak konkrétně by se mohla zapojit a co by pro to měla udělat, natož k realizaci. Česká republika se angažovala v evropské misi EUPOL COPPS a také v ekonomické a fyzické pomoci přímo Palestině, je však otázkou,

nakolik je toto zapojení možné brát jako účast v blízkovýchodním mírovém procesu. Na druhou stranu je nutné podotknout, že ačkoli se Česká republika vyjádřila, že nebezpečí na Blízkém východě může ohrozit celou Evropu, přece jen není oblast Blízkého východu pro Českou republiku prioritou a v podstatě není až tak rozhodující a životně důležité, zda se Česká republika na Blízkém východě zapojí, či nikoli. Ostatně s tímto má problém i celá Evropská unie, jejíž aktivita je také v mnoha ohledech diskutabilní.

Jako dobré lze hodnotit i česko–palestinské vztahy. Velkou roli v tomto hraje česká pomoc v oblasti, kterou Palestinci oceňují. Je ale rovněž nutné poznamenat, že Palestinci si vždy všímali, pokud se česká politika vychýlila příliš na stranu Izraele a zdůrazňovali, že by preferovali vyvážený postoj české strany.

Pokud se podíváme na druhou výzkumnou otázku, jaké důvody stojí za vstřícnou českou politikou vůči Izraeli, lze konstatovat, že důvodů bude několik. Česká republika a Izrael nejsou sousedy, ani jedna ze zemí není velmocí, země na sobě nejsou nijak ekonomicky ani energeticky závislé. Vzájemným vztahům se tak vyhýbají typické sousedské problémy (sporné hranice, migrace, problémy z minulosti), problémy, které se mohou vyskytnout mezi velmocí a menším státem (zapojení velmoci do konfliktu a potřeba menšího státu na tuto situaci reagovat) i problémy v ekonomických vztazích a energetice (vzájemná závislost, problémy v dodávkách energií). Česká republika tak nemá potenciál mít s Izraelem vážnější neshody. Jediným výraznějším problémem v porevolučních vztazích byly spory o prodej českých (resp. československých) zbraní do arabských zemí nepřátelských Izraeli, ten však byl poměrně rychle vyřešen a dále vzájemné vztahy neovlivňuje. Další problémy (židovské pohřebiště v Praze, vyrovnání židovského majetku zabaveného v době nacismu a komunismu) byly jednak rovněž vyřešeny, jednak se jednalo spíše o problémy židovské menšiny v České republice (příp. Československu), které vzájemné vztahy v zásadě vůbec neovlivnily. Problémy, se kterými se potýká Česká republika v zahraniční politice, se netýkají Izraele, a izraelské problémy (především blízkovýchodní konflikt) se České republiky mohou, ale nemusí týkat (viz výše).

Další důvody pro vstřícný postoj můžeme hledat přímo ve vyjádření politiků, zodpovědných za českou (příp. československou) zahraniční politiku.

Mnozí z nich se odvolávají na dobu první republiky, kdy vztahy s tehdejší Palestinou rozvíjel prezident Tomáš Garrigue Masaryk a později jeho syn Jan Masaryk. Čeští Židé navíc neměli v meziválečném Československu vážnější problémy a prakticky se tu nevyskytoval

antisemitismus jako v jiných zemích. Snaha navázat na tuto politiku může být snahou navázat na demokratické tradice Československa a na často idealizovanou první republiku. S tím souvisí i mnohokrát opakované paralely ze vzájemné historie obou států, zejména ta o podobnosti předválečného Československa, obraného o Sudety a ohrožovaného nacistickým Německem, a Izraele, ohrožovaného sousedními arabskými státy. Pokud izraelští politici tuto paralelu často opakují a čeští politici ji přijmou za své, pak je pochopitelný nárůst sympatií českých představitelů k Izraeli, protože pro Českou republiku je období před druhou světovou válkou jedním z nejbolestivějších míst celé historie. Navíc je některými stát Izrael stále vnímán jako reakce na evropský holocaust a útočiště lidí, na kterých bylo během druhé světové války spácháno mnoho krutostí.

Často je také připomínána sovětská politika, která přinutila Československo opustit vstřícný a přátelský vztah k Izraeli a zaujmout k němu nepřátelský postoj. Rychlá změna této politiky po sametové revoluci znamenala snahu vrátit se k samostatné československé zahraniční politice a zavržení vnucené sovětské politiky.

Třetím důvodem je společná kulturní blízkost, protože na českém území byla početná židovská menšina a v dnešním Izraeli žijí i čeští Židé. Podle některých českých politiků spoluvyvořila židovská kultura českou kulturu.

Čtvrtým důvodem je připomínka, že Izrael je jediný demokratický stát na Blízkém východě. V České republice je patrný spíš podezřavý a negativní vztah k islámu a islámským zemím a Izrael s demokratickými hodnotami (i když i v tomto tvrzení lze najít výhrady v souvislosti s některými kroky izraelských vlád) a židovskou tradicí je České republice přirozeně bližší.

Pátým důvodem je izraelské ekonomická a technologická vyspělost, která nabízí možnost obchodu a vzájemné spolupráce.

Lze tedy konstatovat, že za vstřícným vztahem České republiky k Izraeli stojí, poněkud paradoxně, jak vzájemná oddělenost, tedy neexistence problémů, které řeší státy, jež jsou si geograficky blízké či jinak na sobě závislé, tak vzájemná provázanost, vycházející zejména z historie, která je českými i izraelskými představiteli často připomínána.

Třetí výzkumná otázka se zabývala problémem, zda je česká zahraniční politika vůči Izraeli shodná se zahraniční politikou Evropské unie, a pokud ne, jaké dopady to má a může mít na Českou republiku. Česká republika se už před svým vstupem do Evropské unie snažila

vystupovat v rámci společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Jak však již bylo nastíněno v úvodní kapitole o vztazích Evropské unie k Izraeli a k blízkovýchodnímu mírovému procesu, i v rámci společné zahraniční a bezpečnostní politiky existují rozpory, neshody a různé modifikace, dané velkým počtem členských států Evropské unie a jejich rozdílnými postoji a názory, které vycházejí z jejich národních politik.

Je tedy možné říci, že česká politika se pohybuje v rámci společné zahraniční a bezpečnostní politiky, ale pokud dojde k jednání či hlasování o Izraeli a jeho politice či o blízkovýchodním konfliktu, zastává spíše postoje blízké Izraeli. Sama také přispívá do agendy náměty, které vykazují proizraelské postoje (například aktivity ministra zahraniční Svobody nebo české předsednictví v Radě Evropské unie).

Tento postoj České republiky je známý a předvídatelný. Ačkoli si v některých případech vysloužil kritiku ostatních členů Evropské unie nebo arabských zemí, je na druhou stranu nutné říci, že Česká republika je spíše aktérem menší důležitosti a její postoje mají tedy menší důležitost než postoje velmocí. Některé proizraelské kroky českých vlád byly následovány pouze neoficiálními protesty arabských zemí, případně předvoláním diplomatů k vysvětlení nebo zrušením návštěv. Nelze konstatovat, že by Česká republika měla špatné vztahy například s některými arabskými zeměmi či jinými státy kvůli svému dobrému vztahu s Izraelem.

10 Použité zdroje

Knižní a časopisecké zdroje

Asseburg, Muriel. *The European Union and the crisis in the Middle East*. Paris: Institute for security studies, 2013.

Barnavi, Eli. *Atlas univerzálních dějin židovského národa*. Praha: Victoria Publishing, 1995.

Battiata, Mary. „Czechoslovakia considers selling tanks to Syria, Iran: battling unemployment and ethnic tension, Havel reconsiders plan to end arms sales despite US protests.“ *The Washington post*, May 7 (1991).

Belko, Marián. „Ministerstvo zahraničních věcí jako aktér české zahraniční politiky.“ In *Česká zahraniční politika: Aktéři, struktura, proces*, edited by Michal Kořan and Martin Hrabálek, 73-97. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2007.

Bureš, Jaroslav. „Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice.“ In *Česká zahraniční politika v roce 2007*, edited by Michal Kořan, 268-295. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008.

Bureš, Jaroslav. „Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice.“ In *Česká zahraniční politika v roce 2009*, edited by Michal Kořan, 233-251. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2010.

Bureš, Jaroslav. „Česká zahraniční politika vůči Středomoří a Blízkému východu.“ In *Zahraníční politika České republiky 1993-2004: Úspěchy, problémy a perspektivy*, edited by Otto Pick and Vladimír Handl, 121-135. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2004.

Bureš, Jaroslav, and Marek Čejka. „Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice.“ In *Česká zahraniční politika v roce 2010*, edited by Michal Kořan, 239-259. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2011.

Co si myslí Topolánek. Praha: CEVRO, 2005.

„Czech foreign minister urges Israel to engage more intensively with EU.“ *BBC Monitoring Middle East*, February 2 (2012).

„Czech minister in Israel critical of EU Mideast policy.“ *BBC Monitoring European*, December 21 (2004).

„Czech minister to visit Israel, Palestine.“ *BBC Monitoring European*, June 17 (2003).

„Czech premier support Israel's right to defend itself.“ *BBC Monitoring European*, September 23 (2004).

„Czech prime minister arrives.“ *The Jerusalem post*, February 7 (1994).

„Czech republic ready to assist in Middle East peace process – premier.“ *BBC Monitoring European*, January 26 (2000).

Čapková, Kateřina. *Češi, Němci, Židé?* Praha: Paseka, 2013.

Čejka, Marek. *Dějiny moderního Izraele*. Praha: Grada, 2011.

Čejka, Marek. „Evropa, Evropská unie a blízkovýchodní konflikt.“ In *Evropská unie a její bezpečnost*, edited by Michal Závěšický, 193-206. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2006.

- Čejka, Marek. *Izrael a Palestina*. 2nd edition. Brno: Barrister & Principal, 2007.
- Čejka, Marek. „Zahraniční politika České republiky vůči Státu Izrael a Palestinské národní samosprávě.“ In *Zahraniční politika České republiky vůči zemím Blízkého východu, Zakavkazska a Střední Asie*, edited by Pavel Pšeja, 11-30. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2001.
- Čejka, Marek, and Michaela Ježová. „Blízký východ, Středomoří a Afghánistán v české zahraniční politice.“ In *Česká zahraniční politika v roce 2011*, edited by Michal Kořan, 215-226. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2012).
- Dejmek, Jindřich. *Diplomacie Československa díl I: Nástin dějin ministerstva zahraničních věcí a diplomacie*. Praha: Academia, 2012.
- Dienstbier, Jiří. *Od snění k realitě*. Praha. Nakladatelství Lidové noviny, 1999.
- „Don't aid Soviet Jews, Havel asked.“ *The Toronto star*, April 27 (1990).
- Druláková, Radka, and Petr Drulák. *Tvorba a analýza zahraniční politiky*. Praha: Oeconomica, 2007.
- Gajdoš, Martin. „Vláda jako aktér zahraniční politiky České republiky.“ In *Česká zahraniční politika: Aktéři, struktura, proces*, edited by Michal Kořan and Martin Hrabálek, 43-72. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2007.
- „Havel writes Herzog to express his sympathies.“ *The Jerusalem post*, February 20 (1991).
- Hrabálek, Martin. „Prezident jako aktér zahraniční politiky.“ In *Česká zahraniční politika: Aktéři, struktura, proces*, edited by Michal Kořan and Martin Hrabálek, 31-41. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2007.
- Hvízd'ala, Karel. *Vzpoury II Rozhovory*. Praha: Galén, 2012.
- Hutman, Bill. „Czech okay transit point for Olim.“ *The Jerusalem post*, May 7 (1990).
- Kalenská, Renata. „Ve vládě s ODS bych se zdiskreditoval.“ *Lidové noviny*, June 8 (2002): 11.
- „Kandidatura Kavana na předsedu OSN dostala ránu.“ *Právo*, May 28 (2002): 1,3.
- Keinon, Herb. „Czech envoy: While parallels between Israel and 1938 Czechoslovakia are not exact, there are similarities. Czechs are skeptical and don't believe in 'grandiose ideas and miraculous solutions,' Tomas Pojar tells 'Post'.“ *The Jerusalem post*, December 14 (2012): 5.
- Keinon, Herb. „Czech FM to Post: Israel needs to engage EU, not call it irrelevant.“ *The Jerusalem post*, February 2 (2012): 1.
- Klaus, Václav. *Česká cesta*. Praha: Profile, 1994.
- Knox, Kathleen. „Zeman stirs controversy with Arafat remarks.“ *Middle East news*, February 22 (2002).
- Kuras, Benjamin. „Czech-jewish relations and the state of czech jewry ten years after the fall of communism.“ *European judaism* 34, no. 1 (2001): 131-141.
- Křen, Jan. *Dvě století střední Evropy*. Praha: Argo, 2005.
- Makovsky, David. „First eastern European leader to visit Shamir tells Havel: Arafat remains implacably hostile.“ *The Jerusalem post*, April 26 (1990).
- Makovsky, David. „Havel's historic visit.“ *The Jerusalem post*, April 25 (1990).
- Menschik, Tomáš. „Kavan: Palestinci jsou ze Svobody smutní.“ *Lidové noviny*, September 22 (2003): 1.

Menschik, Tomáš, and Silvie Blechová. „Premiér Špidla se střetl s Chirakem.“ *Lidové noviny*, July 27 (2003).

Menschik, Tomáš, Radek Nedvěd, and František Šulc. „Kavan jedná na Blízkém východě na vlastní pěst.“ *Lidové noviny*, September 22 (2003): 1,3.

„Ministr Šedivý klade důraz na Rusko, Afriku i Palestinu.“ *Mladá fronta Dnes*, November 12 (1997): 2.

„Most Czech MPs support vote against UN resolution on Israel.“ *BBC Monitoring European*, April 15 (2002).

Musu, Constanza. *European Union policy towards the arab-israeli peace process*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2010.

„New Durban declaration on Middle East acceptable to Czechs, says minister.“ *BBC Monitoring European*, December 6 (2001).

„Perspektivy české zahraniční politiky.“ *Mezinárodní politika*, no. 1 (2004): 4-6.

Potužník, Jiří F. *Mirek Topolánek: Sto dní v čele Evropy*. WWA Photo, 2009.

Powers, Charles T. „Czechoslovak still turning out arms despite outbreak of peace weapons: Conversion of a plants in on a slow track amid enormous pressure to retain manufacturing jobs.“ *Los Angeles Times*, March 21 (1992).

Rodan, Steve. „Czech FM tells how separation into two states is workable.“ *The Jerusalem post*, December 14 (1993).

Rubin, Barry. „From Prague to London.“ *The Jerusalem post*, October 28 (2003): 14.

Sander, Gerald G. „Vztahy Evropské unie k Izraeli.“ *Mezinárodní vztahy* 35, no. 3 (2000): 72.

Svoboda, Cyril, and Jana Klusáková. *Cyril Svoboda: Nediplomatický rozhovor*. Brno: Host, 2006..

Šedivý, Jaroslav. *Diplomacie je uměním kompromisu*. Praha: Mladá fronta, 2009.

Špidla, Vladimír, and Marek Hrubec. *Na cestě k evropské sociální unii*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2012.

Šulc, František. „Svoboda: Kavanova cesta byla duchařina.“ *Lidové noviny*, September 22 (2003): 1.

„Vaclav Havel begins Mideast tour.“ *The Jerusalem post*, September 21 (1997).

„Vystoupení českých delegátů v RB OSN 1994-95.“ In *Česká zahraniční politika: Česká republika v Radě bezpečnosti OSN 1994-95*, edited by Karel Krátký. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1997.

Wallfish, Asher. „Arens predicts Israeli-Czech love story.“ *The Jerusalem post*, February 25 (1990).

Wallfish, Asher. „PM tells Czech leader: Halt arms sales to Arabs.“ *The Jerusalem post*, May 7 (1991): 2.

Yegar, Moshe. *Československo, sionismus, Izrael*. Praha: Victoria Publishing, 1997.

Yudelman, David and Batsheva Tsur. „Havel tells press conference: Netanyahu sincere about peace.“ *The Jerusalem post*, September 24 (1997).

Zahraniční politika České republiky: Data a dokumenty 1993. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí, 1993.

Zahraniční politika České republiky: Data a dokumenty 1994. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí, 1994.

Zahraniční politika České republiky: Data 11/1995. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí, 1995.

Zahraniční politika České republiky: Dokumenty 11/1995. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí, 1995.

Zahraniční politika České republiky: Data 1/1996. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí, 1996.

Zahraniční politika České republiky: Data 5/1996. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí, 1996.

Zahraniční politika České republiky: Data 9/1997. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí, 1997.

Zbořil, František. *Československá a česká zahraniční politika: minulost a současnost.* Praha: Leges, 2010.

Zeman, Miloš. *Jak jsem se mýlil v politice.* Praha: Ottovo nakladatelství, 2005.

Zídek, Petr, and Karel Sieber. *Československo a Blízký východ v letech 1945-1989.* Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009.

Internetové zdroje

Barša, Pavel. „Izraelská akce v Gaze a my.“ *Mezinárodní politika*, no. 2 (2009): 31.

<http://ustavmezinarodnichvztahu.cz/article/mezinarodni-politika-2-2009-globalni-financni-krize> (accessed December, 2013).

Bartoš, Adam B. „Vlček sepsal mírový plán pro Blízký východ, poslanci se od něj distancují.“ *iDNES.cz*, February 19 (2009). http://zpravy.idnes.cz/vlcek-sepsal-mirovy-plan-pro-blizky-vychod-poslanci-se-od-nej-distancuji-14l-domaci.aspx?c=A090219_153132_domaci_adb (accessed December 11, 2013).

Bartoš, Adam B., and Lucie Suchá. „Delegace obešla Vlčka a za jeho zády jednala s Hamasem.“ *iDNES.cz*, June 10 (2009). http://zpravy.idnes.cz/delegace-obešla-sefa-vlčka-a-za-jeho-zady-jednala-s-hamasem-pzi-zahranicni.aspx?c=A090610_104234_zahranicni_adb (accessed December 11, 2013).

BussinessInfo.cz. „Interaktivní exportní profil zájmových zemí. Izrael.“ Accessed December 13, 2013. <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/interaktivni-exportni-profil-zajmovych-zemi-izrael-24127.html#!&chapter=11>.

BussinessInfo.cz. „Izrael: Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR.“ Accessed December 13, 2013. <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/izrael-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr-18667.html>.

BussinessInfo.cz. „Izrael: Zahraniční obchod země.“ Accessed December 13, 2013. <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/izrael-zahranicni-obchod-zeme-18666.html>.

Buchert, Viliam. „Topolánek: Chceme dobré vztahy s Izraelem. A Hamas jsou teroristé.“ *iDNES.cz*, March 26 (2008). http://zpravy.idnes.cz/topolanek-chceme-dobre-vztahy-s-izraelem-a-hamas-jsou-teroriste-pwi-zahranicni.aspx?c=A080326_115243_zahranicni_ad (accessed December 10, 2013).

Česká společnost přátel Izraele. „Stanovy České společnosti přátel Izraele.“ Accessed December 13, 2013. <http://www.cspi-cz.estranky.cz/clanky/stanovy.html>.

České předsednictví Evropské unie. „Prohlášení jménem Evropské unie o situaci na Blízkém východě včetně palestinské otázky.“ Accessed December 11, 2013. <http://www.eu2009.cz/cz/news-and->

documents/statements-in-international-organisations/prohlaseni-jmenem-evropske-unie-o-situaci-na-bl-13545/index.html.

České předsednictví Evropské unie. „Společný program Francie, České republiky a Švédska.“ Accessed December 10, 2013. <http://www.eu2009.cz/cz/czech-presidency/pesidency-trio/trio-predsednictvi-775/index.html>.

Dienstbier, Jiří. „My a Izrael.“ *Aktuálně.cz*, February 9 (2010), <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/jiri-dienstbier.php?itemid=8879> (accessed December 8, 2013).

„Dva národy.“ *Roš chodeš* 74, no. 2 (2012): 14, <http://www.fzo.cz/ros-chodes/archiv-ros-chodes/ros-chodes-%E2%80%9393-rocnik-2012/> (accessed December 8, 2013).

European Union. „Israel.“ Accessed December 8, 2013. http://eeas.europa.eu/israel/index_en.htm.

Federace židovských obcí ČR. „Odškodnění a restituce.“ Accessed December 8, 2013. <http://www.fzo.cz/projekty-fzo/odskodneni-a-restituce/>.

„Federace židovských obcí se od žaloby na Českou republiku distancuje.“ *iDNES.cz*, April 7 (2000). http://zpravy.idnes.cz/federace-zidovskych-obci-se-od-zaloby-na-ceskou-republiku-distancuje-1iy-domaci.aspx?c=A000807125827praha_dky (accessed December 8, 2013).

„Former Czech president Vaclav Havel dies at 75.“ *JSpace.com*, December 19 (2011). <http://www.jspace.com/news/articles/former-czech-president-vaclav-havel-dies-at-75/6623> (accessed December 13, 2013).

„Havel se zapojí do kampaně proti bojkotům izraelského zboží.“ *iDNES.cz*, September 14 (2010). http://zpravy.idnes.cz/havel-se-zapoji-do-kampane-proti-bojkotum-izraelskeho-zbozi-pl4-zahranicni.aspx?c=A100914_074421_zahranicni_aha (accessed December 13, 2013).

Harkov, Lahav. „Knesset remembers Czech president Havel.“ *The Jerusalem post*, February 2 (2012). <http://www.jpost.com/Diplomacy-and-Politics/Knesset-remembers-Czech-president-Havel> (accessed December 13, 2013).

„Jan Fischer: Europe’s 1st Jewish president?“ *The Jerusalem post*, January 9 (2013). <http://www.jpost.com/Jewish-World/Jewish-News/Jan-Fischer-Europes-1st-Jewish-president> (accessed December 13, 2013).

Kampeas, Ron. „For Jews, Havel wasn’t just a friend but a champion of freedom.“ *JTA*, December 20 (2011). <http://www.jta.org/2011/12/20/news-opinion/world/for-jews-vaclav-havel-wasnt-just-a-friend-but-a-champion-of-freedom> (accessed December 13, 2013).

Kirchick, James. „Havel was friend of Israel and Jews.“ *The Jewish daily forward*, December 20 (2011). <http://forward.com/articles/148247/havel-was-friend-of-israel-and-jews/> (accessed December 13, 2013).

Knihovna Václava Havla. „Novoroční projev.“ Accessed December 8, 2013. <http://archive.vaclavhavel-library.org/viewHavelWork.php?sort=1&q=izrael&itemDetail=898>.

Knihovna Václava Havla. „Prosím, stručně.“ Accessed December 8, 2013. <http://archive.vaclavhavel-library.org/viewHavelWork.php?sort=1&q=izrael&itemDetail=1224>.

Kopecký, Josef. „Zeman podpořil preventivní útok na Írán, Fischer mírové řešení.“ *iDNES.cz*, October 15 (2012). http://zpravy.idnes.cz/prezidentsti-kandidati-zeman-sobotka-a-fischer-o-izraeli-pev-domaci.aspx?c=A121015_141210_domaci_kop (accessed December 13, 2013).

„Máte právo se bránit terorismu, řekl Nečas izraelskému premiérovi.“ *iDNES.cz*, May 17 (2012).
http://zpravy.idnes.cz/netanjahu-a-necas-navsteva-izraelske-delegace-v-praze-p0h-domaci.aspx?c=A120517_175733_domaci_wlk (accessed December 13, 2013).

Melman, Yossi. „Czech PM compares Arafat to Hitler.“ *Haaretz*, February 18 (2002).
<http://www.haaretz.com/print-edition/news/czech-pm-compares-arafat-to-hitler-1.52606> (accessed December 8, 2013).

Mezinárodní křesťanské velvyslanectví Jeruzalém. „Kdo jsme.“ Accessed December 13, 2013.
http://www.icej.cz/kdo_jsme/.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. „Koncepce zahraniční politiky České republiky.“ Accessed December 13, 2013.
http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/koncepce_zahranicni_politiky_ceske.html.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. „Názory Ministra zahraničních věcí Karla Schwarzenberga.“ Accessed December 10, 2013.
http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/clanky_a_projevy_ministra_schwarzenberga/nazory_ministra_zahranicnich_veci_karla.html.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. „Zahraníční politika České republiky: Data 7/2000.“ Accessed December 8, 2013.
http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. „Zahraníční politika České republiky: Data 2/2002.“ Accessed December 8, 2013.
http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. „Zahraníční politika České republiky: Data 5/2002.“ Accessed December 8, 2013.
http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. „Zahraníční politika České republiky: Data 7-8/2002.“ Accessed December 9, 2013.
http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. „Zahraníční politika České republiky: Data 3/2003.“ Accessed December 9, 2013.
http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. „Zahraníční politika České republiky: Data 7-8/2003.“ Accessed December 9, 2013,
http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. „Zahraníční politika České republiky: Data 1/2004.“ Accessed December 9, 2013.
http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. „Zahraníční politika České republiky: Data 2/2004.“ Accessed December 9, 2013.
http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. „Zahraniční politika České republiky: Data 2/2008.“ Accessed December 10, 2013.

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. „Zahraniční politika České republiky: Data 3/2008.“ Accessed December 10, 2013.

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. „Zahraniční politika České republiky: Data 6/2010.“ Accessed December 11, 2013.

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. „Zahraniční politika České republiky: Dokumenty 7/2000.“ Accessed December 8, 2013.

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. „Zahraniční politika České republiky: Dokumenty 2/2002.“ Accessed December 8, 2013.

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. „Zahraniční politika České republiky: Dokumenty 7-8/2003.“ Accessed December 9, 2013.

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. „Zahraniční politika České republiky: Dokumenty 7-8/2005.“ Accessed December 9, 2013.

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. „Zahraniční politika České republiky: Dokumenty 9/2005.“ Accessed December 9, 2013.

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. „Zahraniční politika České republiky: Dokumenty 6/2006.“ Accessed December 9, 2013.

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

„Ministerstvo zahraničních věcí České republiky: „Zahraniční politika České republiky: Dokumenty 4/2007.“ Accessed December 10, 2013.

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/mesicnik_zahranicni_politika_ceske.html.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. „Zpráva o zahraniční politice České republiky 1998-1999.“ Accessed December 8, 2013.

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/index.html.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. „Zpráva o zahraniční politice ČR za rok 2006.“ Accessed December 9, 2013.

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/zprava2006.html.

„Ministr Kohout v Izraeli neschválil budování v židovských osadách.“ *iDNES.cz*, June 24 (2009).

http://zpravy.idnes.cz/ministr-kohout-v-izraeli-neschvalil-budovani-v-zidovskych-osadach-1d7-/zahranicni.aspx?c=A090624_211611_zahranicni_ban (accessed December 11, 2013).

„Netanyahu thanks Czech republic for support at UN.“ *Haaretz*, December 5 (2012).

<http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/netanyahu-thanks-czech-republic-for-support-at-un-1.482658> (accessed December 13, 2013).

Novák, Martin. „Zeman má muslimy za nacisty, zadělává Česku na potíže.“ *aktuálně.cz*, January 29 (2013). <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/blizky-vychod/clanek.phtml?id=769877> (accessed December 13, 2013).

Novotný, Pavel. „Česko by mohlo zorganizovat setkání Palestiny s Izraelem, tvrdí palestinský ministr.“ *iDNES.cz*, November 20 (2008). http://zpravy.idnes.cz/cesko-by-mohlo-zorganizovat-setkani-palestiny-s-izraelem-tvrdi-palestinsky-ministr-gag-zahranicni.aspx?c=A081120_193920_zahranicni_lpo (accessed December 10, 2013).

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. „Předpis 38,1994 Sb.“ Accessed December 8, 2013. <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?o=1&t=756>.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. „Stenoprotokoly, 23. schůze, čtvrtek 22. září 2011.“ Accessed December 13, 2013. <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/023schuz/s023094.htm>.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. „Vládní koncepce v oblasti mezinárodní politiky České republiky.“ Accessed December 8, 2013. <http://www.psp.cz/cgi-bin/win/eknih/1993ps/stenprot/008schuz/s008019.hmt>

„Pražský památkový ústav obnoví jednání o židovském hřbitově.“ *iDNES.cz*, January 14 (2000). http://kultura.idnes.cz/prazsky-pamatkovy-ustav-obnovi-jednani-o-zidovskem-hrbitove-pt9-vytvarne-umeni.aspx?c=990928_194810_vytvarneum_toy (accessed December 8, 2013).

„Protestující Židé blokovali stavbu.“ *iDNES.cz*, June 6 (2000). http://zpravy.idnes.cz/protestujici-zide-blokovali-stavbu-dbr-domaci.aspx?c=A000608201912domaci_mhk (accessed December 8, 2013).

„Samostatná Palestina teď nemůže fungovat, říká český velvyslanec.“ *iDNES.cz*, September 1 (2011). http://zpravy.idnes.cz/samostatna-palestina-ted-nemuze-fungovat-rika-cesky-velvyslanec-py2-zahranicni.aspx?c=A110901_170415_zahranicni_ipi (accessed December 13, 2013).

Styčný úřad České republiky v Ramalláhu. „Projekty rozvojové pomoci ČR Palestinským územím.“ Accessed December 8, 2013. http://www.mzv.cz/ramallah/cz/rozvojova_spoluprace/projekty_rozvojove_spoluprace_na_pau.html.

„Schwarzenberg: Viníkem konfliktu v Gaze je Hamas.“ *iDNES.cz*, January 4 (2006). http://zpravy.idnes.cz/schwarzenberg-vinikem-konfliktu-v-gaze-je-hamas-ftp-domaci.aspx?c=A090104_125647_domaci_jte (accessed December 11, 2013).

„Schwarzenbergova mise neuspěla. Izrael nechce pozorovatele v Gaze.“ *iDNES.cz*, January 5 (2009). http://zpravy.idnes.cz/schwarzenbergova-mise-neuspela-izrael-nechce-pozorovatele-v-gaze-1c4-zahranicni.aspx?c=A090105_131559_zahranicni_ad (accessed December 11, 2013).

Štefan, Petr. „Izraelský premiér poděkoval Čechům, že odešli z Ahmadínežádova projevu.“ *iDNES.cz*, April 23 (2009). http://zpravy.idnes.cz/izraelsky-premier-podekoval-cechum-ze-odesli-z-ahmadinezadova-projevu-1ms-zahranicni.aspx?c=A090423_112724_zahranicni_ipi (accessed December 11, 2013).

Štefan, Petr. „Nepodpořím restrikce vůči Izraeli, zakončil cestu Topolánek.“ *iDNES.cz*, April 24 (2009). http://zpravy.idnes.cz/nepodporim-restrikce-vuci-izraeli-zakoncil-cestu-topolanek-prf-zahranicni.aspx?c=A090424_093232_zahranicni_ipi (accessed December 11, 2013).

Vláda České republiky. „Avízo: Vicepremiér A. Vondra se zúčastnil konference European Friends of Israel v Paříži, 7. 11. 2008.“ Accessed December 10, 2013. <http://www.vlada.cz/cz/evropske->

[zalezitosti/aktualne/avizo-vicepremier-a-vondra-se-zucastnil-konference-european-friends-of-israel-v-parizi--7-11-2008--45014/](http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/avizo-vicepremier-a-vondra-se-zucastnil-konference-european-friends-of-israel-v-parizi--7-11-2008--45014/).

Vláda České republiky. „Česko-izraelské mezivládní rozhovory: Společné prohlášení.“ Accessed December 13, 2013. <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Ceskoizraelske-mezivladni-rozhovory.pdf>.

Vláda České republiky. „Programové prohlášení vlády Jana Fischera.“ Accessed December 11, 2013. <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/jan-fischer/prehled-clenu-vlady-9--4--2009---13--7--2010--74281/>.

Vláda České republiky. „Programové prohlášení vlády Jiřího Paroubka.“ Accessed December 9, 2013. <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/jiri-paroubek/prehled-ministru-24635/>.

Vláda České republiky. „Programové prohlášení vlády Josefa Tošovského.“ Accessed December 8, 2013. <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/josef-tosovsky/prehled-ministru-24633/>.

Vláda České republiky. „Programové prohlášení vlády Mariána Čalfy.“ Accessed December 8, 2013. <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1990-1992-csfr/marian-calfa-1/prehled-ministru-24628/>.

Vláda České republiky. „Koncepce zahraniční politiky vlády Miloše Zemana.“ Accessed December 8, 2013. <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/!-koncepce-zahranicni-politiky-ceske-republiky-2156/#44>.

Vláda České republiky. „Programové prohlášení vlády Mirka Topolánka.“ Accessed December 10, 2013. <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/mirek-topolanek-1/prehled-ministru-24638/>.

Vláda České republiky. „Programové prohlášení vlády Petra Nečase.“ Accessed December 13, 2013. <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/petr-necas/prehled-byvalych-clenu-vlady-petra-necase-96390/>.

Vláda České republiky. „Programové prohlášení vlády Václava Klause.“ Accessed December 8, 2013. <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/vaclav-klaus-2/prehled-ministru-24632/>.

Vláda České republiky. „Programové prohlášení vlády Vladimíra Špidly.“ Accessed December 9, 2013. <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/vladimir-spidla/prehled-ministru-24636/>.

„Vyhozený optimista Kavan: Schůzka s Hamasem byla správná. Mír je blízko.“ *iDNES.cz*, June 21 (2009). http://zpravy.idnes.cz/vyhozeny-optimista-kavan-schuzka-s-hamasem-byla-spravna-mir-je-blizko-1et-/domaci.aspx?c=A090621_145532_domaci_jw (accessed December 11, 2013).

Wirmitzer, Jan. „Čeští politici tají, zda uznají Palestinu. ČSSD a komunisté jsou pro.“ *iDNES.cz*, September 13 (2011). http://zpravy.idnes.cz/cesti-politici-taji-zda-uznaji-palestinu-cssd-a-komuniste-jsou-pro-1du-/domaci.aspx?c=A110913_114305_domaci_jw (accessed December 13, 2013).

Wirmitzer, Jan. „Izrael bude s Havlem krýt své válečné zločiny, píše Kavan a Filip.“ *iDNES.cz*, September 20 (2010). http://zpravy.idnes.cz/izrael-bude-s-havlem-kryt-sve-valecne-zlociny-pisi-kavan-a-filip-psu-/domaci.aspx?c=A100920_144011_domaci_jw (accessed December 13, 2013).

Wirmitzer, Jan. „Šalom, pozdravil Netanjahu Česko. A na Izrael se snesly rakety z Gazy.“ *iDNES.cz*, April 7 (2011). http://zpravy.idnes.cz/netanjahu-prijel-do-prahy-0yt-/domaci.aspx?c=A110407_210212_domaci_jw (accessed December 13, 2013).

„Za Hamas máte padáka, zbavil se Vlček tří poradců včetně Kavana.“ *iDNES.cz*, June 18 (2009). http://zpravy.idnes.cz/za-hamas-mate-padaka-zbavil-se-vlcek-tri-poradcu-vcetne-kavana-ptk-/domaci.aspx?c=A090618_145733_domaci_adb (accessed December 11, 2013).

„Židé pochovají sporné ostatky na Novém židovském hřbitově.“ *iDNES.cz*, September 8 (2000). http://zpravy.idnes.cz/zide-pochovaji-sporne-ostatky-na-novem-zidovskem-hrbitove-poz-/domaci.aspx?c=A000908144407praha_ton (accessed December 8, 2013).

11 Přílohy

V příloze přikládám dotazník, zasláný politikům, který se týká jejich vztahu k Izraeli a hodnocení české zahraniční politiky vůči Izraeli v období vykonávání jejich funkce. Všem politikům byly zaslány stejné dotazy. Odpovědi uvádím bez úprav.

Příloha I.: Dotazník pro Cyrila Svobodu

Jak hodnotíte vládní politiku vůči Izraeli v době, kdy jste byl ministrem zahraničí?

Byla aktivní a nejúspěšnější po roce 1989. Uvádím některé konkrétní výsledky:

1. Na návrh České republiky byl v EU Hamás dán na seznam teroristických organizací.
2. Zavedly se oddělené návštěvy na Blízkém Východě k návrhu naší země.
3. Požádal jsem syrského prezidenta Bashar Hafez al-Assada o vydání těla popraveného Eliahu ben Shaoul Cohena během své návštěvy Sýrie.
4. Byli jsme zastánci vyváženého přístupu ve vztahu Izrael Palestinská samospráva i v době Libanonské války 2006.

Jak by měla Česká republika k Izraeli přistupovat? Proč?

Izrael je na Blízkém Východě demokracií nejbliže našemu pojetí demokracie. Česká republika by měla nadále být jeho spojencem.

Je pro Českou republiku Izrael důležitým partnerem?

Ano je. Bída je v postoji Evropské unie a USA, demokracií dnes bez leadershipu, jak ukazuje například hlasování o rezoluci o statusu Palestiny na Valném shromáždění OSN GA/11317 z 29.12.2012. rezoluce nepohnula blízkovýchodním mírovým procesem. Česká republika by konečně měla být důslednější v prosazování vůle na půdě EU k návratu politiky založené na předchozích dohodách v duchu mírového procesu z Osla.

Příloha II. Dotazník pro Alexandra Vondru

Jak hodnotíte vládní politiku vůči Izraeli v době, kdy jste byl ministrem zahraničí?

Byl jsem MZV jen 4 měsíce - od září 2006 do ledna 2007 - v první vládě Mirka Topolánka, která nedostala v PSP důvěru, a proto fakticky nebyla příležitost mezinárodní vztahy rozvíjet, ale jen udržovat. Ale v období leden 2007 až květen 2009 jsem byl místopředsedou vlády pro

evropské záležitosti a u titulu své zodpovědnosti za české předsednictví v EU jsem se aktivně zasazoval o to, aby vztahy mezi EU a Izraelem byly prioritou na agendě, aby byly povýšeny na vyšší úroveň. Mluvili jsme tehdy o "upgradu" těchto vztahů a za tím účelem se v letech 2007 až 2008 scházela mezinárodní expertní skupina na různých místech Evropy. Spolupracoval s námi mj. The German Marshall Fund a mnohé izraelské a evropské think-tanky. Na MZV to koordinoval Tomáš Pojar, tehdy 1.náměstek (už od mého ministrování) a dnes velvyslanec v Izraeli. Cílem bylo evropsko-izraelské vztahy rozšířit jak co do agendy (ekonomika a obchod, bezpečnost, atd.), tak je víc formalizovat, např. zvaním izraelských ministrů na různé Rady EU. Měli jsme v tom podporu Němců, Britů, Poláků, Italů a Holanďanů a většiny zemí z východní Evropy. Rezervovaní naopak byly Španělé, Řekové a Francouzi. Konflikt v Gaze, který propukl v lednu 2009, ovšem naše plány rozboural.

Jak by měla Česká republika k Izraeli přistupovat? Proč?

Je to náš významný a hlavně tradiční partner a spojenec. Československo se za TGM významně zasazovalo za to, aby Židé měli v Palestině svůj stát a v roce 1948, když čerstvě vzniklý Izrael čelil ozbrojené agresi svých arabských sousedů, tak to byla právě Praha, která Tel Avivu vojensky pomohla. Komunisté pak sice na příkaz Stalina vztahy úplně zmrazily, ale po revoluci je prezident Václav Havel ihned a logicky obnovil. Izrael je jediný opravdu demokratický stát na Blízkém východě, a proto si zaslouží naši úctu a podporu. Je to pro nás i výhodné - Izrael je země s velkým inovativním potenciálem, takže se v něm máme i kde inspirovat. Navíc Evropa jako taková by měla cítit spoluodpovědnost za budoucnost země, která kdysi vznikla v přímé reakci na katastrofu, která byla tragickým selháním některých významných evropských zemí, zejména Německa.

Je pro Českou republiku Izrael důležitým partnerem?

Ano. Podle všech měřitelných ukazatelů (obchod, investice, kultura, kontakty) je to nejdůležitější partner v oblasti Blízkého východu.